Univerzitetna knjižnica Maribor
R IV 284/33,1992/1993
199300569,1
COBISS

KATEDRA

(EX)YU ISSN (9296) - LETNIK XXXIII, ŠT. 1 OKTOBER 1992 - CENA 100 SIT

DESNICA BREZ ANTIPODA

KJE SE SKRIVA NOVA LEVICA?

INTERVJU

THE CYNICS

UNIVERZA V MARIBORU

ŠPORTNI CENTER, IZPOSTAVA V ITALIJI...

ARS ELECTRONICA

UMETNOST KOT VISOKA TEHNOLOGIJA

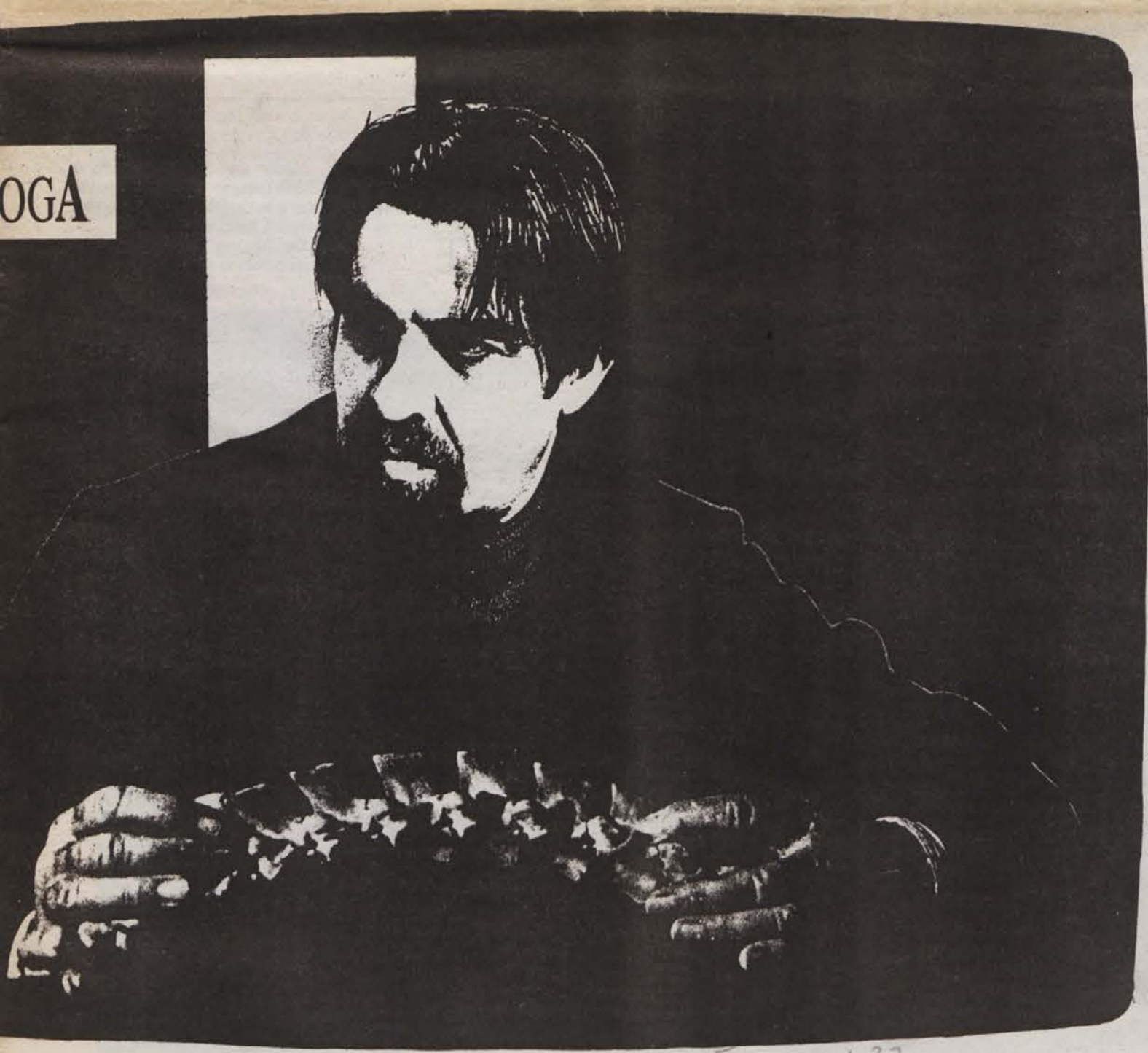

AMERIKA

Petsto let mineva ta mesec, kar je bila odkrita Amerika. S stališča dvajsetega stoletja torej petsto let, kar je bil odkrit svet. Amerika se je vse svoje belo življenje pripravljala na to, kar je danes. Tradicija Amerike je tradicija indijanske Amerike, tiste torej, ki je bila pohojena z ambicioznimi evropskimi prišleki. In prav zaradi njih tradicija Amerike ni več - pa če nam je všeč ali ne - tradicija Majev ali Sedečega bika, ampak je tradicija idealističnih revolucij, hitrega uspeha in show businessa. Morda je temu tako prav zaradi dejstva, da je bilo staro krvavo pohojeno, brez manir in razumevanja za drugačno. Vendar ostaja kot je in na Ameriko hočeš nočeš ne moremo gledati drugače. In za Evropo in njeno kulturo Amerika, zlasti seveda severna, kljub zmrdovanju nad instantnim, ni nič slabega. Išče se tam, kjer je Evropa bistveno bolj bosa, ker se ne more sklicevati na tradicijo. In se najde, ko gre za visoke tehnologije in medije. Amerika je s svojo dominantno vlogo prinesla poenostavljanja v funkciji novega, prinesla je s Fukoyamo konec zgodovine. Prinesla je vse tisto, kar je Evropi manjkalo. In ne samo zaradi sebe, zlasti zaradi Amerike, je Evropa še vedno Evropa. Vse najboljše, Amerika.

S. Marinc

R IV 284/32 1992-93
UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
MARIBOR p.o.
1-1993/56P

PRIPOVEDNIŠTVO

MED GROZLJIVKO IN REKLAMO

Recimo, da smo romantični naivneži, ki bi radi pretihotapili skozi življenje nepoškodovano kakšno pravljico. Se pravi, da sanjamo. Sanjamo tako daleč preko meja znosnega, tako zelo globoko in blizu smrti, da nas morajo drugi zaradi obče dobrobiti prebujati v vednost. V vednost o tem, da sanjati svoje pripovedke v resničnosti pomeni sanjati scenarije, v katerih igra glavno vlogo denar. Kar nam kot romantičnim naivnežem pomeni, da jih režira hudič osebno. In da je žanr, v katerem pravzaprav nastopamo, grozljivka.

Iz izkušenj vemo, da se v dobrih grozljivkah od začetka dolgo ne zgodi nič posebnega. Podnevi ljudje kupujejo ali prodajajo zijala. Zvečer po zakotjih zadevajo ob prazno embalažo nemirne muce. Ob polnoči z okni v ta svet še zmeraj loputa veter. Takšne prizore podlagamo z dražljivo depresijo sami zaradi prepričanja, da spremljamo nekaj strašnega, v čemer bomo slejkoprej soočeni s Stvarjo po sebi. Potem praviloma naletavamo na stvari za sebe, blago, rezervne dele, klinčke, paste, nogavice, skratka, na izdelke, brez katerih smo "želeči stroji" zgolj "telesa brez organov". Katatoniki v samopostrežbi, ki jim sproščeno tesnobo modelirajo reklame. "Ne bojte se. Nič se ne bo zgodilo. Le stopite bliže... No, zdaj pa plačajte!" Ja, strah in denar sta prekaljena pripovednika, zato sta horror in komercialni spot med redkimi neokrnjenimi oblikami naracije v kulturi, ki se tako rada ponaša z demontažo vsakršnih mitov. Čeprav je samo zamenjala stare bajke z novo, namreč s tisto o vsemogočnosti tehnike.

Vodnarjev fin de siècle je obseden s tehniko pripovedovanja bolj kot z zgodovino, s katero se je itak sprijaznil kot z "vračanjem večno istega". Kdor se še ni, pač ne more ustrezno dojeti dejstva, da je 'delanje zgodovine' pravzaprav 'delanje zgodb'. In obratno. In da gre tudi po razpadu Velikih zgodb preprosto za to, čigava mala bo obveljala in čigava bo ob veljavo. Pri tem narcizmu malih razlik je zelo pomembno, da dokončno ne prevlada nobena. Da ob reklamah, ki jih prebira kapital, ne pozabimo na grozljivke, ki jih piše beda. Da ob učenem naratologu lahko pove svoje tudi jecljavec iz večerne šole. Ob obrambnem ministru pacifist, ob zunanjem še kakšen tujec ali vsaj katolik ...

Večina sodobnega življa si priučuje zgodbarstvo iz dnevnih medijev. Torej iz virov, ki so popolnoma nori v kliničnem pomenu besede. To, da jih ustvarjajo čisto normalni ljudje, ne spreminja njihove psihotične strukture. V kolikor se pred zasloni ali časopisi nismo sposobni skoncentrirati le na eno sekvenco, nas ubijejo, kot bi rekli Beltop. Seveda v metaforičnem pomenu besede. Nato lahko samo še hodimo naokoli kot 'borderline' osebnosti, ki ne znajo več povedati pravljice, ker jim v glavah nenehno brni. Od ujm, ki jih povzročajo orkani in pišev v kozarcih šampanjca ter litrov majoneze in krvi, ki se cedita pod ekrani v naših dnevnih sobicah.

S tokom pripovedi besede in stvari izgubljajo aure večpomenskosti. Valovi iz davno sanjanih obal postajajo RTV difuzija. Lučke postajajo ženske, lizalke ali svetilke. Politika iz navadne kurbe visoko profesionalna 'callgirl'. Slovenci iz zmagoslavnih Davidov prestrašeni potrošniki, ki se bodo preslalomirali še skozi to kurilno sezono. Med takšnimi in drugačnimi grozljivkami in reklamami. Aja, pa še voliti se bo dalo, komur se bo hotelo ...

Bojan Sedmak

PISMO BRALCA

CENA PROHIBICIJE DROGE

Izkušnje iz ZDA iz časov *Al Caponeja* kažejo, da je **prohibicija**, t.j. prepoved (alkohola), prinesla dobiček zgolj organiziranemu kriminalu - ker je bil alkohol prepovedan, je njegova cena močno porastla; v promet z alkoholom se je vključila **mafija**.

Promet z **drogo** (kamor spada tudi alkohol) je soroden prometu z "ljubeznijo" (za denar) - **omame**, v pijači ali v objemu strasti, si človeški rod želi, in če **establishment** ("nadzemska", javna, kontroli dostopna oblast) drogo in prostitucijo prepove, jo zgolj potisne v roke **"podzemski" oblasti**, ki je kontroli javnosti mnogo manj dostopna - večkrat gre kar za dva obraza ene in iste oblasti (kot v času Al Caponeja).

Droga ima tudi globalen strateški pomen. Razviti svet razpolaga z ABC-**oborožitvijo** (atomsko bombo, biološkim orožjem in kemičnimi strupi). Nerazviti svet ima vse tri komponente *na svoj način*:

A) atomski bombi odgovarja **demografska eksplozija** ("zajčja" plodnost),

B) biološkemu orožju odgovarja **kuga** - AIDS, ki ga nerazviti prenašajo, čeprav v manjši meri obolevajo za njim (trojanski konj iz Homerjeve Iliade je bila kuga, ki so jo oblegovalci v obliki lastnih kužnih trupel katapultirali čez obzidje),

C) kemičnim strupom odgovarjajo **mamila**.

Mathias Rust, 19-letni zahodni Nemec, je poletel s športnim letalom in pristal v Moskvi. Akcije antiprohibicionistov so nekaj - podobnega.

B. Ogrizek

(PROTESTNO) PISMO SODELAVCA

Spoštovano uredništvo Katedre!

V Vašem časopisu ste mi v št. 7-8, maj-junij 1992, na strani 16 objavili moj esej z naslovom NEBO NAD PREKMURJEM. Izvod časopisa, ki objavlja moj prispevek seveda nisem dobil, a to je zanemarljivo v primeri s tem, kar se je znašlo pod oz. na strani pod mojim tekstom.

Nebo nad Prekmurjem gotovo ni tako kot je slika Zlatka Jakovljeviča, reproducirana pod mojim tekstom! Se zlasti zato, ker reprodukcija nikakor ne sodi v kontekst mojega razmišljanja, še več: sam je niti na robu pameti ne bi istovetil s tistim, kar je ustvarjalnega "nad Prekmurjem". Moje osebno mnenje je, da je s tako potezo povzročena moralna škoda meni kot avtorju, katerega misli so bile usmerjene vse prej drugam kot v neartikuliranost nekakšne slikarske vizije.

Zato zahtevam javno opravičilo, ker je bila brez moje vednosti pod objavljenim tekstom reproducirana slika Zlatka Jakovljeviča.

S spoštovanjem!

Janez Balažic

V Soboti, 17. junija 1992

POJASNILO UREDNIŠTVA

Že pred časom smo se v uredništvu odločili, da sta čas in situacija primerna za refleksijo o regionalnih "scenah". In ko smo se v majsko-junijski številki osredotočili na Pomurje, smo g. Janeza Balažica poprosili za tekst. To, da naj bi pisal predvsem o likovnem dogajanju (pač glede na njegove profesionalne kompetence), tukaj ni najpomembnejše. In tudi ne to, da se ni odločil za "kvaziintelektualistično iskanje nekakšne scene". In stvar avtorjeve odločitve je, če "kreativnega potenciala in podobe Prekmurstva ne kaže meriti z naštevanjem imen". Je pa stvar uredništva, kako bo stran opremljena. Zlasti še, če avtor ni izrazil svojih želj (kot je bilo to v primeru g. Balažica) in če tekst ni "ilustriran" s konkretnimi imeni.

Na sosednji strani smo objavili tekst Dejana Sluge ("Vojvoda, njegov grad, slikar in kipar"), ki pa "našteva imena". Govori o težavah (v zvezi z delovnimi prostori) dveh likovnih umetnikov iz Radgone, Zlatka Jakovljeviča in Mirka Bratuše. Če posveča več pozornosti prvemu, je to v skladu s permanentno odločitvijo za promocijo še ne oz. manj uveljavljenih avtorjev. In zato smo se odločili za predstavitev reprodukcij Zlatka Jakovljeviča, ki so, če je že treba razmišljati o "ilustracijah", ilustracija teksta Dejana Sluge. O tem, katera slikarska vizija bi bila dovolj artikulirana in ilustrativna za ponazoritev neba nad Prekmurjem, bi moral g. Balažic razmišljati prej (če o tem že ne govori v tekstu).

Opravičujemo se mu, ker izvoda časopisa, v katerem je objavljen njegov esej, ni dobil pravočasno.

Prav tako se opravičujemo g. Mirku BRATUŠI, ker smo fotografijo njegove skulpture pomotoma pozabili opremiti s podatki o avtorju in delu.

Uredništvo

REŠITEV PREJŠNJE UGANKE

Magični kvadrat 9 x 9 polj; polja na križiščih neparnih vrstic so prazna. Vodoravno in navpično: kabriolet, projektil, konkurent, benignost.

Ker ukinjamo "Gojzar sceno", tudi ugank praviloma ne bo več.

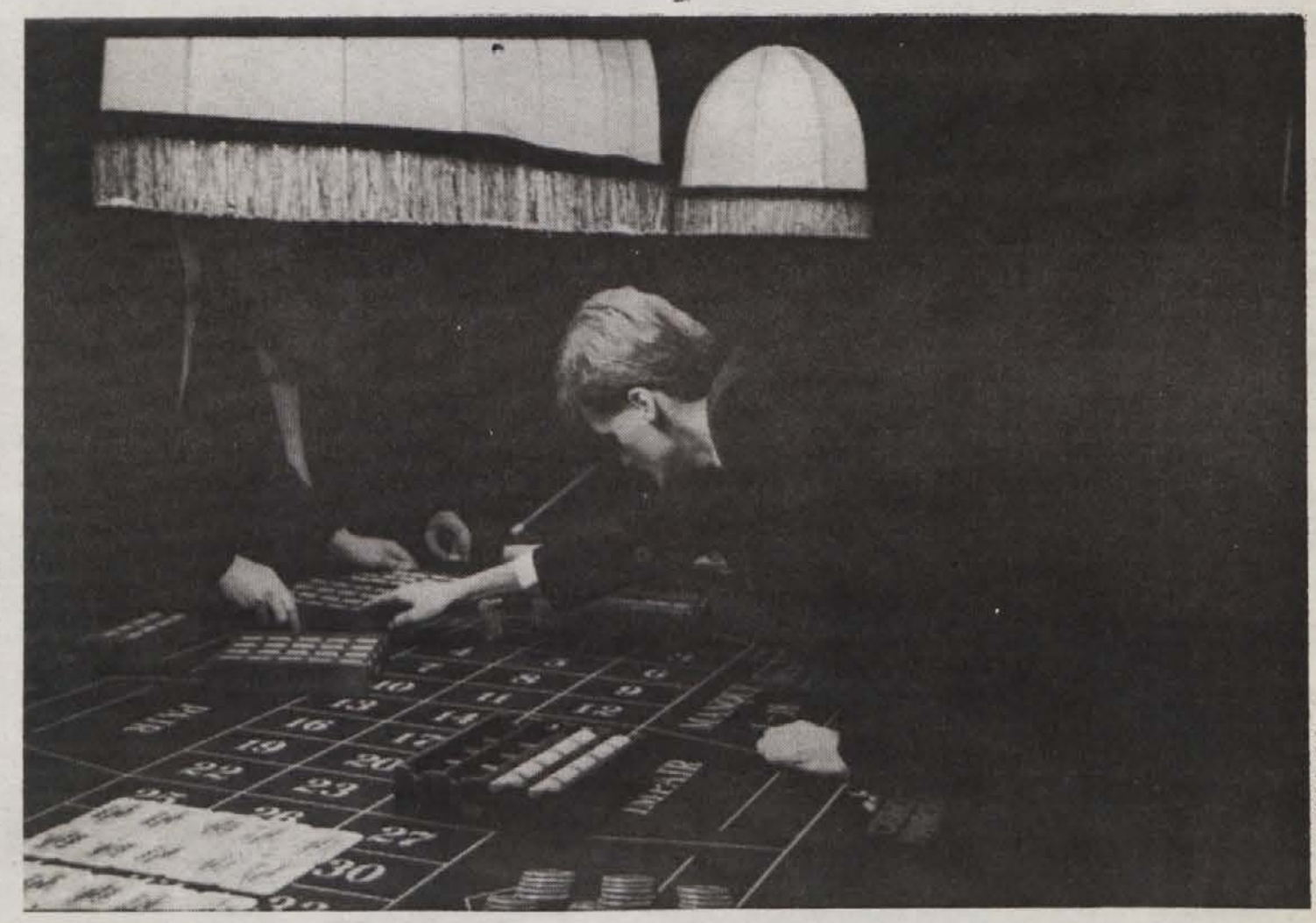

foto: Vojko Stiplovšek

Akademski časopis
KATEDRA
Tyrševa 23
62000 Maribor

tel.: (062) 212-004, 221-675
BBS/fax: (062) 222-742
E_MAIL:
KATEDRA@UNI-MB.AC.MAIL-YU
Žiro račun: 61000-678-81846

Ustanovitelj in izdajatelj: Zavod Akademska založba Katedra (v.u.)

Katedra izhaja ob podpori Družbenega dogovora o financiranju mladinske periodike v Sloveniji

Uredništvo:
Danilo Vezjak (glavni urednik), Sašo Dravinec (odgovorni urednik), Marjan Praprotnik (tajnik uredništva), Darinko Kores-Jacks, Milan Lazarević, Miro Lenič, Petra Vidali, Silvo Zapečnik
Naslovnica: Didie Šenekar
Foto: Vojko Stiplovšek
Tisk: Delo, Ljubljana

Cena izvoda: 100 SIT
Polletna naročnina: 400 SIT, za pravne osebe 800 SIT, celoletna za tujino 30 DEM ali enak znesek v drugi valuti.

naročam katedro 212-004

POGLED ŽELJE, UTRIP GROZE IN STARA RASISTIČNA DAMA EVROPA

Danes je verjetno že jasno, da razpad jugoslovanske in sovjetske trdnjave ni prav nič nedolžen stranski učinek "demokratizacije", kot smo si domišljali. Simptom nemoči "normalnega" sveta pred brezkompromisno uporabo "vseh sredstev" nas potiska v ponovno pretresanje temeljev evropske usode v tem stoletju. Še enkrat se pojavlja nemoč pred totalno "Realizacijo Želje". Zgodba o Hitlerju, Stalinu in Miloševiću je zgodba o "fatalnem Pogledu".

Pogled nedojemljive moči izbruha arhaičnega Drugega, ki se je porodil iz pogorišča velikega ideološkega projekta, je gotovo fatalen za razvajen pragmatični vsakdanji razum. Pogled Drugega, ki pulzacijsko pojavljajoč se izza "brdovitog Balkana" jasno in glasno ter brezkompromisno in onkraj vsake morale uresničuje svojo Željo, ki sloni na "vekovnih" fantazmah, spravlja v otrplost vsakogar, ki so sooči z njim. Ni mi sicer jasno, kaj je pognalo Slovence v preseganje stoletnega strahu, da niso podlegli pred tem neizprosnim Pogledom (verjetno ga v ključnem trenutku ukvarjanja s sabo sploh nis(m)o zaznali), toda dejstvo je, da je bil ta fascinantni Pogled tisti, ki je lansko leto dobesedno slekel do golega na prvi pogled vitko damo Evropo v njenih najlepših letih, da se je pokazala kvečjemu kot zgrbljena kruljava starka, ki išče pomladitev v resnem kirurškem posegu. Izsiljevanje tistega, ki živi samo za svojo Željo, je staro in naivno kompromisarsko damo pripeljalo do tega, da je pristala prav na vse pogoje fascinantnega Pogleda, ki je ves čas pretil, da bo sicer hudič. Hudič in pekel je potem seveda bil, ker je bilo tako pač že prej usojeno, stara dama pa se še vedno ne zaveda, da je ostala brez svojih cesarskih oblačil. Skozi šivankino uho uspeli francoski referendum je jasen znak, da se navadni ljudje zavedajo pasti, ki je sesula Jugoslavijo, saj si je nemogoče predstavljati veliko politično unijo, ki bi lahko temeljila na demokraciji v pravem pomenu besede. Če bo Evropa gradila na konsenzu, potem bo operativno blokirana, če bo igrala na karto demokratičnega (pre)glasovanja, potem lahko samo čakamo na uro, ko se bo izza Alp pojavil nek drug fascinanten pogled realizacije Želje - takrat si ne bi želel biti Evropejec.

Sicer pa kaže vsa človeška zgodovina, da miroljubna humanost nikoli ni znala najti prave obrambe - ne bom uporabil sintagme "pravega orožja" - pred vzniki na široko odprtega žrela velike Želje, ki je v občasnih izpadih v zgodovini zmeraj plesala krvave ritualne (žrtvovalne) plese. Vedno jo je doletelo kot strela z jasnega - in vedno je našla eno samo orodje zoperstavljanja: orožje. Takšna zgodovinska dejstva niso vzpodbudna, pa tudi antropološki podatki kažejo, da človeško bitje nikakor ni tako humano, kot bi si želeli idealisti humanizma. To seveda ne pomeni, da bi bilo treba pokopati humanizem - nasprotno, humanizma ni nikoli dovolj: to je paradoks (post)modernega preživetja na tem planetu. Tudi pri nas doma.

Zanimiv je razvoj slovenskega občutenja dogajanja na Balkanu. Najprej odločen odpor velikemu Bratu, potem pa komaj opazno "umikanje pogleda" in praktično iznenadno soočanje s problemom ponovnega vdora Realnega z valom dehumaniziranih množic iz Bosne. Ko so Slovenci znova dvignili pogled, jih je zadelo. Kar v zraku lahko začutimo neverjetno zmedo v opazovanju sveta onstran Kolpe, predvsem takrat, ko bi zares poskušali analizirati vdor neverjetno požrešne Želje na definitivno rasističen in ne več samo "razumljiv" ekspanzionističen ali iredentističen način. Vstop Slovencev v Evropo pravzaprav pomeni postati kratkoviden. Že v prejšnji številki Katedre sem pisal o tem, da prihod beguncev za Slovenijo ni nikakršna naravna katastrofa, ampak velika priložnost za resno počlovečenje slovenske biti. Toda konceptualna zmeda, ki spremlja begunsko problematiko, kaže predvsem evropeizacijo Slovenije, evropeizacijo, ki je v svojem bistvu pravzaprav oddaljena od rezoniranja izkustvenega humanizma. Paradoksalno zveni, toda neupoštevanje realnih nevarnosti izbruhov potlačenih Želja v fascinaciji nad vsakdanjim antagonizmom med strukturno sinhronijo in diahronijo vsakdanjega življenja, je vodilo v pozabo geneze vseh sodobnih strukturnih stanj, ki so v Evropi vzniknile iz pepela velikih vojnih pogorišč - dveh že samo v tem stoletju.

Da je Pogled Želje nekaj dejansko neznosnega, dokazuje tudi vsa komedija okoli večno neuspešnih mirovnih konferenc in delovanja "peace keeping forces" širom sveta. Priznajmo, nikoli nismo mogli razumeti, kako je mogoče, da se noben vojaški konflikt, v katerega se je vpletla OZN, ni končal s ponovno vzpostavitvijo "prejšnjega stanja" - razen tam, kjer je svoje povedalo orožje (v "pravih rokah"). Domišljali smo si lahko, da "pač tako je", da so neevropska ljudstva in narodi od Afrike do Azije preprosto nekaj "nezrelega, še-necivilizirana-ga, plemenskega, nemogočega" in da s tem tisoči njihovih življenj ne veljajo toliko kot eno samo "naše". Prav na tej razliki se je gradil evropski humanizem in to je njegova poguba. Ta laž nujno rojeva grozo "etničnega čiščenja". Evropa je to po drugi sv. vojni počela "mehkeje", a vendarle. Duh evropskega (prav nič postmodernega) rasizma smo lahko za trenutek lansko leto začutili tudi na lastni koži, a nas ni iztreznil, nasprotno: po pravilih klasičnega diskurza tlačenja smo si takoj poiskali nekoga, "še manj vrednega" od nas samih, in imeli smo ga seveda pri roki: Bosanca, Balkanca. S to premestitvijo rasistične utemeljitve "humanizma" smo letos - sodeč po splošnem mnenju, da so begunci predvsem "nevarni" - postali Evropejci, saj slovenski novodobni prastrah pred vdorom človečnjakov iz juga komajda prikriva svoje rasistične temelje, odete v kite evropskega leporeka o polikulturni toleranci, ki kaže svojo resnico v skinheadovskih molotovkah.

Sklep je porazen: če hočemo biti človeški, moramo biti čim manj evropejski, če pa hočemo živeti čim bolj normalno (v smislu demokratičnega temelja za "blagostanje ljudstva"), moramo postati del Evrope. Samo, da se ne bi zgodilo nasprotno: da bi postali evropocentrični rasisti in balkanski mešetarji!

Rajko Muršič

Foto: Ven Jemeršič

VOLJA DO MOČI

Naše tu-bivanje je ujeto z ene strani v krč političnega predvolilnega nihanja in kanonado, s katero morajo živeti (morda bi bilo bolje, če bi rekli - umreti) deli nekdanje ljubljene domovine. Obe temi, ki nam vtiskata svoj pečat, pa prežema isto načelo. Volja do moči je na Balkanu postala moto, način življenja in umiranja. V primerjavi z njo se zdi volja do polnega trebuha, ali pa do kolikor toliko normalnega eksistiranja, nična. Homo balkanus dokazuje svojo enkratnost in neponovljivost v svetu živih bitij s tem, da zanj lastna eksistenca v primerjavi z mogočnostjo metafizike naroda ne pomeni ničesar. Ko izbira med anonimnim življenjem za sebe in med anonimno smrtjo za narod, izbere slednje.

Razpad Jugoslavije je omogočil razpad sveta, ki je bil ustvarjen na delitvi stvarnosti na dva dela: socializem in kapitalizem. Ta delitev na črno in rdeče je v glavah podanikov ene in druge strani bila tisti miselni vzorec, ki je uspel organizirati vrednostni svet. Mladi komsomolci so v tem času še vedeli, kaj jim je dolžnost in čast, enako kot njihovi kolegi na zahodu. Razpad te delitve pa je bil razlog, da se je odprla Pandorina skrinja, iz katere je ob upanju ušlo še zlo. Svet malikov, ki so organizirali osmišljanje človekovega bivanja, se je tako razkrojil. Bogovi so odšli počivati. Rdeči trg, Titova štafeta, kot tudi Rambo, vse to je napolnilo ropotarnico upokojenih in odsluženih vrednot. In to je čas, ki ga je izrabil človek, ki se je lahko povsem neobremenjen odpravil na delo.

Prvi, ki je ta manko nezavedno obdelal, je bil ravno tisti individuum, ki mu še danes mnogi očitajo, da ni uspel miselno predelati spremembe ustroja sveta - **srb**. V času, ko je nekdanji socializem pokal po vseh šivih, ko so glavna mesta socializma preplavljale zahteve po demokratizaciji, je **srb** šel v diametralno nasprotno smer. Prisegal je na vrednote socializma in v isti sapi vse, ki so kvasili neumnosti o političnem pluralizmu, takoj uvrstil med fašiste. Tako je za vse opazovalce ostal zavit v korenine proletarske ideologije. V resnici pa je ravno skozi priseganje na kostume preteklosti uspel najti samega sebe v novem svetu. Če mu je predhodni svet, predhodna država, omogočala, da se je razumel kot dinastičnega vladarja, ki vlada, ne po demokratični volji, temveč skozi svojo izbranost in to zgolj skozi njo, je novo dobo želel pričakati pripravljen. Tu gre iskati tudi razlog za obnašanje "demokratične opozicije", ki je umolknila v trenutku, ko se je zavedela, da je demokracija za **srba** najslabši možen političen ustroj. Takšen ustroj bi namreč v trenutku postavil pod vprašaj pridobitve anšlusa Kosova, kajti demokracija je pač vladavina volje večine in ta na kosovu ni **srb**.

Tako je bil **srb** edini, ki je imel s socializmom kaj zgubiti. Zgubil bi lahko namreč sebe, svojo metafizično razsežnost, ki ga je vedno in povsod povzdigovala iz proletarske anonimnosti. In ravno strah pred izgubo razsežnosti, ki jo je vedno pojmoval kot konkretno kvaliteto, merljivo v kilometrih in številu duš, ga je nagnal v sveti bojni pohod za tistim, čemur so Nemci rekli lebensraum. Kosovo je zasedel z geslom, da je to njegova zgodovinska zibelka, velik del Hrvaške pod pretvezo, da **srb** že ne bo živel pod fažizmom, BIH zaradi grožnje islama. Vse opustošenje, ki ga pušča za sabo, ki ga pred sabo ustvarja, se mu zdi malenkostno v primerjavi s tem, kar dobiva.

Evropa je, ujeta v stisko spremembe ustroja sveta, v svoji veri, da velja Kantovska maksima, po kateri se človek sam omejuje, da ne bi delal zla, razkroj vseh vrednosti le nemo opazovala. Strah pred tem, da bi jo lastna preteklost ujela v sedanjosti, jo je paraliziral. Evropa je bila dejansko le fikcija, prav tako kot njene domnevne vrednote. Vanjo ni verjel nihče, ki je v njej bival. V njo pa so verjeli vsi, ki so jo poskušali ujeti. Tako se je Balkan, nenazadnje zaradi vere nekaterih v nov evropski red in vednosti **srba**, da je ta red le fikcija, spremenil v kup pepela.

Prevladala je volja do moči, ki je ne omejuje nikakršen etični kodeks, pač pa zgolj druga volja do moči.

Verjetje v metafizično poslanstvo naroda, tega, ali pa katerega koli drugega, se slej ali prej izteče v pogrome. To danes na sebi čuti Balkan in čuti tudi Nemčija.

Silvo Zapečnik

BARVNE - LASERSKE - COLOR - FOTOKOPIJE
BIROSTORITVE
tiskarna
založba
trgovina
kopirnica
pisarniško
reklamne
storitve
FOTOKOPIJE VELIKIH FORMATOV ... A1 ... A2 ...
EXPRESS TAJNICA

naročam katedro 212-004

mag. MOJCA TERČELJ

ANTROPOLIGIJA IN OBLETNICA ODKRITJA AMERIKE

Mlajša raziskovalka, antropologinja Mojca Terčelj, se je letos vrnila s terenskega dela med indijanskim plemenom Soke iz jugovzhodnega predela Mehike in zagovarjala magistrsko nalogo z naslovom **Medicina in magija med Sokeji v Chiapasu, Mehika**. 12. oktobra pred 500 leti je Kolumb prijadral preko Atlantika in takrat se je začela zgodba, katere del bo poskušal razgrniti pričujoči pogovor.

KATEDRA: *Kako gledajo Američani, starejši in novejši, na svojo lastno pozicijo sedaj, po 500 letih? Ali se zavedajo dvojnih korenin, recimo evropskih in ameriških, ali jim je čisto enostavno vseeno?*

M. Terčelj: To je zelo kompleksno vprašanje - naj se navežem na petstoletnico. Sami Indijanci, konkretno gorski Sokeji v moji dosti odrezani vasi, za to obletnico sploh niso vedeli. Oni imajo zgolj lokalno identiteto, nimajo pa niti etnične niti nacionalne. Ravninski, urbani Sokeji, tisti, ki so bližje glavnemu mestu Chiapasa - delala sem tudi z njimi - pa imajo etnično identiteto. Zakaj? Mestni Sokeji so soočeni z Drugim in jih je to Drugo tudi pritiskalo. Skozi vsa ta stoletja je bila močna represija, zato imajo kompleks manjvrednosti. To se zelo pozna, niso še toliko zreli ali pa so tudi malo drugačni kot recimo gorski Maji, ki se borijo za svoje pravice in so že povezani z mehiško in mednarodno Zvezo za indijanske pravice. Nekaj nacionalne ali etične identitete že čutijo, vendar pa še ne znajo uveljavljati svojih pravic, predvsem na političnerm nivoju, na nivoju delovanja države, pravosodnih pravic...

KATEDRA: *Ko sva že pri tej aktualni temi o manjšinskih pravicah - kako je s tem v Mehiki?*

M. Terčelj: Mehika je glede na ostale latinskoameriške države zelo socialna država. Pozna se ji, da je imela svojo lastno revolucijo in lastne revolucionalne teoretike in da je bila recimo simpatizer socializma, tako da ni nič čudnega, da je bila Mednarodna zveza za indijanska vprašanaj (Institutio International Indigenista) ustanovljena prav v Mehiki. Prvi kongres indigenistov je bil v Ciudadu de Mexico leta 1942. Država je poskrbela za aparat, ki naj bi ščitil in branil Indijance, a ne zato, ker so pač nemočni in neorganizirani. V interesu države je, da se te manjšinske, prvzaprv kulturne in ekonomske razlike, ki so ponavadi cokla kapitalistični ideji o monokukturni ekonomiji, nekje izenačijo, oziroma da Indijance integrirajo v družbo. V tem ekonomskem in socialnem kontekstu je implicitno vključeno tudi etično vprašanje; vzrok pa je bila integracija in ne etičnost. Ko sva že pri etičnosti v evropskem smislu. Družbena identiteta se v Ameriki izoblikuje skozi sloje, rase in tako naprej.

KATEDRA: *Zdi se mi, da imamo tri variante prepletanja "stare" in "evropske" Amerike. V severni Ameriki imamo Indijance v rezervatih, v srednji Ameriki, vključno z Mehiko, deloma še najdemo preostanke Indijancev, ki niso v rezervatih, v južni Ameriki pa je stvar dosti bolj zapletena. Sedaj se zastavlja vprašanje, če je Ameriko sploh mogoče - glede na relacijo priseljenci-staroselci - jemati kot neko celoto?*

M. Terčelj: Ne, sploh ne! Mislim, da jo lahko v grobem postavimo v nekaj kulturno-rasnih modelov. Najprej moramo seveda ločiti latinsko in anglosaksonsko Ameriko, kjer je šlo za dva popolnoma različna zgodovinska procesa: anglosaksonci se niso rasno mešali s staroselci, medtem ko so se Španci in Portugalci brez predsodkov pomešali s staroselci in so s tem ustvarili ne samo novo kulturo. Mestic danes ni samo genetski, rasni pojem, ampak tudi socialen in razrdni pojem. Z mesticem je povezana določena ekonomija, določen način mišljenja, določen status, mestic je pravzaprav današnji Amerikanec, ni niti Evropejec niti staroselec. Mehikanci, tudi moji kolegi na Inštitutu, se danes sprašujejo: "Kaj smo, od kod smo, kdo smo?" Njim nacionalno in etično ni pomenilo nič, vprašanje identitete postavljajo čisto drugače. To petstoletnico bi lahko predstavili kot srečanje dveh kultur. Pustimo to, kar je bilo v začetku conquiste, tisti strašni stres, kriminalni, pogubni masaker za staroselske kulture. Dejstvo pač je, da to JE bilo in da JE nastala nova mešanica, NOVA KULTURA. Ameriko je mogoče razlagsti tudi na ta način in ne samo, češ, prišli so barbarski Španci in so - in to je dejstvo - nekaj desetletij klali in tako naprej. Ampak potem se je to zlilo. Današnji Mehikanec, mestic, se recimo spominja prihoda špancev tudi na ta način. Ne samo, da se pritožuje, da on ne bo slavil tega ali se sploh spominjal, ampak - kako da ne? - pravi: "Saj mi smo tudi Španci!"

V Ameriki so bile nekater visoko razvite kulture in civilizacije, kulture stalno naseljenih poljedelcev, tam je ostalo največ staroselskega prebivalstva. Genetsko in tudi kulturno. Tu imamo Maje v mehiki, Gvatemali in ostali Centralni Ameriki; Čipče v Kolumbiji, Ajmare, Kečuje v Ekvadorju, Peruju, Boliviji in Čilu. Ostali, nomadski Indijanci, recimo Araukanci v Patagoniji ali brazilski Guaraniji, pa so izginili. To je bil strahovit prepad, ne bom rekla med visoko razvito civilizacijo in nizko kulturo, ampak med dvema tako različnima načinoma eksistence, da je, jasno, moral podleči tisti, ki je bil počasnejši.

In zakaj je tistih nekaj stotinj Špancev zmagalo? Navajajo konje, orožje, itd. Ne samo to, še en važen faktor je. Dajmo le primer Mehike: Indijanci sploh niso bili enotni. Ta plemena so bila medsebojno sprta, bila so v stalnih borbah za boljša ozemlja. Ko pride od zunaj nekdo tretji, lahko ta problem preseka. Takoj so se našli tisti, ki so pri Špancih iskali zavetnike, zaščitnike, prišlo je do kolaboracije. Malinches jim pravijo v Mehiki, po znani ženski, ki je pomagala Cortesu. S Španci so simpatizirali prav Sokeji, pa tuid Miheji in Popoluki. Vsi ti so se prej upirali azteškemu imperiju, ki je bil v ekspanziji, in so v Špancih videli rešitev. V bistvu je to bila dvorezna rešitev, azteškega imperija je bilo konec, sami pa se niso zavedali, da bo konec tudi njihove kulturne identitete.

KATEDRA: *Glede na to, da si imela kot izhodiščno temo raziskave medicino in magijo, bi bilo na tej točki mogoče nakazati povezavo Evrope in Amerike. Na praktičnem, življenjskem področju se je prav gotovo srečal star evropski magični religiozni sistem z izvirnim ameriškim oziroma indijanskim. Kakšne rezulate bi lahko nakazala glede tega?*

M. Terčelj: Ja, rezultat je današnji sinkretizem - tega izraza sicer ne maram. V našem primeru gre za prelivanje, ne samo mešanje, za zlitje dveh konceptov, pa ne enga magičnega in dugega znanstvenega, ampak dveh magičnih, religioznih in znanstvenih. Pri tem so se nakatere stvari idealno prekrivale, ker so v principu iste, samo vsebine so drugačne. Ponekod je pa prišlo do nekih novih, ne samo struktur, ampak tudi konceptov nasploh.

KATEDRA: *Že v evropski zgodovini je krščanstvo vstopilo na predkrščanski fundus. V Ameriki sta se morda še toliko lažje srečala evropski predkrščanski element in "domorodni", staroselsko-ameriški.*

M. Terčelj: Ja, o staroselski plasti. Krščanska cerkev je z evangelizacijo prekrivala tudi važnejše staroselske praznike in rituale. Ni mogla dati, recimo, božiča na nek nepomemben dan, ker so bili ljudje navajeni praznovati ob določenih dnevih. Zamenjala so le imena religij, svečeništvo, cerkev kot institucija, bistvo pa je ostalo isto, ritual je ostjal podoben. Ljudje so se bili navajeni zbirati na določenem mestu, kjer je bi tempelj. Katoliška cerkev je šla celo tako daleč, da je na pomembnejše piramide, majevske in azteške templje, postavljala svoje pomembne katedrale, čisto konkretno, kamen na kamen, in ne le na duhovnem, pojmovnem, konceptualnem nivoju. Ponekod so se religiozni elementi slučajno prekrili, recimo pri praznovanju božiča. V Evropi so imeli Rimljani svoje saturnalije, na njih je potem krščanstvo postavilo božič. Tudi v Ameriki je bilo ob solsticiju ritualno obdobje. Okoli solsticija in ekvinokcija so vedno izvajali glavna obredja, tako da krščanstvu ni bilo težko prekriti zimskega solsicija z božičem, poletnega pa z Janezom Krstnikom.

KATEDRA: *Pri tovrstnih zgledih bi lahko našla dober poduk, namreč ta, da ne moremo kar tako govoriti o tem, da v kulturnih konfliktih pride do popolne zmage močnejše, recimo uspešnejše kulture, prejšnja pa potone, izgine. Mogoče se postavlja vprašanje, na kak način bi lahko razvoj planetarnih komunikacij pripeljal do formiranja nakašne planetarne kulture, ki bi bila nakakšnovo zlitje, pa vendar ne popolno uničenje posebnih, posamičnih kultur. Mislim, da antropologi do sedaj le niso dovolj jasno in glasno dorekli teh stvari.*

Ne samo Mehika, celotna Amerika ne pozna etničnega vprašanja, kot ga pozna Evropa.

M. Terčelj: Lep primer je dal francoski zgodovinar Gruszinsky, direktor Znanstvenega in antropološkega centra v Parizu, ki sodeluje z Mehikanci že dolga leta. V knjigi "Vojna svetnikov" razvija tezo, da sta bili obe, evropska in staroselska kultura, deležni uničevanja in ohranjanja. Današnja kultura Mehike, tako mestiška kot evropska, je ohranila veliko staroselskih elemnetov, ki so se v njo zlili na neagresiven način. Cerkev je videla, da se ne bomogla uveljaviti, če se ne cepi kot cepič. Pri tem ceplejnju je glavno deblo prav staroselska kultura. Če že greš k navadni maši v katoliško cerkev v Mehiki, si čisto fasciniran, kako je to drugače. Pri nas imaš v cerkvi čisto določena pravila obnašanja in rituala in to je strogo resno. V ameriški cerkvi pa je vse sproščeno, ljudje se pogovarjajo, otroci sedijo na tleh, se smejijo, ljudje pojejo, pojejo karkoli, ne samo strogo cerkevenih pesmi. Indijanci pridejo z bobni in piščalmi ter igrajo SVOJO glasbo, plešejo SVOJE plese, znotraj, v svetišču, v cerkvi. Pri nas bi se vsak duhovnik nad tem zgrozil. Vzemimo drug primer, kult Marije. Tukaj je naravnost asketsko in dolgočasno, tam pa kipe okrasijo in jih častijo, tako da dobiš celo občutek idolatrije. Cerkev to tam dopušča, ima pač drugačen koncept.

Ob nedeljah hodijo cele indijanske družine z malimi otroki obiskovat svoje kulturno-zgodovinske spomenike.

Še en primer: hiloli - šamani oz. zdravniki gorskih Majev opravljajo svoje ritualne terapije v cerkvi.

In še en primer: Sabtiago, Sv Jakob. Tega svetnika so Indijanci vzeli za svojega zaščitnika, čeprav je bil Santiago simbol španskih zavojevalcev, konkvistadorjev. Znani Santiago iz Compostale je branil Špance v borbi proti Mavrom, ki se je v bistu končala takrat, ko so odkrili Ameriko. Simbol konkvistadorjev je bil Sv. Jakob. Ko so šli v osvajanje novega sveta, so vzeli s seboj podobo sv. Jakoba, Santiaga, Indijanci pa so potem sv. Jakoba spet prevzeli, ker je bil močnejši od njihovih starejših bogov, ki jih je premagal, in če je bil tako močan, da jih je premagal, potem bo po tej logiki tudi tako močan, da jih bo zaščitil. Danes je Santiago zaščitnik Indijancev, kar se je meni na začetku zdelo absurdno. Še nekaj: sv. Jakob se je mešal že v Španiji s prdkrščansko iberskim božanstvom, v Ameriki pa se je prekril še z eno plastjo. Zaradi tolikih plasti je čaščenje svetnikov v Ameriki toliko bolj bogato. Sicer pa Indijanci še zdaj izvajajo svoje rituale v jamah, častijo "Gospodarja" hriba, "Gospodarja" vode, zraven pa še Kristusa...

KATEDRA: *In za konec, kakšen odnos imajo Mehičani do svoje kulturne dediščine in kako skrbijo za svojo dediščino, seveda mislim v prvi vrsti na antropološke oz. etnološke dejavnosti?*

M. Terčelj: Nekaj mi je padlo v oči takoj, ko sem prišla tja: neko nedeljo sem šla na piramide, čisto na začetku, in tja so hodile cele družine. Nedelje si vzamejo za familijarne dneve in obiskujejo svije kulturno-zgodovinske spomenike. Ne morš verjeti, ko vidiš te indijanske družine z malimi otroki! V vseh mehiških slojih je prisotno zavedanje svoje izredno bogate zgodovine in kulture, vsi hodijo gledat svoje zgodovinske spomenike, česar pri nas ni.

Zaradi bližine velikega severnega brata država veliko vlaga v kulturne in raziskovalne institucije, v arhitekturo, etnologijo oz. antropologijo, zgodovinske vede, konzervatorstvo... Ves ta korpus imenujejo "antropološke in zgodovinske vede".

Na nacionalnem nivoju imajo več inštitucij za vzdrževanje, ohranjanje kulturne dediščine in za raziskovalno delo. Kot primer naj navedem dve: INAH (Institutio Nacional de Antropologia e Historia) je poseben inštitut znotraj univerze. To je cel trust, velik kompleks z lastnimi stavbami, v katerih delujejo - s praktičnimi in teoretskimi raziskavami - antropologi, zgodovinarji, arheologi, muzikologi, lingvisti... Ta institucija ima potem v vsaki zvezni državi regionalne centre z razvejano mrežo lokalnih institucij, njihove dejavnosti pa so raziskovalne, restavratorske oz. spomeniškovarstvene, aplikativne... Vsak center je dobro tehnično opremlejn, z bogatim knjižnim fndom...

Druga inštitucija za primer je INI (Institutio National Indigenista). To je avtonomna inštitucija, ki jo podpira politika, ker izhaja iz ideje, da naj se različne etnične skupine čimbolj racionalno vključujejo v nacionalno ekonomijo s čimmanjšimi posegi v njihovo kulturno bit. Uspešen INIjev projekt so recimo INIjeve indijanske zadruge, pri katerih daje INI denar in prostore v podporo dejavnostim, kot so tradicionalne obrti, obenem pa zagotavlja tudi tržišče za to obrt.

Rajko Muršič

VOLITVE KOT RITUAL:
SPREMINJANJE, DA SE NE BI NIČ SPREMENILO

PROPAD LEVICE VODI V IMANENTNO NESTABILNOST

KLIC "USTAVITE DESNICO!" JE PREKRATEK. GLASITI BI SE MORAL: "VZPOSTAVITE (NOVO) LEVICO!"

Propad realsocializma je povzročil velike pretrese na političnem polju v vsej, tudi Zahodni Evropi. "Levosredinska" socialdemokracija je ob teh pretresih predvsem zmedena, čeprav jih sprejema tudi kot zmago lastnega projekta. Zato ji za hrbtom brstijo variante šovinizma, rasizma in nacionalizmov, proti katerim nima in tudi nikoli ni imela nobenega orožja.

In kako je pri nas? V vročem jesenskem predvolitvenem obdobju se kar sama od sebe ponuja rekapitulacija dve in polletnega povolitvenega obdobja ali treh let političnega pluralizma na Slovenskem. V oporo razmišljanju o politični realnosti bom vzel rasistične izpade v Evropi (ne samo v ex-Vzhodni Nemčiji, kjer so dogodki presegli mejo "normalnega", ampak tudi drugod, recimo v Franciji, kjer je normalno, da v kakšnem "gostilniškem" pretepu čistokrvni trdobučneži do smrti pretepejo kakšnega priseljenca temnejše polti). Zakaj? Ker sem prepričan, da so simptomi eskalacije skrajno desničarskega nasilja pravi indikator za stanje v Evropi po zlomu realsocialističnega projekta - še posebej v vseh pokomunističnih demokracijah in "demoskracijah".

■ ZATON LEVICE

Prva in najbolj skrb vzbujajoča zadeva je zaton levice. Da ne bo pomote, ne toži se mi po kakšnem komunizmu - hvalabogu, da je boljševizem zgnil od znotraj in bog ne daj, da bi Leninov konspirativni duh še kdaj oživel! - resne težave namreč povzroča radikalna neuravnoteženost političnega prostora tega trenutka (predvsem seveda v ex-(real)socialističnih deželah, toda ne samo tam). Po eni strani se politični prostor v vseh teh deželah radikalno drenja v sredino, pri čemer pa je ta "sredina" po svojem bistvu predvsem dobra stara desnica, medtem ko na drugi strani političnega polja ostajajo marginalne pavlihovske stranke, ki ne vedo več prav dobro, kaj bi počele s svojimi rdečimi zastavami. Specifičen, a indikativen fenomen je nezadovoljna gerontokratska združba proti-Jelcinovih nergačev, ki vsake toliko časa zasedejo kak moskovski trg z odsluženimi rdečimi zastavami s srpi in kladivi ter nepogrešljivimi Leninovimi slikami ali kar znamenito sveto trojico klasikov marksizma. To je specifičen fenomen zato, ker ti ostareli "revolucionarji" v bistvu zahtevajo restavracijo "ancien régima" in, kar je še huje, izhajajo iz klasičnih nacionalističnih predpostavk restavracije imperija pod nadvlado najštevličnejšega in najmočnejšega naroda. Ti, "kao" komunisti, pravzaprav sodijo naravnost v klasično, celo skrajno desnico. Takšno zastopanje političnih usmeritev v duhu prave (radikalne) desnice z uporabo leve simbolike je pravzaprav prava resnica realsocializma (primer srbskih komunistov).

Po drugi strani pa ni od tega, čemur se je nekoč reklo delavsko gibanje, na vzhodu ostalo malodane nič (pa tudi na zahodu ni nič bolje - le da so ga tam pokopali uspehi socialdemokratskih projektov države blaginje). Izjema je morda Poljska, kjer je prišlo do absurdne situacije na povsem nasprotni ravni. Solidarnost kot delavski sindikat, ki se je desetletje trudil pri demoliranju realsocializma in bil v svojih reformatorskih idejah še najbližji sodobnemu politično pluralnemu gibanju v okvirih blage desnice ali zdrave sredine, postaja sedaj, po velikih pretresih in ko se je iz njega odcepila cela mavrica bolj ali manj pravih strank, klasičen "normalen" sindikat, ki ga po inerciji stvari nujno zanaša vse bolj v levo, tako da je morda Poljska, ki na zunaj deluje kot najbolj brezupen primer v prostoru srednje Evrope, pravzaprav še najbližja politični normalizaciji. Toda še vedno ji manjka artikulirano politično levo gibanje - kot vsem vzhodnoevropskim državam. In tu smo: neuravnotežen politični prostor vodi naravnost v nestabilno spiralno kroženje proti neki ravnovesni točki, ki je seveda praviloma na nižjem nivoju od začetnega stanja (čeprav resnično upam, da bi lahko - recimo na Češkem - šlo celo za vzpon, ki pa ga za sedaj ni zaznati). Še huje je: na desnem polu se v tistih državah, v katerih v kakršnihkoli variantah prihaja do nerešenih medetničnih odnosov med večino in manjšino (takšne pa so skoraj vse ex-socialistične države), vse bolj bohoti skrajna desnica, ki nima svojega korekcijskega protipola. Že ob sami misli na korekcijski faktor skrajne levice postanemo skeptični, saj nam v danih razmerah Marxov poziv na revolucionaren boj s potoki krvi prav nič ne diši, še manj pa nam dišijo projekti, ki so za svojo neuspešno realizacijo po revoluciji zahtevali na milijone življenj, ki so mentalno uničili cele generacije ljudi in ki so tako zasvinjali svoje okolje, da ga zlepa ne bo mogoče generalno prečistiti. Toda za normalno delovanje vsakega političnega sistema je potrebna nekakšna ravnovesna, recimo ji kar "Gaussova" porazdelitev političnih projektov. Ker te razdelitve ni, ni problem samo v nujni imanentni nestabilnosti (vzhodnoevropskih) političnih sistemov, ampak je problem že v vzpostavljanju volilne zakonodaje, ki je v teh novih demokracijah ključnega pomena, kajti na izbiro sta v bistvu le dva: proporcionalni sistem, ki prinaša in predhodno tudi zahteva "normalno" politično strukturacijo večjega števila strank, ali večinski sistem, v katerem se dolgoročno izoblikujeta dva politična bloka, zelo blizu sredini, a vendarle v antagonizmu rahlo levega in desnega odklona. Pravzaprav je treba reči, da smo na tej točki Slovenci imeli srečo že z zgodbo o razsvetljenih komunistih, ki so stavili na proporcionalno zmago na prejšnjih volitvah - in se, hvalabogu, ušteli - ter tudi z mučno štorijo o volilni zakonodaji, ki se je razpletla s kompromisom bolj na proporcionalni strani. Ne samo, da mi je osebno bolj všeč mavrična vizija političnega polja, ki prisiljuje akterje k sklepanju kompromisov in resnemu tehtanju zakonskih predlogov, za proporcionalni sistem s(m)o se preprosto morali odločiti, sicer bi nas usoda pometala nazaj v obdobje začasnega socialističnega projekta. Zakaj? Vidimo lahko, da je na vseh volitvah po večinskem volilnem modelu praviloma prišlo do nekakšnega (totalnega) enovladnega prehodnega obdobja, ki bo lahko trajalo poljubno dolgo. Praviloma seveda zmagujejo populistično-nacionalistični projekti, normalna strukturacija političnega prostora pa se seli v neskončno oddaljeno prihodnost.

Bistveno je nekaj: demokracija ne "prenese" vmesnih obdobij. Ali je, ali pa je ni, ali deluje, ali pa je ni. Vmesno, prehodno obdobje "vzpostavljanja" demokracije je laž. Sam akt nastopa demokracije pa v teh danih pogojih zares omogoča edino proporcionalen volilni sistem, saj za razliko od večinskih sistemov ne ponuja možnosti homogenizacije. Nevarnost homogenizacije in neo-totalizacije ni prisotna samo na z vojno ogroženih področjih, ampak je nekako vpeta v psiho prebivalstva, saj si ljudstvo, vajeno predvsem trde roke in odtujene oblasti, želi v prvi vrsti kakršnegakoli urejenega in "brezkonfliktnega" stanja, ne pa (vsaj na videz) labilne demokracije, v kateri bi prihajalo do padcev vlad, sklepanja novih koalicij, razpadov strank in stalnih sprememb v političnem polju. Prej potlačene množice še zmeraj potrebujejo (in si želijo) močnega gospodarja, prepričane v to, da je močna oblast garant napredka, in se zadovoljijo zgolj s tem, da si ga lahko vsaj same "izberejo".

Tej nevarnosti smo na Slovenskem - prej po sreči kot po treznem diskusijskem premisleku - za sedaj ubežali. Toda zgodbe s tem še nikakor ni konec. Sedaj se pojavlja vprašanje porazdelitve političnih projektov. Tukaj pa je demokracija na Slovenskem na dokaj majavih nogah. Centralni lok je tako nabit, da se kar šibi od navdušenja nad aristotelovskim glorificiranjem zlate sredine. Desnica je dokaj močna, tudi skrajna desnica - a o tem kasneje - levica pa deluje zmedeno, nebogljeno in predvsem z velikim občutkom moralnega mačka zaradi neznosnega štiridesetletnega bremena. Toda, da bo lahko desnica začela delovati na normalen, neideološki način in obogatila ter popestrila slovenski politični prostor in ponudila tudi kakšno perspektivno projekcijo (gospodarskega) razvoja, se mora znebiti fantazme pretečega komunizma. Nasprotno: dobiti mora levi antipod, ravno tako pragmatičnega tipa, da lahko oba projekta premestita ideološko konfrontacijo na polje, kamor v resnici spada: v intelektualne sfere, na retorično polje, v diskusijo, književne duele in podobno, parlamentu pa bi ostale predvsem pragmatične konfrontacije. Med klasičnima "ideološkima" poloma pa naj se, kolikor se hočejo, drenjajo sredinski projekti, ki se bodo hočeš-nočeš morali slej ko prej speti v nekakšen liberalen konglomerat. Desnica se bo najlažje znebila bremena duhov, ki so ušli iz spravne svetilke - spravni projekt bi lahko ob jasnem distanciranju levice in desnice od revolucionarno in kontrarevolucionarno prelite krvi ter od kolaboracionizma na eni in utapljanja v boljševizmu na drugi strani že ponudil možnost normalizacije političnega prostora (z razvojem v prihodnost zazrtih neideoloških projektov), a je karavana žal šla mimo, psi pa še vedno lajajo - tako, da se bo spoprijela s projekti realne levice, ki bo morala - tukaj in zdaj! - ponuditi jasne (vsakdanje) politične koncepte, s katerimi bo polemika sploh mogoča. Tako pa desnica še naprej laja v luno, saj drugam nima, sredina pa kriči, da je treba ustaviti desnico. Problem je v levici.

Kljub temu, da je res, da v tem trenutku ni mogoče "tržiti" klasičnih socialističnih projektov - predvsem ne tistih, preprisanih iz Zgodovine VKP-b - ker niso ravno najbolj kurantno blago, je sedaj imaginacija levice, oziroma tistih političnih dejavnikov, ki se imajo na nek način za dediče levice, na trdni preizkušnji, saj ji v resnici ne preostane nič drugega, kot ozreti se v zgodovino delavskega gibanja in poiskati tiste tendence, ki jih boljševistični eksperimenti na ljudeh niso dokončno kompromitirali (tega zgodovina delavske misli, in tudi samega marksizma, ponuja dovolj), ali, kar bi bilo veliko bolje, poiskati vzgled pri sorodno orientiranih zahodnih strankah širšega levega, ne zgolj socialdemokratskega loka. Brez na novih temeljih vzpostavljene leve misli demokracija na Slovenskem ne bo mogla zares zaživeti.

■ PRED VOLITVAMI

In kakšno je stanje tik pred volitvami 92? Če je bilo pred dvema letoma skorajda nemogoče prepoznati zares desničarsko stranko (še kranjski liberalci so se kazali kot zmerni podjetneži), pa je situacija na desnici sedaj povsem jasna. Imamo skrajno, celo radikalno desnico na sami meji demokratičnega (orožarne pri nekaterih članih SNS so seveda stvar kriminalistične preiskave in ne političnega valoriziranja, saj sama SNS - kot politična stranka - doslej še ni zares prestopila meje zakona), zmerno ostro desnico (LS in NDS), sredinsko desnico (SKD, SLS), ter "abstraktno" sredino (Zeleni, Demokrati, LDS) in levo sredino (SDP, SDSS, SSS) ter nobene stranke niti ostre levice, kaj šele radikalne levice. Med izvenparlamentarnimi strankami je sicer (bilo) nekaj pretendentov za prostor ostrejše levice (Delavska stranka, SDU), toda te stranke so se prilepile k večjim levosredinskim strankam - same pa leve sredine niso premaknile prav nič bolj na levo.

Volilni rezultati bodo gotovo porazdeljeni po "Gaussovi" krivulji. Kljub zmernosti slovenskega značaja vrh krivulje ne bo povsem na sredini, ampak prestavljen rahlo na desno - če seveda levica ne bo nastopila dovolj prožno. Dolgoročno lahko pričakujemo približno enakovredno porazdelitev med t.i "levico" in desnico, z močno sredino, ki bo odločala o povolilnih koalicijah. Jasno pa je, da bi bil pravi čudež, če bi se okus Slovencev obrnil toliko v desno ali v levo, da bi bilo po volitvah s porazdelitvijo glasov kaj drugače; nekaj presenečenj bi lahko povzročile le morebitne integracije posameznih strank v večje predvolilne zveze ali morebitno nespretno manevriranje nekaterih manjših parlamentarnih strank. Nevarnost polarizacije na dva izključujoča se pola (torej vrnitev v obdobje pred II. sv. vojno) je verjetno za sedaj mimo, lahko pa pričakujemo vzpostavitev treh močnih parlamentarnih skupin: leve, desne in sredinske - ob predpostavki, da se bo levica postavila na lastne noge in da se nobeni od skupin v prihodnje ne bo zahotelo večinskega sistema volitev.

Skratka, slovenski politični prostor se tudi po teh volitvah ne bo "prečistil" - to je le naivno pričakovanje "kregajoče se politike" naveličane javnosti, v parlamentu bodo vsaj v 80-ih odstotkih sedeli isti poslanci kot sedaj (le manj jih bo), porazdelitev moči bo najverjetneje praktično identična, celo vlade bržkone ne bo treba spreminjati, če bo le sedanji koaliciji uspelo ohraniti "točke" iz prejšnjih volitev (v nasprotnem primeru se bo znova vrnil Peterle, tretje variante pa za sedaj praktično ni, saj bosta imeli primat le dve zares veliki stranki, SKD in LDS). Problem, ki pa bo zaradi tega nastal, ni ekonomski ali strukturen, temveč nacionalen. Od razvoja levice namreč ni toliko odvisna ekonomska situacija ali delovanje "socialne države", kot je bistvenega pomena za nadaljno nacionalno homogenizacijo v strahu pred tujci, saj bi ob odsotnosti skrajne levice (povejmo naravnost: z anarhistično-avtonomističnim predznakom) prihajala v javnost zgolj stališča skrajne desnice o nacionalni ogroženosti, kar bi postalo tema številka ena in ob dovolj dolgem ponavljanju teze tudi Resnica, v katero bi vsakdo verjel. To pa bi bilo za ves demokratični projekt gotovo pogubno. Ne bi bil namreč več problem v "gologlavskih" molotovkah (do te točke Slovenci verjetno ne bi šli), ampak v neuravnovešenem stanju v glavah, ki bi pri svoji percepciji političnega polja izhajale iz občutka ogroženosti, ne pa iz konkretnih političnih vizij. Edina obramba pred skrajno desnico je njen antipod, skrajna levica.

■ SKRAJNEŽI?

Ko govorimo o skrajnih levih in avtonomističnih gibanjih, ne moremo mimo t.i. novih družbenih gibanj, ki so izhlapela, ko so se njihovi akterji opredelili za določene strani v politični igri, toda njihov potencial bi moral biti edini garant zoperstavljanja skrajnim desnim nacionalističnim idejam. Da ne bo pomote: Slovenija - za kulturni obstoj Slovenstva - potrebuje krepko dozo nacionalizma, vendar razsvetljene, v svet obrnjene vrste, torej kulturnega nacionalizma, ne pa zaplotniškega šovinizma, s katerim "za narodov blagor" na vse strani mahajo populistični skrajni desničarji.

Klic: "Ustavimo desnico!", je torej evidentno prekratek, pravilno bi se moral glasiti: "Vzpostavimo novo levico!". Novo, "prečiščeno" in ideološko čim manj obremenjeno levico, prečiščeno v smislu obračuna z vsako vrsto ideologije kot napačne, sprevrnjene zavesti.

Ni mi jasno, zakaj tako zlahka spregledujemo nenormalnost programov desnice na slovenski politični sceni. Nimamo namreč "normalne" desnice, ampak desnico, ki homogenizacijske ideološke projekte, stare več kot pol stoletja, prodaja pod firmo "antikomunizma", in to v času, ko je leninistični komunizem definitivno strohnelo - ne več le smrdeče - truplo. Zato, ker se desnica bori z mlini na veter, je prišlo tudi do svojevrstne inverzije normalne politične razporeditve. Normalno je, da je desnica pragmatična in ima pred očmi predvsem gospodarsko rast in uspešnost skozi brezkompromisno valorizacijo privatne lastnine in s tem egoistične privatne pobude, levica pa te stihijske tendence "zavira" s svojimi socialnimi programi. Dokler pa se bo pri nas desnica ukvarjala z revolucionarnimi spremembami (ki bi, recimo, pri privatizaciji vodile naravnost k - že v "samoupravnem" socializmu - že zdavnaj preseženemu podržavljenju podjetij) in mahala z ideološkimi programi (nove evangelizacije), bosta sredinska (in "prava") levica morali sprejemati vlogo pragmatičnega "ekonomista", od normalizacije politike pa bomo še daleč.

Rajko Muršič

NAŠA (PRE)DRAGA ŠOLA

UČBENIKI

IN KAKO JIH POCENITI

Kaj je tudi letos svetoval **modri Janez**? Nakup šolskih učbenikov pod *najugodnejšimi pogoji* - če seveda izvzamemo nakup rabljenih učbenikov (kaj prida se tako niso spremenili). "Najugodnejši pogoji" to tudi dejansko so. Za **založnike**, velike in male **knjigotržce**, **ekonomsko propagandne službe** radia, televizije in časopisov, najbrž v nekoliko manjši meri tudi za tiskarje, papirničarje, avtorje (ter kup *recenzentov, strokovnih sodelavcev* in drugih "*cojšpukerjev*", ki nujno pristavljajo svoje piskrčke)... Z vidika kupcev (torej šolajoče se mladine in njihovih staršev) "*najugodnejši pogoji*" še najbolj spominjajo na tisto, kar revolverske strani časopisov obravnavajo v rubrikah **rop, goljufija, izsiljevanje** ipd.

Vlada se sicer lahko trka po prsih, ker je založbam preprečila podražitev že tako zasoljenih učbenikov, a srž problema je v **monopolnem položaju** štirih ali petih velikih založb, ki si lahko glede za šolo obveznih knjig in delovnih zvezkov privoščijo praktično vse, kar jim pade na pamet. Ob tem pa še vztrajno jamrajo, kako jim učbeniki ob teh cenah prinašajo izgubo. Če je temu res tako, pa naj prepustijo posel komu drugemu! Interesentov je bržkone dovolj - a o tem kasneje.

■ *EN SLOVENEC - (VSAJ) EN UČBENIK*

Populacija, stara od 7 do 14 let, torej šoloobvezna mladina, predstavlja blizu 10 % celotnega prebivalstva. Če temu dodamo še kakih 5 % prebivalcev med 15. in 18. letom, ki jih vsaj polovica obiskuje srednje šole, dobimo več kot 200.000 šolajočih se duš. Za svoj izobrazbeni blagor potrebuje vsaka od njih v povprečju okrog 10 (ali več) učbenikov in delovnih zvezkov. Skupaj približno 2.000.000.

Večino tega mora nekdo pokupiti vsako leto znova. Saj ne, da bi se učbeniki in delovni zvezki vsako leto spreminjali, ampak založniki že poskrbijo za to, da jim (pre)prodajalci rabljene robe ne bi odščipnili prevelikega deleža "*posla, ki prinaša samo zgubo*". Delovni zvezki so po definiciji zasnovani za enkratno uporabo. Tako tudi nekatere knjige, predvsem za nižjo stopnjo, ki so (seveda po najnovejših, najnaprednejših in naj- nevemkakšnih izsledkih pedagoške znanosti) narejene tako, da morajo učenci v njih npr. izpolnjevati prazne vrstice, reševati naloge ipd. - skratka pisati in risati po njih (pustimo ob strani starševska vzgojna prizadevanja, da bi svoje nadobudneže odvadili čečkati po knjigah!) ter jih s tem onesposobiti za ponovno uporabo. A tudi knjige, ki bi po vsebini in obliki morale ustrezati večkratni uporabi, so s čisto tehničnega vidika pogosto narejene tako, da že pred koncem predvidenega enoletnega roka normalne uporabe definitivno razpadejo.

Vzemimo primer *1. berila*. Stvar je na prvi pogled kar lična. Mehke plastificirane platnice, notri pa okoli 60 listov barvno potiskanega kvalitetnega gladkega papirja. Tu pa se ličnost konča. Lepi gladki listi so vezani le z lepilom - brez dodatnega šiva. Vsak knjigovez vam bo vedel povedati, da gladek papir zelo slabo vpija lepilo in je torej potreben še šiv - stroški za tako dodatno ojačitev so neznatni, brez nje pa začnejo listi odpadati že pri prav nežnem prelistavanju. Razpadle knjige pa seveda ni mogoče prodati naprej. Cena omenjene knjige: 1.134 SIT (poleti pri "modrem Janezu", torej pod *najugodnejšimi pogoji*).

■ *KAJ JE VŠTETO V CENO?*

Pojdimo od zadaj naprej! Knjige, tudi šolske, se ponavadi prodajajo v **knjigarnah**. Knjigarne dobavljajo knjige tudi šolam, ki imajo organizirano prodajo. Za svoje usluge kasirajo knjigarji knjigotrški **rabat**, ki pa je pri učbenikih precej nižji kot pri ostalih knjigah (pri učbenikih znaša do 15 %, pri ostalih knjigah pa, odvisno od količine naenkrat naročenih izvodov, komisijske prodaje ali prodaje iz stalne zaloge itd., najmanj 20, a praviloma tam nekje 30 in več %). V sezoni prodaje učbenikov je v knjigarnah nepopisna gneča, kar odvrača druge, tudi stalne stranke (torej tiste, ki kupujejo knjige zato, ker hočejo, ne pa zato, ker morajo). Šolska sezona pomeni za knjigarje ogromno dela in zgubljanja živcev (še nikoli se ni zgodilo, da bi bili do začetka pouka v prodaji vsi učbeniki - učitelji pa seveda gnjavijo učence, učenci starše, starši pa knjigarje), pri plačah pa se to ne pozna prav pretirano. Prodaja učbenikov se splača zgolj zaradi velike količine in hitrega obračanja zalog - večino profita poberejo lastniki knjigarn, to pa so praviloma hčerinske firme velikih založb. Dodajmo maloprodajnemu rabatu še grosističnega (nekako do 5 %), ki ga prav tako pokasirajo hčerinske firme velikih založb, pa eventualni piskrček države - dobimo približno 25 % končne cene.

Kar ostane (+ morebitne državne subvencije), dobijo **založbe**, ki pa morajo plačati **tisk** in **vezavo** (to ponavadi opravijo "njihove" tiskarne), pa avtorji, oblikovalci, "cojšpukerji" (morda delam recenzentom in drugim strokovnim sodelavcem krivico in za to početje niso posebej plačani, ampak je to del njihovih rednih delovnih obveznosti, npr. na *Zavodu za šolstvo* - že omenjeno 1. berilo ima poleg treh avtoric in ilustratorke v kolofonu navedenih še pet recenzentk, sodelavko pri izbiri besedil, likovnega pregledovalca in svetovalko; brez obveznega urednika, oblikovalca, predstavnika založbe in še koga torej 12 duš) in morda še kdo. Bolj nerazumno pa je, da grejo ogromni denarji za **reklame** v časopisih, na radiu, televiziji... **Učbeniki so v glavnem obvezni, zato reklamanje ni potrebna!** Založniki in njihove podružnice si z njo le delajo dobro ime - plačajo pa seveda kupci. **Tiskarne** morajo plačati papir, pa obratovalne stroške, barvo, tiskovne plošče in še kaj - a vse to je razmeroma poceni, sploh pri tako velikih količinah (cena izvoda pada z večanjem naklade) in tako nesolidni izdelavi. Očitno je torej, da nekdo (najverjetneje založbe) z učbeniki in delovnimi zvezki kuje mastne dobičke.

■ *DRASTIČEN PRIMER (ŽAL NE EDINI)*

Učim se brati in pisati, delovni zvezek za 1. razred OŠ, je videti takole: dvobarvno potiskana mapa iz 150 do 160-gramskega kartona, vanjo pa je vloženih 13 dvobarvno potiskanih listov A4 recikliranega (najcenejšega možnega) papirja - "vsebina" tiska so preproste ilustracije in skupaj s kolofonom in učiteljicam namenjenimi *navodili za uporabo* za kake 3 do 4 tipkane strani besedila ter okvirčki in črtice ali preprosto prazen prostor, po katerem bodo risali in pisali učenci. Letos je bil dan na svetlo 20. (dvajseti) ponatis v nakladi 18.000 (osemnajst tisoč) izvodov. Najugodnejša cena: 588 SIT (petstooseminosemdeset tolarjev).

Odštejmo od tega tistih 25 %, kolikor znašajo rabati in "cesarjevo": dobimo 441 SIT. Če je bilo za nepotrebno reklamo vsakoletne akcije "Modri Janez" letos porabljenih 1 milijon DEM, znese to pri dveh milijonih vseh učbenikov nekako 30 SIT/izvod, ostane torej 411 SIT. Glede na količino teksta in ilustracij ter dejstvo, da gre že za 20. izdajo, močno dvomim, da sta avtorici z vsemi strokovnimi in drugimi sodelavci vred pokasirali kaj več kot 20 ali 30 SIT/izvod - ostane recimo 380 SIT. Znanec (zaposlen na vodilnem mestu firme, v katere sklopu je tudi manjša tiskarna) mi je zagotovil, da bi **posamično** dvobarvno **fotokopiranje** na boljši papir in z mapo vred pri njih (ki niso ravno najcenejši na svetu) stalo 150 SIT, pri večjih količinah pa kakih 20 % manj; vrednost tiska v obstoječi obliki (torej papir, postavitev, montaža, tiskovne plošče, "pravi" tisk, zlaganje itd.) in nakladi je strokovno ocenil na 20 do 30 SIT/izvod - ob znatnem zaslužku tiskarne. Ergo: **založba je pokasirala okoli 350 SIT čistega keša na izvod**, in če od tega odštejemo kakih 50 SIT manipulativnih stroškov, to še vedno pomeni, da bi lahko bil ta delovni zvezek celo pri sedanji reklami in organizaciji prodaje za vsaj **300 SIT (dobrih 51 %) cenejši**, pa ne bi bil nihče na izgubi. V nekoliko manjšem procentu velja to tudi za druge, manj drastične primere učbenikov.

■ *KONKRETEN PREDLOG ŠOLSKEMU MINISTRSTVU:*

Razfukajte bando monopolistično! Za vsebino učbenikov in delovnih zvezkov (pisni in oblikovni del) razpišite natečaj, na osnovi katerega boste odkupili avtorske pravice - pod ugodnimi pogoji, ki jih omogoča konkurenca. Na *Zavodu za šolstvo, Pedagoškem inštitutu* ipd. (para)državnih ustanovah je dovolj strokovnjakov, h katerih delu spada tudi recenziranje in svetovanje glede učbenikov - brez dodatnih honorarjev. Za tisk, vezavo in zalaganje (četudi vsakega učbenika posebej) objavite poseben razpis in izberite najugodnejše ponudnike - brez skrbi, tiskarn je v Sloveniji dovolj, čez mejo pa še več, prav tako distributerjev in potencialnih založnikov, ki to niso samo zato, ker jih *veliki* ne spustijo h koritu. In organizirajte prodajo po šolah brez posredstva knjigotrške mreže (zainteresirani knjigarji naj za prodajo sredi šolskega leta dobijo preostanke)!

Pa poskusimo izračunati ceno našega "drastičnega primera" pod takimi pogoji: tisk 25, zalaganje in distribucija 25, stroški razpisov 20 SIT, honorarji recimo 25 SIT, "cesarjevih" 5% 5 SIT. Skupaj približno 100 SIT/izvod. To pa je le dobrih **17 %** sedanje *najugodnejše cene*! Lepo, mar ne?

Darinko Kores-Jacks

PRISPEVEK

K ANTOLOGIJI OSAMOSVOJITVE

O SREČI

V trenutku, ko sem zvedel, da me je doletela sreča, ki mi je dodelila stanovanjsko pravico v dravskem mestu in ko se je ta sreča oplodila s tisto, ki mi je prinesla prvo delovno mesto, sem menil, da mora iz odnosa obeh sreč, njune oploditve, izrasti nov zarod sreč. Žal pa sem moral že kmalu spoznati, da so stvari pogosto drugačne, kot se kažejo na prvi pogled in da teorija progresivne evolucije ni tisti teoretski organon, ki bi mi omogočil še tako kratek vpogled v mojo prihodnost.

Ko sem se namreč odpravil na občino, tisti posvečeni kraj, o katerem bi spoštovanja vreden grški modrec sigurno dejal, da ene dela za bogove, druge pa za sužnje, vnovčevat naklonjenost usode, sem izvedel, da se moram poprej odjaviti v svoji občini. Opremljen z izkustvom pretekle socialistične birokracije sem previdno poklical pristojne organe matične občine Radlje ob Dravi in se pozanimal, kaj potrebujem za odjavo. V moje neizmerno veselje mi je odgovarjajoči občinski ud zatrdil, da ne potrebujem ničesar. S srečo v srcu in z globoko zavestjo, da nastajajoča slovenska država v svoji matici-občini že deluje, sem se z javnim prevoznim sredstvom odpravil spravit s sveta formalnost.

Na občini sem po nekaj neuspešnih vstopih le uspel najti pisarno, ki je bila pravšnja za moje potrebe. Prijazen občinski ud mi je povedal, da za odjavo res ne potrebujem ničesar **razen** odjave na matičnem uradu naše krajevne skupnosti. Z nejevoljo v trebuhu sem se odpravil, zopet enkrat z javnim prevoznim sredstvom, v petnajst kilometrov oddaljeni matični urad. Ta urad pa je bil ravno tega dne zaradi bolezni zaprt. Tako sem čez dva dni vajo preseljevanja ponovil s to razliko, da sem svoje popotovanje začel v svoji krajevni skupnosti. Opremljen s potrdilom, ki mi ga je izdal lokalni krajevni ud, sem se odpravil na občino. Sprejela me je ista podaljšana roka države. Povedala mi je, da imam vse, kar potrebujem, **razen** potrdila pristojnega vojnega odseka. Prijazni predstavnik rezervnega vojaštva naše občine je izrazil obžalovanje zaradi mojega odhoda in seveda takoj povedal, da lahko potrebno dovoljenje dobim takoj, ko vrnem svojo vojaško opremo. Z zadnjim delom svoje izjave mi je pokvaril dan. Zaprosil sem ga za uporabo telefona, da bi v prestolnico občine priklical kakšnega prijatelja, ki bi mi dostavil potrebno opremo. Dovoljenje za uporabo telefona sem dobil, toda s pripombo, da opreme ne morem oddati kar tako. Problem je bil v tem, da se ta oprema ni mogla vrniti komurkoli, pač pa edino vojaškemu skladiščniku, ki pa je ravno v tem času užival v zasluženem dopustu nekje na morju. Po mojih protestih se je občinsko vojaštvo omehčalo toliko, da sem dobil termin za oddajo opreme že čez teden dni. In takrat je šlo res vse kot po maslu.

Tako se mi je uspelo samo v dveh tednih in po nekaj sto kilometrih odjaviti. Zadovoljen sam s sabo sem zopet prišel v posvečene prostore mariborske občine. Po uri čakanja sem srečen stopil pred obličje mariborskega uradništva in takoj po vstopu zatrdil, da sem uspel izpolniti vse pogoje za prijavo. Po skrbnem pregledu moje dokumentacije je občinski ud zatrdil, da je vse OK - če izvzamemo dejstvo, da se ne morem prijaviti. Uradnik mi je pojasnil, da se osebe, ki nimajo zagotovljenih prihodkov, ne morejo stalno naseliti. Povedal sem, da nastopim službo čez dva dni. Uradnik se je poslovil in povedal, da naj prihodnjič prinesem s sabo potrdilo, da sem v delovnem razmerju. Na bodočem delovnem mestu so mi povedali, da naj prinesem na dan začetka dela s seboj delovno knjigo. Pri pristojnem organu sem poskušal dobiti željeno knjigo, toda za to, da bi mi jo izstavili, bi potrebovali veljavno osebno izkaznico, s katere bi bilo razvidno, da sem, kar pač sem, in da spadam pod njihovo pristojnost. Žal pa je bilo s tem nemogoče ustreči, saj so mi ob odjavi v občini Radlje ob Dravi prečrtali stalno prebivališče, novega pa mi v Mariboru niso vpisali, ker nisem zaposlen, torej moja osebna izkaznica ni bila več dokument... Tako sem se ujel v začaran krog. Če sem se želel prijaviti v Mariboru, sem moral imeti službo, če sem želel v službo, sem moral biti nekje prijavljen. Tako sem šel iskat svojo pravico na izhodišče svojega iskanja, na občino Maribor. Tam sem svojo k srcu segajočo zgodbo ponovil pred različnimi nivoji uradnikov, toda **razen** sočutja ni bilo ničesar, kar bi lahko vnovčil. Tudi ko sem pristojne organe opozoril, da me silijo kršiti zakon, po katerem se moram najkasneje v osmih dneh po odjavi stalnega prebivališča stalno prijaviti nekje drugje, sem ostal sam.

Ko sem se že skoraj sprijaznil s tem, da bom ostal večen brezdomec, mi je eden izmed uradnikov omenil, da obstaja teoretična možnost, da presekam gordijski vozel, v katerega sem se ujel, v tem, da mi socialno skrbstvo mesta izda dovoljenje za bivanje. Omenil pa je tudi, da ne ve, če ga bom uspel dobiti. Zato sem si moral poiskati vezo na tem delu uradništva, ki je zatisnilo eno oko in mi izdalo potrebno potrdilo. S tem potrdilom in z vsemi predhodnimi sem se odpravil nazaj v *volčji brlog*. Prijazna občinska delavka, ki je v mojih očeh imela že vsaj tri glave, je soočena s sedaj popolno dokumentacijo priznala, da sem končno izpolnil vse pogoje za prijavo v mestu. Ko pa je vzela v roke mojo osebno izkaznico, je po bežnem pogledu ugotovila, da se slika na njej ne ujema z mojo pojavo. Zato je odločno odklonila, da nanjo vnese podatke o novem prebivališču. Kakorkoli že, ko sem uspel prinesti slike, ki so ustrezale moji podobi v očeh uradnice, se je stvar iztekla.

Zakaj prispevek k antologiji slovenske samostojnosti? Šele po teh pripetljajih sem začel resnično ceniti prizadevanja slovenske politike, ki je poskušala v OZN prijaviti novo stalno prebivališče.

Silvo Zapečnik

Katedra 6

Amerika tja in nazaj
12. 10 leto je 500 let od Kolumbovega odkritja
Otvoritev razstave DOBRO JUTRO, AMERIKA
Sre, petek, 9. 10. ob 1230, Univerzitetna knjižnica, ponedeljek, 12. 10 ob 11.00
Razstava od pete od 9. 10. do 2. 11.

Še bolj vzhodno od raja, vendar skoraj na nebeški višini, planinari naš stalni sodelavec **Boris Strmšek**. Trenutno se nahaja nekje v Himalaji (Kraljevina Nepal), od koder je tudi slikovno gradivo na tej strani.

RAZPAD ČEŠKOSLOVAŠKE FEDERACIJE

CILJ: SAMOSTOJNA SLOVAŠKA

YUGO-SCENARIJ NA SREČO NI VERJETEN

Letošnje poletje je bilo v znaku intenzivnih razgovorov in sestankov najpomembnejših političnih sil na Češkem (Državljansko gibanje in GDP - Državljanska demokratska stranka) in Slovaškem. Rezultati dogovorov so neprijetno presenetili približno 50 % državljanov, ki želijo, da bi Češkoslovaška federacija obstajala še naprej.

Večina slovaških strank si prizadeva za nedvoumno formuliran cilj - suvereno in neodvisno Slovaško. Temu cilju podrejajo celo razmišljanja o gospodarski reformi, saj sta politična in gospodarska suverenost nedeljivi. Sedanji model gospodarskih reform, ki ga propagira *Vaclav Klaus*, zvezni finančni minister in hkrati predsednik GDP, je za Slovaško nesprejemljiv.

Slovaške stranke so se že dogovorile o konceptu, na osnovi katerega trenutno postopajo. Razglašajo, da so proti kakršnimkoli političnim kompromisom in brez zaprek vodijo Slovaško proti neodvisnosti. Prvi korak naj bi bil razglasitev *Deklaracije o državni suverenosti republike Slovaške* in sprejetje *Ustave*, šele kasneje pa bi se lahko prebivalci Slovaške izrekali o tem, ali želijo živeti v federaciji, konfederaciji ali samostojni državi.

Težave pa so tudi z **referendumom**. Prav tiste stranke, ki so najhrupnejše pri zahtevanju samostojnosti, si pri odločanju o referendumu pogosto premislijo z izgovori, da referendum ČSFR ni potreben. Pri tem navajajo (npr. Slovaška narodna stranka, Slovaško nacional-demokratsko gibanje - SNDG, pa tudi vladajoče Krščansko demokratsko gibanje), da bi referendum moral odločiti o odcepitvi Slovaške, temu pa naj bi takoj sledilo tudi udejanjenje pravice slovaškega naroda do samoodločbe. Referendum naj bi bil seveda le na ozemlju Slovaške.

Deklaracijo o državni suverenosti naj bi Slovaški nacionalni svet (parlament) sprejel vsak trenutek. Češke stranke kar tekmujejo v opisovanju črnih vizij prihodnosti, če bo Deklaracija sprejeta in se bo Slovaška odcepila. Slovaki na to odvračajo, da je Deklaracija namenjena **tujini** - da je njen namen obvestiti države in narode sveta, da Slovaki obstajajo in se borijo za svoje pravice. Predsednik SNDG je celo izjavil, da je Deklaracija edina pot, po kateri se je mogoče izogniti zgodovinsko izpričanim procesom in scenarijem razpadanja, kot se odvijajo v nekdanji Sovjetski zvezi in Jugoslaviji.

Vsekakor ni mogoče dvomiti, da je s proglasitvijo Deklaracije proglašena za legalno medvojna slovaška država žalostnega slovesa. Mimogrede, njeno vodstvo je že zdaj praktično povsem rehabilitirano, gradijo se spomeniki vojnim zločincem, narašča antisemitizem itd. Predsednik slovaške vlade *Crnogurski* (njegov ded je bil minister v medvojni fašistični vladi) ter veleposestnik in podpredsednik vlade ČSFR *Mikloško* celo javno izjavljata, da je bila fašistična Slovaška povsem legitimna tvorba.

Deklaracija o slovaški suverenosti predvideva nadrejenost slovaških zakonov nad zveznimi. Po mnenju večine slovaških strank bo parlament jeseni razglasil suverenost. Na Češkem je v teku velika kampanja, ki prikazuje Slovake v najslabši možni luči - kot fašiste, separatiste, antisemitiste, rasiste in ksenofobe.

Le upamo lahko, da evropska in svetovna javnost ne bo metala vseh separatističnih gibanj v en koš. Slovaško **domobranstvo** je nekaj povsem drugega kot slovenska ali hrvaška Teritorialna obramba. Na Slovaškem namreč ni sovražnika - Čehi in zvezna armada se ne bi nikoli borili proti Slovakom, ki se tega seveda zavedajo in imajo tako povsem prosto pot. Zanimivo pa je, da se ločevanje Češke in Slovaške tiče predvsem starejših ljudi, medtem ko se mladina za to komajda zmeni - in to tako na Češkem kot na Slovaškem.

Jiri Svítek

PREDLOG STATUTA

GNUS - *SN*

GIBANJE ZA **NAPREDEK**, **UŽIVANJE** IN **SVOBODO** - *STRANKA NEZADOVOLJNIH*

Izhajajoč iz **Temeljnih načel in programskih izhodišč** Gibanja za napredek, uživanje in svobodo - stranke nezadovoljnih (objavljena v Katedri XXXII/7-8, maj-junij 1992, str. 15) in dejstva, da se stranke v Sloveniji in ostalem svetu ukvarjajo predvsem z visoko politiko in medsebojnimi obračunavanji, ustanavljamo gibanje-stranko, ki se bo zavzemala predvsem za vsesplošni napredek in normalizacijo (kot deregulacijo in depolitizacijo) ter čim več svobode in ugodja v vsakdanjem življenju.

■ *1. TEMELJNE DOLOČBE*

Gibanje za napredek, uživanje in svobodo - stranka nezadovoljnih, s kratico GNUS-SN, je samostojna politična organizacija oz. stranka in pravna oseba, ustanovljena v skladu z ustrezno zakonodajo Republike Slovenije.

Stranka nima formalnega predsednika in tajnika. Njuno funkcijo navzven opravlja koordinator, ki ga izmed sebe izberejo zainteresirani člani, ali druga pooblaščena oseba. V skladu s Temeljnimi načeli in programskimi izhodišči, sprejetimi odločitvami ter v dogovoru z zainteresiranim članstvom lahko predstavlja stranko vsak njen član.

■ *2. ČLANSTVO*

V GNUS-SN se lahko včlani vsak, ki sprejema njena Temeljna načela in programska izhodišča in Statut ter podpiše pristopno izjavo. Članstvo je združljivo s članstvom v drugih političnih združenjih, vendar le pod pogojem zavestne preferenčne opredelitve za GNUS-SN. Člani imajo pravico odločati o delovanju, kandidirati na listah in nastopati v imenu stranke. V delovanju stranke imajo pravico sodelovati tudi simpatizerji (ki soglašajo z načeli, niso pa formalno pristopili), odločati, kandidirati in nastopati v strankinem imenu pa le v dogovoru s stranko. Člani in simpatizerji stranke so lahko tudi pravne osebe ter formalna in neformalna združenja, ki imajo kot taka status posameznega člana oz. simpatizerja.

Članstvo v GNUS-SN preneha z izstopom ali izključitvijo iz stranke. Izključitev iz stranke je možna, če navadna večina zainteresiranega članstva ugotovi, da je član zavestno deloval v nasprotju z interesi in načeli stranke, posebej, če je to počel kot strankin pooblaščenec.

■ *3. ORGANIZIRANOST*

GNUS-SN se organizira in deluje enotno na celotnem ozemlju Republike Slovenije. Skupine članov in simpatizerjev lahko po svojih željah in potrebah ustanovijo teritorialno ali/in interesno opredeljene enote (podružnice, frakcije, delovne skupine itd.), ki v okviru svoje opredelitve delujejo avtonomno, izven tega pa v koordinaciji s stranko kot celoto. Če to ni v izrecnem nasprotju z lokalno zakonodajo, se lahko ustanovijo tudi podružnice v tujini.

Odločitve stranke se sprejemajo z (načeloma tajnim) glasovanjem zainteresiranega članstva. Člani lahko glasujejo osebno (na sklicanih sestankih, skupščinah itd.) ali po pošti na posebnih formularjih.

Tekoče odločitve se sprejemajo z navadno, dolgoročne pa z dvotretjinsko večino zainteresiranega članstva. O statutarnih in temeljnih spremembah se glasuje na predlog navadne večine zainteresiranega članstva, za sprejem sprememb pa je potrebna navadna (za Statut) oz. dvotretjinska (za Temeljna načela in programska izhodišča) večina vsega članstva.

Odločitve, o katerih se glasuje, lahko osebno ali s podpisano izjavo predlaga katerikoli član stranke, koordinacija stranke pa je dolžna o tem obvestiti vse članstvo in mu omogočiti glasovanje. V primeru kontradiktornih predlogov se dajo v prvem krogu na glasovanje vsi, če nobeden ne dobi potrebne večine, pa se članstvo odloča med dvema, ki sta dobila največ glasov.

Stranka se financira s prostovoljnimi prispevki, sponzorstvom, gospodarsko in negospodarsko dejavnostjo ter drugimi zakonitimi viri.

Delovanje stranke je javno. GNUS-SN o svojem delovanju obvešča sredstva javnega informiranja in sodeluje z njimi. Po možnosti izdaja tudi lastne publikacije. Koordinacija stranke je dolžna o njenem delovanju posebej obveščati člane in evidentirane simpatizerje.

■ *4. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE*

Rok za pripombe in dopolnila Predloga Statuta, ki jih lahko na strankin naslov pošlje kdorkoli, je 30 (trideset) dni od objave. Pripombe in dopolnila se sprejemajo z navadno večino zainteresiranega članstva.

Statut začne veljati z dnem uradne registracije stranke.

■ *ZAČASNI NASLOV:*

Katedra,
Tyrševa 23
62000 Maribor
za **GNUS-SN**
tel. (062) 212 004

GNUS - SN

PRISTOPNA IZJAVA

H GIBANJU ZA NAPREDEK, UŽIVANJE IN SVOBODO - STRANKI NEZADOVOLJNIH

ime _____
priimek _____
EMŠO _____
št. osebne izkaznice _____
organ, ki jo je izdal _____
datum rojstva _____
naslov stalnega prebivališča _____
_____
poklic _____
službeni naslov _____
_____
telefon (in čas dosegljivosti) _____
lastnoročni podpis _____

Podatke o matični številki in osebnem dokumentu potrebujemo zaradi registracije stranke.

GNUS-SN, Katedra, Tyrševa 23, 62000 Maribor

naročam katedro 212-004

KRUHA IN (OLIMPIJSKIH) IGER

VERANO AZUL

(MODRO POLETJE)

Z olimpijskimi igrami smo za trenutek pozabili na številne probleme in predvsem na peklensko vročino, saj smo pri spremljanju tekmovanj ob sebi imeli pivo ali kakšno drugo osvežilno brezalkoholno pijačo in navijali za naše predstavnike.

Vsako četrto leto se vneto pripravljamo za mega športni dogodek, ki se mu reče Olimpijske igre, v nadaljevanju Olimpijada. Skozi vsa leta in desetletja nazaj smo naše (in nekdaj naše) športnike na ta dogodek spremljali s ponosom in velikim optimizmom. Z veliko nestrpnostjo smo spremljali svečano otvoritev in pričakovali velik aplavz na odprti sceni, saj si ga je naša socialistična in neuvrščena država (beri Jugoslavija) zaslužila. Pri tem naši reporterji niso pozabili dodati in prepričati gledalcev ob TV sprejemnikih, da smo pobrali največji aplavz (mogoče so ga merili v decibelih). Če pa je kdo od naših predstavnikov pobral medaljo, potem smo ga kovali v nebesa, mu pripravili številne sprejeme in hvalospeve vse do takrat, ko je bila za uspeh potrebna finančna stimulacija. Takrat so se začele zgodbe in izgovori v stilu "dežela v razvoju, slaba blagovna menjava, naše bogastvo je bratstvo in enotnost..." Torej, športnikom je bil nastop na tej pripreditvi predvsem v ponos, saj bi v nasprotnem primeru kršili stari De Coubertinov izrek "Važno je sodelovati,..." Nadaljevanje vam je znano.

Letošnja olimpijada je bila nekaj posebnega in jo je treba zabeležiti v anale, pa ne zaradi tega, ker smo zabeležili največjo udeležbo športnikov (kar 15.000), ker je proračun znašal več kot 800 milijonov mark, ali pa ker so nastopili profesionalni košarkarji iz ZDA, kar prav tako zbuja pozornost. Če stvari gledamo iz slovenskega zornega kota, smo lahko presrečni, saj je prvič na poletni olimpijadi ponosno zavihrala naša, slovenska belo-modro- rdeča trobojnica z grbom v zgornjem kotu. Športnike, ta naš ponos, pa smo pospremili z vsemi častmi, ki jim pripradajo, zaželeli smo jim veliko športne sreče in po tihem upali na kakšno kolajno. Prav tako smo z velikim zanimanjem spremljali svečano otvoritev in poslušali naše komentatorje, ki so uporabljali veliko mero superlativov in hvalospevov. Seveda niso pozabili povedati, da so naši, slovenski športniki, pobrali največji aplavz na odprti sceni. No, to isto so lahko slišali tisti, ki so otvoritev spremljali na hrvaški televiziji, kjer je komentator povedal iste besede, le da je to veljalo za njihove, torej hrvaške športnike in njihovo mlado, demokratično urejeno državo. Očitno je vsak zase nastavil decibelometer, ki je pokazal željeni učinek samo zato, da se zadovolji poslušalstvo doma. Če smo realni, potem je treba povedati, da so ob domačinih največji aplavz pobrali športniki iz Bosne in Hercegovine, ki so se kljub vojnim razmeram le uspeli pripraviti za ta dogodek.

Osvojeni bronasti kolajni smo znali proslaviti, osvajalce odličij pa tudi nagraditi. Seveda hitro so se našli sponzorji, ki so jih bogato nagradili, kar so tudi zaslužili. Žal so to izjeme, saj za številne športnike, ki žanjejo uspehe tudi na drugih tekmovanjih, velja tisto staro pravilo "Mens sana in corpore sano" (Zdrav duh v zdravem telesu), kar pomeni, da so za svoj trud premalo nagrajeni ali pa sploh nič. Na žalost sta gospodarska situacija in kriza slovenski šport, razen v redkih izjemah, obrdžala še na amaterski ravni.

Tudi ta Olimpijada, tako kot vse do sedaj, ni mogla brez politike, kar je še en dokaz, da je šport sredstvo v rokah politike in služi za dosego političnih ciljev (tudi s terorizmom - München '72), ki pridejo do izraza predvsem na največjem zboru športnikov. Že prve olimpijske igre v Atenah leta 1896 so bile deležne političnega in gospodarskega vmešavanja, kar je pomenilo, da se je De Coubertinov izrek že na ognjenem krstu pokazal kot nesmisel in je bil ta stavek le želja nekega sanjača, ki je verjel, da šport ne pozna meja (edino Olimpijada v Parizu 1924. leta ni imela političnih problemov), olimpijske igre pa so tisto, kar razvija duh športa in amaterizma. Zato bi bilo prav, da izreka več ne zloraljamo in ga prepustimo zgodovini, kot pričo nekemu času in nekemu razmišljanju.

Tokrat glavni akterji niso bili člani vzhodnega in zahodnega bloka ter hladne vojne, ki je osiromašila Olimpijadi v Moskvi in Los Angelesu, saj je s padcem komunizma v nekdanji Svojetki zvezi izgubila smisel (če ga je sploh imela). Glavni subjekt v tej epizodi je bila Jugoslavija oziroma njeni ostanki, ki so ustvarili probleme na vseh možnih področjih. Žrtve pa so bili športniki, katerim so v zadnjem trenutku le dovolili nastop, vendar v posamični konkurenci, brez zastave, brez imena, brez himne, torej brez identitete, kar pomeni, da so bili ves čas ožigosani oziroma na sramotilnem strebru, na njih pa so s prstom kazali v stilu "To so tisti!". Najdalje pa so šli (kdo drug kot) hrvaški "športni" novinarji, ki so osvojeni odličji strelcev Jasne Šekarić in Zorana Maksimovića pospremili s komentarji, da sta oba imela intezivne priprave v Vukovarju in na dubrovniški fronti. To je skrajno neukusno in primitivno ter ni v čast športu in športnemu novinarstvu, ki spremlja in komentira športne dogodke (tako bi vsaj moralo biti - ali pa se mogoče motim). Razumem, da je Hrvaška utrpela veliko škodo v vojni in da čustva premagajo um, ampak to vseeno ni način, da se dobesedno pljuva na športnike, ki so najmanj krivi za vso to norišnico in morijo.

Šport, s tem pa tudi olimpijske igre, je izgubil nedolžnost, kar se je potrdilo že mnogokrat doslej. Politika je del športa in bo tudi ostala, pa čeprav se trudimo in kričimo, da jo je potrebno spraviti iz športa, vendar je to streljanje v prazno in utopija, kot ideja o komunizmu ali pa o bratskem življenju balkanskih narodov (boljši nadomestek za narod je pleme).

V danjšnjem času šport ne more mimo denarja, tako da fraza "Zdrav duh v zdravem telesu" ostaja le rekreativcem, saj športniki kot sodobni gladiatorji tekmujejo za denar, mi pa smo spremljevalci dogodkov in govorimo (potihoma v sebi) "Kruha in iger", ker ob spremljanju športnih dogodkov sprostimo emocije in vsaj za nekaj časa pozabimo na probleme. Tako je tudi z olimpijskimi igrami in olimpijskim gibanjem, ki šteje 172 članic. Tudi v MOK (Mednarodni olimpijski komite) naj bi se, po mnenju nekaterih ljudi, ki so blizu dogajenjem, zlile velike količine umazanega denarja, kar je še en dokaz, da je duh olimpizma sicer živ, a v nekakšni durgi obliki.

Naslednje olimpijske igre bodo čez štiri leta v ameriškem mestu Atlanta. Takrat se bo slavila stota obletnica olimpijskih iger. In ko smo že pri letnicah in obletnicah, naj povem, da so Barceloni podelili organizacijo letošnjih iger tudi po zaslugah Krištofa Kolumba, ki je pred 500 leti odkril Ameriko in je svojo zgodovinsko plovbo pričel ravno v Barceloni.

Milan Lazarević

SLOVENIJA VRAČA UDAREC, PRVA SEZONA

JESENSKA TEKMOVANJA IN DRUGE MALENKOSTI

DRUGAČEN VSTOP SLOVENIJE V EVROPO

Jesen je tista letna doba, ko ljudje ponavadi pričenjajo nov ciklus tekmovanj, bodisi v šoli, ali pa na športnih igriščih. Sedaj, ko je Slovenija samostojna, tudi športne ekipe nastopajo v evropskih tekmovanjih pod slovensko trobojnico (čeprav z igralci iz vseh področij bivše Juge).

Jeseni v Jugoslaviji so bile - po športni strani - vedno zanimive, kajti klubi (košarkaški, rokometni in nogometni) so se borili za eno od najvišjih mest v evropskih pokalih in tekmovanjih. Kar spomnite se uspehov rokometašev Metaloplastike iz Šabca, košarkašev Cibone in Jugoplastike, predvsem pa nogometašev Crvene zvezde, ki so osvojili naslov svetovnih klubskih prvakov v sezoni 90/91. Vse to je danes, leto dni po osamosvojitvi, del zgodovine (jugo)slovenskega naroda. Domače ekipe so preslabe, da bi vsaj v tej sezoni odigrale opazno vlogo ali se celo borile za zmago v katerem od evropskih tekmovanj.

To velja predvsem za slovenske nogometne predstavnike, ki so v času, ko berete ta tekst, že končali svoje (ne)uspešne nastope. Deloma zaradi same kvalitete, ki je nekje v slabšem (ne najslabšem!) evropskem razredu, deloma pa tudi zaradi svojih nasprotnikov zvenečih imen in svetovnega renomeja. Tukaj je težko govoriti o kakšnem posebnem uspehu, prej gre za to, kdo je rabil več časa, da je prejel zadetek, kajti v sami igri je jasno, da slej ko prej evropski profiji "uvalijo" nekaj komadov slovenskim nogometašem.

V ostalih tekmovanjih ni kaj drugače, izjema je le košarkaška postava Smelt/Olimpije, ki je v prvem kolu Pokala državnih prvakov izločila ekipo Žalgirisa iz Kaunasa, ki se ga večina spomni po Sabonisu in njihovih bojih proti Ciboni iz Zagreba. Mogoče je Smelt/Olimpija edina svetla točka, saj se je letos okrepila z dvema temnopoltima Američanoma in bo najverjetneje igrala uspešno vlogo v evropski super ligi.

Toliko o športni plati nastopov, seveda pa se niso vodili le športni dvoboji. Že pred tekmami je bilo veliko zapletov, ki so se nanašali predvsem na prenose in marketing. Konec koncev smo le lahko gledali vse tekme na TV-ju, deloma tudi zaradi nesramno visokih cen vstopnic (pri tem mislimo na Maribor, kjer je bila cena stojišča 1000 SIT). Posledica visokih cen je samo 8.000 glav v Ljudskem vrtu, v Ljubljani pa je bilo kar polno, čeprav je bila cena vstopnice za tekmo z Milanom 2.500 bonov oziroma SIT.

Tudi slovenski navijači so se promovirali v Evropo, vendar vsaki na svoj način. Ljubljanskih sto zmajev, ki so pripotovali v Italijo, se je na hitro "zbratilo" z italijanskimi karabinerji, sicer pa je sto navijačev pljunek v morje ob domači italijanski mafijaški sceni. Zato pa je bilo toliko bolj vroče v Mariboru.

Mariborske Viole, ki so imele podporo navijačev iz severovzhodnega dela Slovenije, so si dale duška. Navijanje je bilo do kakšne 42. minute takšno, kot ga Maribor ne pomni. Takrat je, po drugem golu gostov, po terenu začel tekati eden od mariborskih navijačev. Policaji so ga, po samo njim znani logiki, pustili, da se je natekel, koliko je hotel, nato pa so ga hoteli pretepsti kar na južni tribuni, kamor je pač ta disident, narkoman, huligan, nacist in še kaj (po formulacijah nekaterih novinarjev so to osnovne karakteristike Viol) tudi zašel, pač med Viole. Omenjena reakcija policaja in njegovih kolegov pa je povzročila val besa med Violami, ki so ga fantje (in nekaj deklet) izkazali po sistemu "napad je najboljša obramba". "Bavčaritatea" (po Violah) je bila nepripravljena na takšno reakcijo, iz zagate pa jo je rešila kvantiteta mož postave, ne pa kvaliteta. Kajti spuščanje na navijaški nivo je tisto, česar policija ne bi smela početi, ne pa da s tem sproža nemire.

Splošno gledano zaostajamo za Evropo, tako po športni kot po organizacijski in navijaški plati, vendar to niti ni tako tragično, saj je Slovenija edina od bivših jugoslovanskih republik, ki to jesen igra v Evropi v vseh tekmovanjih (Hrvaška ima predstavnike v vseh tekmovanjih, razen v nogometu, ostali pa tekmujejo med sabo na frontah).

In kje je tu politika, se boste vprašali? Poznavalci ex- jugošporta pomnijo, da se je v času prvih volitev na Hrvaškem na zagrebškem Maksimiru pojavil transparent "BBB za HDZ". Kaj pa, na primer, "VIOLE-SKD" ali "GREEN DRAGONS-DEMOS", kako se vam dopade ta politično-športna kombinacija? No, morda tako hudo le ne bo, čeprav je upanje v šport brez atributov stvar utopije. Konec koncev, v športno Evropo smo že z olimpijado v Barceloni v letu '92 definitivno zakorakali, nadaljni razvoj in uspehi pa so stvar vseh nas, zato naj šport ne postane naključje. Panem et circenses!

Tomislav Elvis Šuljić

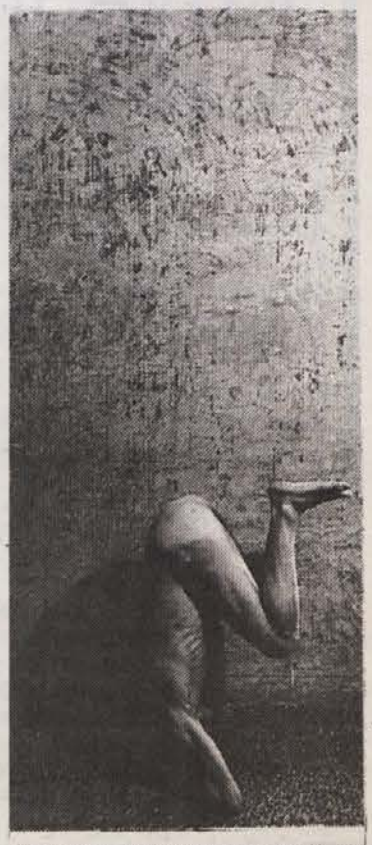

foto: Vojko Stiplovšek

Revolver™

naročam katedro 212-004

UNIVERZITETNI ŠPORTNI CENTER

BOMO GRADILI, NE BOMO, BOMO, NE BOMO....

Igre okoli izgraditve univerzitetnega športnega centra v Mariboru, s prepotrebno telovadnico, se nadaljujejo, študenti pa bodo še naprej obiskovali predmet telesna vzgoja v osnovnošolskih telovadnicah po celem Mariboru.

Novo študijsko leto se je začelo, s tem pa se v Univerzitetnem mestu Maribor pričnejo (vsako leto znova, odkar mariborska univerza obstaja) težave z izvajanjem predmeta telesna vzgoja na višje in visokošolskih ustanovah. Z univerzitetno telovadnico, ki jo "snujejo" že skoraj dve desetletji in bi jo morali julija tudi že pričeti graditi, ponovno slabo kaže. S temi besedami smo v prvi številki Katedre, oktobra lani, pričeli članek, s katerim je bila javnosti podrobno predstavljena problematika nastajanja UŠC v Mariboru. Žal se od takrat stvari niso premaknile z mrtve točke in je današnja situacija, leto dni pozneje, popolnoma ista.

"Prva stvar, ki se bo v okviru Univerze v Mariboru gradila, je univeritetna telovadnica s pripadajočo infrastrukturo," je ob priložnosti dejal rektor mariborske univerze **dr. Alojz Križman**, pri čemer se je skliceval na že bivšega republiškega ministra za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, **dr. Petra Vencelja**. Izgraditev univerzitetne telovadnice v Mariboru je bila namreč vključena že v plan investicij omenjenega sekretariata za leto 1991, s pripombo, da bo dejansko leto financiranja odvisno od proračunskih možnosti.

Ob dnevu Univerze v Mariboru, 18. septembra letos, so rektor mariborske Univerze, **dr. Alojz Križman**, minister za znanost in tehnologijo v slovenski vladi, **dr. Peter Tancig** in direktor Gradisa, **Franc Gačnik**, poleg lokacije, namenjene gradnji mariborskega UŠC, položili temeljni kamen za dom mladih raziskovalcev. Kljub temu, da je investitor za dom raziskovalcev Ministrstvo za znanost in tehnologijo, in ne Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, ki bo financiralo izgradnjo UŠC, so študentom odmevale rektorjeve besede o tem, kaj se bo najprej gradilo v okviru mariborske Univerze. Tudi raznorazna ustna zagotovila, da se bo temeljni kamen za UŠC svečano položil 6. oktobra, ter da bo to lastnoročno storil sam predsednik vlade republike Slovenije, **dr. Janez Drnovšek**, študentov niso mogla pomiriti. Zato so napovedali bojkot vseh prireditev ob omenjenem dnevu Univerze ter se ta dan zbrali na protestnem shodu v dvorani ŠTUK-a na Gosposvetski cesti.

■ *Projekt UŠC je pripravljen za realizacijo*

Naj še enkrat na kratko strnem glavne točke razvoja nastanka projekta od idejne zasnove naprej. Pričujoči projekt je namreč že peta varianta prostorske rešitve naloge, ki so jo dali profesorji telesne vzgoje na mariborski univerzi projektantu, arhitektom TF v Mariboru.

Po prvi različici, za katero se je kmalu ugotovilo, da je neuresničljiva, bi dvorana bila pod zemljo, in to vse tri etaže. To bi bila zelo ugodna rešitev, saj bi bil sam poseg v prostor minimalen, izognili pa bi se tudi dragim pilotom, ki so ena najdražjih postavk pri gradnji tovrstnega objekta. Vendar je predviden teren za UŠC smetišče, sestava tal pa taka, da bi bila zaščita gradbene jame občutno predraga. Iz tega razloga je bila ta varianta kmalu opuščena, nastala pa je druga.

Po drugi različici bi bila dvorana še vedno v zemlji, vendar bi jo nekoliko, za eno etažo, dvignili iz nje. Tudi ta idejna zasnova pa ni bila optimalna in so jo kaj kmalu opustili.

Med tem je priplavala na površje zamisel, da bi se z denarjem, ki je bil obljubljen Univerzi, pokril mali stadion v Ljudskem vrtu. Ideja se je porodila nekaterim delavcem Univerze, ki so aktivni tudi v ŠD Branik, ter so bili, predvidevam, prepričani, da poznajo problematiko izvajanja predmeta telesna vzgoja na Univerzi ter so se čutili sposobne rešiti s kompromisom stvar, na katero se niso kaj prida spoznali. Ta varianta, ki so jo profesorji telesne vzgoje argumentirano zavrnili kot nesprejemljivo, je zavrla nakazilo obljubljenega prvega dela sredstev za začetek gradnje UŠC v višini takratnih 6 miljonov din.

Po treh nesprejemljivih variantah je bila izdelana idejna zasnova za dvorano, ki bi imela prostorski temelj. Projektant se je še vedno hotel izogniti dragim pilotom. Toda tokrat je ideja prišla v nasprotje s predpisi, ki jih ima Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo o največji možni površini za telovadnico, ki znaša 4000 kvadratnih metrov. Pri tem je zanimivo, da se predpisi nanašajo na telovadnice za osnovne šole, medtem ko predpisi za srednje in višje ter visoke šole sploh ne obstajajo.

Kakorkoli že, treba je bilo izdelati še peto različico, ki jo imamo razgrnjeno pred sabo in na podlagi katere je Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo odobrilo financiranje gradnje UŠC v Mariboru. Gre za varianto s povečano tlorisno igralno površino, pri čemer je problem rešen tako, da imamo sedaj na tlorisu več vadbenih enot. Osrednja dvorana ima po sedanjem, končnem načrtu 4200 m. Okoli nje pa je v dvoetažnem "prstanu" nanizan spremljevalni program, in sicer pedagoško kabinetni del (predavalnice, video-predavalnica, kabineti za profesorje), garderobno sanitarni del, funkcionalni prostori (kot so skladišča in podobno) ter ostali dodatni športni prostori, dvorane za squash, body building, aerobiko... Projektni team, v katerem so bili diplomirani arhitekti **prof. Borut Pečenko, mag. Tomaž Kancler, Vojko Pavčič** in **Verena Priželj-Štravs** ter gradbena tehnica **Fanika Šiket**, je dokončno zaključil projekt UŠC junija letos, potem ko je bil aprila predan v revizijo Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, za katerega ga je strokovno pregledal ljubljanski LIZ Inženiring ter naredil oceno idejne zasnove. **Mag. Tomaž Kancler**, ki je sodeloval pri projektiranju mariborskega UŠC, je poudaril, da "so imeli v Ljubljani veliko pripomb že na idejno predlogo, vendar pa so kljub vsemu uspeli premagati vsa nesoglasja, tako da je projekt dokončno verificiran in na njegovi podlagi bo Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo financiralo gradnjo objekta." Po julijskih in avgustovskih dopustih pa so prijektanti USC dobili novo revizijo projekta, oceno, ki jo je izdelal Inštitut za šport pri FTK v Ljubljani. "Ocena je bila uničujoča, bili so več kot zelo kritični do našega projekta. Najbolj pa so nas presenetili, ker so imeli poleg športno tehnoloških pripomb tudi pripombe o sami arhitekturni in gradbeniški rešitvi projekta. Mariborski projektanti smo vse pripombe ovrgli na sestanku s predstavniki Inštituta za šport pri FTK v Ljubljani v ponedeljek 14., septembra", je še dodal **mag. Tomaž Kancler.**

■ *Vsega je kriv Janez Drnovšek!*

Sliši se neumno, vendar razlog, zakaj ni bil položen tudi temeljni kamen za UŠC v Mariboru ob dnevu Univerze 18. septembra, leži v dejstvu, da **dr. Janez Drnovšek**, predsednik vlade republike Slovenije, ki naj bi imel čast, da lahko položi temeljni kamen za bodoči UŠC v Mariboru, ni imel časa. In ga ne bo imel, vse do 6. oktobra, ko se bo zgodila majhna slovesnost na Koroški cesti. Študenti so se že oglasili, da bodo pričeli tega dne generalni bojkot vseh študijskih obveznosti, če bi slučajno prišlo do česa nepredvidenega, recimo kakšne odpovedi polaganja temeljnega kamna iz kateregakoli razloga.

V pričakovanju ugodnega zaključka prigode z mariborskim UŠC lahko zapišem, da naj bi bilo letos končano temeljenje, prihodnje leto naj bi se objekt pokril in do pričetka študijskega leta 1994/95 naj bi bil tudi že nared za sprejem in gostitev študentov mariborske univerze. Vrednost naložbe, pri čemer je upoštevana tudi že oprema, znaša skupaj 400 milijonov tolarjev. Od tega zneska naj bi bilo na poti iz Ljubljane v Maribor 60 miljonov, kar bi zadostovalo za pripravo terena in temeljenje, skratka za dela, ki naj bi bila še letos tudi dokončana.

Zadnje povedi so pisane v pogojniku zaradi preprostega dejstva, ker se tudi dandanašnji človek v tem delu Evrope ne more zanesti na nič! Po desetletju in več poslušanja obljub postane človek imun za vse trditve, ki se mu ne materializirajo pred očmi. Pri tem pa vseeno iskreno upam, da mi prihodnje leto ne bo treba še enkrat pisati o smetišču za študentskimi domovi, kjer naj bi se nahajal mariborski UŠC.

Miro Lenič

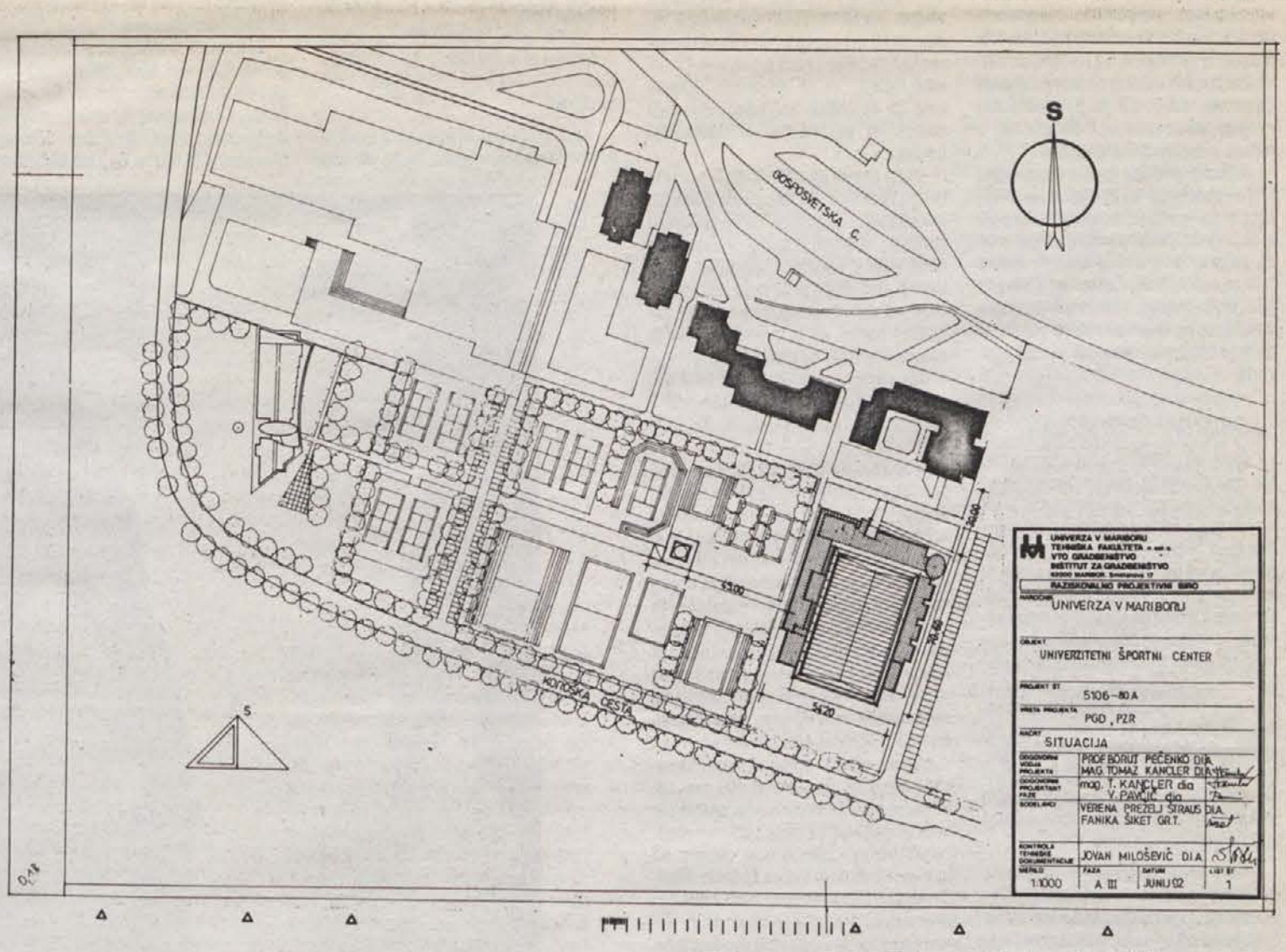

■ *30. september 1992*

Na ta dan poteče rok, do katerega morajo mariborski študenti dobiti pisno zagotovilo, da se bo pričela gradnja UŠC v Mariboru, s točnim datumom pričetka gradnje. Predsednik mariborske študentske vlade **Pavel Demšar** in predstavnik mariborskega AŠD **Drago Drevenšek** sta vrtela telefon. V republiški vladi so zagotavljali, da bo pričetek gradnje 6. 10. letos, na drugi strani pa v protokolu **dr. Janeza Drnovška**, predsednika vlade, ki naj bi položil temeljni kamen za UŠC, niso nič vedeli, čeprav so oni, protokol, edini dolžni dajati informacije o predsednikovih prihodnjih javnih aktivnostih. Samo po sebi se ob vseh teh dogodkih poraja nekaj vprašanj. Najpomembnejše je, kako so usklajeni posamezni politiki med seboj, in ali morda ne bi bilo umneje, če bi temeljni kamen za UŠC v Mariboru postavil resorni minister, v tem primeru **dr. Slavko Gaber**. Vsaj nemoralno, če ne še kaj več, je nabiranje političnih točk na račun študentov in njihove prostorske stiske. Kakorkoli že, mariborski študenti so pisno zagotovilo, da se bo UŠC v Mariboru pričel graditi, dobili, datum položitve temeljnega kamna pa je po novem 9. vinotoč 1992. Tega dne bo na kraju novogradnje velik spektakel. Namesto napovedanega bojkota študijskih aktivnosti bodo mariborski študenti ta dan organizirali proslavo s koncertom znanih slovenskih pop in rock glasbenikov. Če se bo investitor, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, držal obljub, na svidenje v UŠC v začetku študijskega leta 1994/95.

■ *Izjava mariborskega Akademskega športnega društva:*

Pri celotni zgodbi okrog UŠC je žalostno, da se, kljub popolnoma jasno izraženim potrebam po univerzitenem objektu, nekateri ključni ljudje na univerzi niso strinjali s predstavniki stroke, univeritetnimi profesorji telesne vzgoje in potrebami študentov. Gre predvsem za dekana TF, **dr. Valterja Dolečka**, pa **dr. Jožeta Vauhnika, dr. Matjaža Muleja** in ostale iz lobija, ki bi ga mogli imenovati "branikovski", in so ves čas prepričevali študente in vso javnost, da je za Univerzo najboljša rešitev pokritje "luknje" v Ljudskem vrtu. Toda vsem je jasno, da bi sobivanje 18 Branikovih športnih klubov s skoraj 10.000 mariborskimi študenti kmalu postalo nevzdržno. Pri tem pa ni nepomembno, da bi Univerza za nekaj desetletij ostala **brez lastnega pokritega športnega objekta**. Neizvedljivo bi bilo izvajanje, poleg rednega študijskega programa, tudi vseh izvenštudijskih športnih aktivnosti študentov. Pridružujemo se interesom ŠD Branik, da končno pokrije mali stadion v Ljudsekm vrtu, vendar pa nikakor ne pristajamo, da bi se za to porabil en sam tolar, namenjen za mariborski UŠC.

UNIVERSITY OF MARIBOR INTERNATIONAL

FIRENCE, ITALIJA

Ob dnevu Univerze v Mariboru, 18. septembra 1992, na sedemnajsti rojstni dan UM in triintrideset let po začetku delovanja Višje komercialne šole v Mariboru kot prve izmed njenih visokošolskih institucij, se je zgodila ustanovitev prve članice UM, ki ima sedež zunaj Slovenije, se financira izven slovenskih virov, ni slovenska pravna oseba, je povsem pod slovensko akademsko oblastjo in odgovornostjo in izdaja diplome v slovenskem jeziku. To je kratek uvodni povzetek na zunaj vidnega bistva daljšega dogajanja, o katerem naj poroča ta zapis.

■ *PRO UNIVERSITATE BARGANIENSIS*

Pomladi 1991 se je povsem nepričakovana pojavila na rektoratu Univerze v Mariboru neka delegacija. Iz kdo ve kakšnih razlogov je rektor prof. dr. Lojze Križman določil, da naj se z njo pogovarjam jaz, ki sem tedaj sicer bil odgovoren za področje razvoja raziskovanja in kadrov, ne za mednarodno sodelovanje (ki ga je vodil rektor sam). Bili so iz Italije. Vedeli so, da ni verjetno, da bi mi vedeli, kje je njihov kraj z imenom Barga. V delegaciji so bili župan Barge, njegov svetovalec, mlad poslovnež in dva univerzitetna profesorja, ki sta doma iz tistih krajev, delata pa drugod, kajti tam ni univerze.

Njihov problem je bil naslednji: Barga je kraj, ki je zunaj starih univerzitetnih središč; njeno gospodarstvo se živahno razvija, ustanovitev visokega šolstva bi mu precej pomagala, a z nobeno od starih italijanskih univerz ne morejo doseči dogovora, da bi začele delovati zunaj svojega tradicionalnega sedeža niti z rednim niti z izrednim študijem.

Njihova pobuda je bila jasna njim bolj kot nam: kaj ko bi UM, ki so o njej slišali, da je mlada, živahna in kakovostna univerza, odprla v Bargi svojo enoto, najprej za izredni in kasneje morda tudi za redni študij. Za nas je to seveda bila prva pobuda take vrste - malce šokantno, ne le presenetljivo vabilo. O njem je bilo treba razmisliti in se pogovoriti.

■ *OSIMSKI SPORAZUMI*

Pred leti, številke zdaj niso važne, sta Jugoslavija in Italija v kraju Osimo podpisali sporazum, s katerim sta uradno razrešili probleme glede razmejitvene črte med njima. To dejstvo nam je bilo znano, manj pa smo vedeli o drugem, za nas kot visoko šolstvo pomembnem dejstvu: eden izmed istočasno, "v istem paketu" podpisanih dokumentov, se nanaša na univerzitetne diplome, ki jih Italija in Jugoslavija druga drugi priznavata, ne da bi za to bila potrebna zelo zapletena procedura t.i. nostrifikacije. Na spisku je bilo tudi nekaj takih študijev, ki so v Italiji organizirani redko ali sploh ne, a vse je vsaj mogoče začeti prirejati in doseči njihovo nostrifikacijo na osnovi Osimskih sporazumov.

Razdružitev Jugoslavije ni ukinila Osimskih sporazumov za Slovenijo. Celotna meja Jugoslavije z Italijo je postala meja Italije s Slovenijo. V tedanjem času (pomladi 1991) je bilo med Italijo in Slovenijo sodelovanje tesno, prijateljstvo jasno in javno. Nevarnost, da bi Osimske sporazume razveljavili, praktično torej ni obstajala, večja je nasprotno bila verjetnost, da bi se še kaj razširili, vsaj sčasoma in vsaj glede priznavanja študijev in diplom.

Študiji, ki bi jih bilo mogoče priznati in ki so v Italiji deficitarni, bi naj bili področje, s katerim bi se skupaj spoprijeli. Nastala naj torej ne bi neka lokalna univerza, ampak taka, ki bi bila usmerjena mednarodno. Za njih bi to bila možnost prispevati k razvoju svojega območja, pa tudi k medsebojnemu zbliževanju, razumevanju in drugim koristim stikov med obema našima narodoma in tudi med njima in drugimi, iz katerih bi se pojavili študenti. Za nas bi bila to možnost, da Univerza v Mariboru postane univerza na območju Evropske skupnosti, nadaljni korak našega odpiranja v Evropo.

■ *BARGA*

Pogovor se je končal hitro, a ne zaradi nesporazuma ali kakega načelnega nesoglasja, temveč zato, ker razen izmenjave prvih informacij, virov o Bargi in o Univerzi v Mariboru in nekaj radovednih vprašanj česa nadaljnjega nismo znali niti mogli postaviti na dnevni red, ne da bi se začeli ponavljati. Dobili smo vabilo, naj jih obiščemo. Sprejeli smo ga in čakali, kaj bodo rekli naši organi in kakšna bo konkretizacija ustnega vabila.

Naši organi so ocenili, da je pobuda dovolj zanimiva, da naj gremo pogledat in nadaljevat pogovore, če se bo vabilo ponovilo in s tem potrdilo. V vmesnem času smo z vodstvi obeh fakultet, za katerih dejavnosti je bil tedaj izražen interes - Ekonomsko- poslovne in Pedagoške - ocenili, da bi izvedba ponujenih programov sicer ne bila brez zapletov, a bi bila zanimiva in najbrže možna. Torej se tudi z njihovih vidikov splača oditi v Bargo na nadaljnje pogovore, če pride vabilo.

Vabilo je prišlo kmalu. Junija, malce pred slovensko vojno z JLA, smo šli tja. Barga je oddaljena od Firenc nekoliko več kot Celje od Maribora. Najbolje je iti z avtom. Brž ko prestopiš mejo med Slovenijo in Italijo, si na avtocesti za skoraj vso pot, le zadnjih trideset kilometrov je cesta, kakršnih smo v Sloveniji bolj vajeni kot avtocest. Greš do Trsta, ne da bi vstopil vanj, pa do Benetk, ne da vstopil vanje, dalje po Padski nižini, potem pa se namesto proti Milanu obrneš proti Bologni, zaobideš tudi njo in se po stari Avtocesti sonca prebijaš proti Firencam. Prebijaš, ja, kajti ta del gre čez hribe, je za avtocestne pojme precej zvit in še za italijanske pojme hudo zabasan, zaradi mnogih predorov in mostov pa tudi večkje nima prostora za tretjo stezo. Seveda so potrebna tudi vzdrževalna dela in tam se promet upočasni. Mimo Firenc greš dalje v zahodni, ne več južni smeri, proti Pisi. A do njenega poševnega stolpa ne prideš, kajti čez kakšne pol ure si pri Lucci in greš malce v hribe. Še trideset kilometrov.

Pascoli je pisatelj, ki je živel tam in v začetku tega stoletja dobil Nobelovo nagrado za literaturo. Njegovo domovanje, ki je danes simpatičen majhen muzej njegovega življenja in ustvarjanja, je ob vznožju dveh hribov, od daleč podobnih tistim, na katerih je v Istri Motovun ali na našem Krasu Stanjel. Na prvem je kraj Barga, na drugem turistični center, velik tisoč hektarjev, Ciocco (njegov lastnik je tisti mladi poslovnež, ki je bil v delegaciji v Mariboru; medtem je postal tudi italijanski zvezni parlamentarec). V dolini ob njima pa je industrijska cona z železarno, farmacevtsko industrijo in še čem, kar daje preko dvajset tisoč delovnih mest. Turistični center ima prvorazredne sobe, veliko raznih športnih igrišč, dvorane za skupno okoli tritisoč poslušalcev ali udeležencev kongresov ipd. in za simultano prevajanje, dva helikopterja za prevoz gostov z letališč v Pisi in Firencah in tja. V Bargi sami so že odkupili in začeli prenavljati šolsko stavbo z internatom, ki v njem lahko biva v dvoposteljnih sobah osemdeset študentov, in z dovolj predavalnicami za predavanja, ki ne potrebujejo laboratorijskega dela.

Vtis je dober, dogovarjanje o razvoju programa in sodelovanja konkretni, sogovorniki videti zanesljivi in zares zainteresirani.

Kot zanimivost, ki sicer za ta zapis ni pomembna, naj omenim še to, da ima Barga v svojem grbu jadrnico, barko. Povedali so nam, da gre za ljudi, ki so v starih časih bivali na obali, ki je do nje samo malo poti čez ne previsoke gore; pred napadom nekih drugih ljudi so se umaknili čez te gore. Med njimi se zlahka izgubiš: zamudiš eno samo križišče in si v drugi dolini, kot v Slovenskih goricah, le da so bregovi strmejši in soteske ozke kot v Alpah. Tudi nam se je "posrečilo", da smo se izgubili.

■ *INTERNATIONAL ACADEMY OF SCIENCES, FIRENCE*

Jeseni 1991 so ljudje, ki so nam da dali pobudo za sodelovanje in ustanovitev University of Maribor International, zvedeli za načelno soglasje naših organov, da pobudo sprejmemo. Njihov naslednji korak je bil v skladu z italijanskim pravom ta, da so ustanovili novo organizacijo, ki bi bila naš uradni pogodbeni partner. Njeno ime je bilo prvi hip za nas, ki samo solidno, ne pa odlično obvladamo italijanski jezik, ponovno nekoliko šokantno. Če ga prevedemo povsem dobesedno, pomeni lahko Mednarodno akademijo znanosti. To nas je seveda spomnilo na akademijo znanosti v slovenskem običajnem smislu pojma, torej na organizacijo, v katero je izjemno težko priti in ki jo lahko ustanovi in financira samo državni parlament, ne pa kar nekakšna skupina občanov. Šele kasneje smo se spomnili, da lahko pojem akademija pomeni tudi visoko šolo (v Sloveniji smo npr. imeli dve Pedagoški akademiji, Akademijo upodabljajočih umetnosti, Akademijo za gledališče, film in televizijo; morda se zdaj na pamet ne spomnim njihovih imen povsem natančno, a to za bistvo zgodbe tudi ni odločilnega pomena).

International academy of sciences bi torej pravilno prevedli kot Mednarodno visoko šolo, ne kot Akademiji znanosti podobno ustanovo.

Ustanovili so (ali smo, saj sem bil prisoten in sem sopodpisal ustanovni akt, a kot nekak zunanji član, ker nisem italijanski državljan) jo na način, ki je bil delno slavnosten in delno deloven. Slavnostno je bilo to, da smo bili v slavnostni dvorani mestne hiše Firenc, iz zgodovinskega obdobja renesanse znani Pallazzo Vechio, okrašeni v renesančnem stilu. Predvideni predstavnik italijanske zvezne vlade je poslal pozdravni telegram, enako predvideni predstavnik neke ameriške univerze (ki že deluje na italijanskem trgu visokošolskega znanja), prisoten pa je bil predstavnik ambasade neke afriške države, ki ima kar precej študentov v Italiji, vendar manj kot bi radi, ker predpisi ne dajejo prostora za poljubno število (kasneje ga nisem več videl niti o njem slišal).

Delovni del ali značaj pa je bil v tem, da je vse potekalo pred notarjem v obliki javnega branja celotnega besedila ustanovnega akta in osebnega podpisovanja vseh prisotnih občanov - soustanoviteljev IAS. Za njenega predsednika je bil imenovan prof. Giorgio Berloffa, ki je na dan slavnostnega podpisa, omenjen na začetku tega sestavka, tudi podpisal z našim rektorjem sporazum o sodelovanju IAS in UM glede UMI.

IAS je od vsega začetka ustanova s sedežem v Firencah. To omenjam zaradi tega, ker se je v kasnejšem delu pokazalo, da bi za UMI kot univerzitetno enoto tržnega in ne proračunskega značaja bilo bolje, da v svojem nazivu ne bi imela Barge. Le-ta pač ni znana kot univerzitetni kraj in to na trgu odmeva drugače kot Firence, ki so star kulturni in univerzitetni center. Tako smo na koncu tudi za UMI izbrali uradno lokacijo v Firencah, praktično pa bo delovala kjerkoli, tudi v Bargi. Ali se bo s tem kdaj uresničila prvotna pobuda "pro universitate Barganiensis = za univerzo v Bargi", bo pokazal čas. Ljudje, ki so na začetku prišli s tisto pobudo v Maribor, še vedno sodelujejo (prof. Giovanni Notarnicola je podpredsednik IAS).

■ *UMI - TRŽNA, NE PRORAČUNSKA UNIVERZA*

Za nas iz Slovenije je ena od največjih novosti to, da gre za univerzitetno enoto, ki se njeno delo ne financira iz državnih virov. S tako prakso je primerljiva naša dolgoletna praksa s študijem ob delu ali izrednim študijem (nekoč je

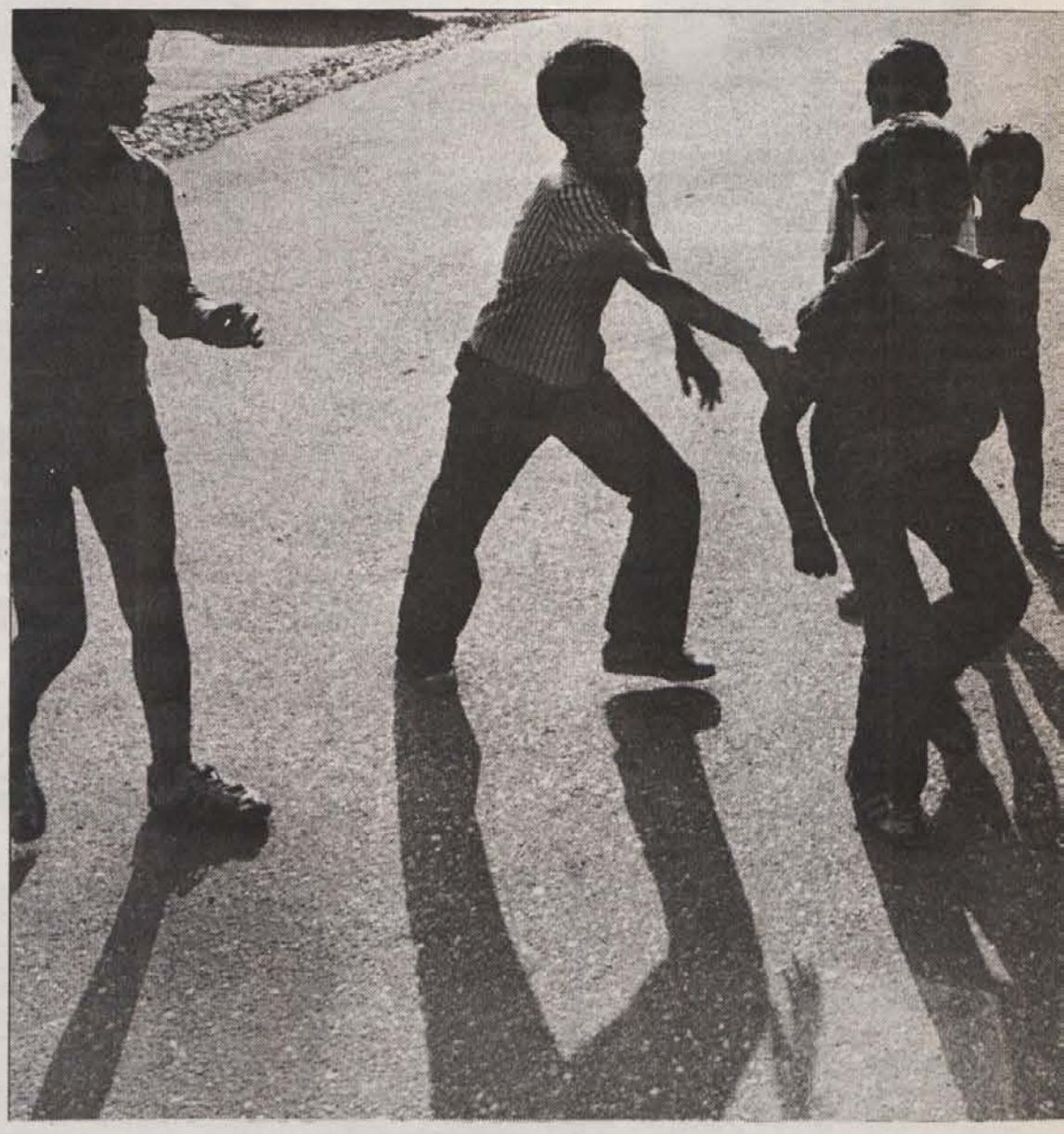

bila v rabi ta oznaka, potem študij ob delu, zdaj zopet prihaja v ospredje pojem izredni študij). Toda tu ne gre za popolno enakost, vsaj ne z vidika vseh šol, saj je vsaj za nekatere vsaj nekaj časa država nekoliko sofinancirala izredni študij, zdaj pa ga ne več.

Razlika je predvsem v tem, da na sicer majhnem slovenskem trgu znanja do zdaj ni bilo veliko konkurence, za profesorje usposobljenih ljudi je vedno manjkalo, tujci se na razpise niso prijavljali, študentov ni manjkalo razen za zelo redke programe, prej je manjkalo - vsaj zadnja leta - možnosti, da bi se vpisali vsi zainteresirani diplomanti srednjih šol, tuje univerze svojih programov v Sloveniji (skorajda) niso ponujale. V Italiji je to večinoma drugače: univerz je veliko, tujih tudi, zlasti ameriških. Toda stare univerze so po mnenju naših partnerjev mnogo bolj toge: zlasti izredni študij jih ne zanima, še posebne ne zunaj domačega kraja univerze, izjemoma jih zanimajo kakšni neutečeni programi. Novejše, kot je npr. Bocconi Milano, so drugačne in zato tudi prodirajo na nova področja, npr. podiplomski študij marketinga.

Italijanski trg univerzitetnega znanja sicer na daljši rok ni edini, na katerem bi se pojavila UMI, na kratki rok pa je. Zato so važne nekatere njegove posebnosti, zaradi katerih je možno iskati tržne niše. Tako se je npr. pokazalo, da zelo redko kje obstaja študij psihologije, da obstaja samo triletni in ne štiriletni dodiplomski študij športne vzgoje, da ni izrecnega študija marketinga (kot samostojne diplome), da diploma s področja financ za inšpektorje (ki so v uniformi podobno kot policaji in vojaki) velja samo, dokler ne slečejo uniforme, da se šele na novo uvaja študij gradiv (Material Science) in študij tehniške logistike, da nadalje po zakonu ne obstaja magistrski študij niti doktorski študij v evropskem ali ameriškem smislu tega pojma (vsak univerzitetni diplomant dobi "laurea" in naziv dottore). Za univerzitetnega profesorja (na ravni docenta, izrednega in rednega profesorja) je človek imenovan z dekretom ministra na osnovi svojega raziskovalnega opusa (znanstveni doktorat je sicer možen, ne pa nujen); lahko bi rekli, da je magistriranje in doktoriranje indirektno in neformalno, lahko pa seveda tudi v tujini.

Take posebnosti odpirajo možnosti in težavnosti, kažejo se tržne niše, a ni jasno, koliko je med ljudmi za njih interesa, kot pač pri vsaki novi ponudbi. Skratka, tudi na tem področju prehajamo Slovenci iz dosedanje izkušnje s trgom proizvajalca v razmere trga kupca. Morda se kaže ob tem spomniti na neko predavanje, ki ga je pomladi 1992 imel v Mariboru prof. Jarvis iz Velike Britanije; ko sem o njem poročal v Večeru, sem že v naslovu izpostavil njegovo spoznanje, da je konec časov, ko je univerza bila otoček mirnega razmišljanja - mednarodni pritiski na znanje in posedovanje diplom jo spravljajo med tržne konkurente, dokaj primerljive s položajem medsebojnih tržnih konkurentov v gospodarstvu, le izdelek se nekoliko razlikuje.

Konkretne prve izkušnje tega tipa so v našem primeru že vidne: v ime UMI nismo dali kraja Barga, kot smo nameravali na samem začetku, ampak Firence; prvega programa marketinga najbrže ne bomo izvajali v Firencah niti v Bargi, ampak v Brindisiju na jugu Italije, ker so naši partnerji (ali naročniki, če hočete) - IAS - našli skupino interesentov tam in ker sem jih zaradi razlike v zahtevnosti in zamerljivosti do napak, ki jo kažeta sever in jug Italije, zdi bolje začeti na manj zamerljivem jugu; za stavbo, v kateri bo sedež UMI v Firencah, so izbrali lepo zgradbo sredi velikega parka, pa ne zaradi te lepote, ampak zato, ker v njej že deluje nekakšna šola za marketing in marketinške komunikacije, četudi brez dajanja uradnih diplom na univerzitetni ravni (mimogrede: stavba je res lepa, zgradil jo je ruski car Nikolaj II. za mladeniče, ki jih je pošiljal iz Rusije na študij v Italijo v drugi polovici 19. stoletja; park okoli nje ji tudi sredi poletne vročine daje dovolj zraka, pa še daleč iz mestnega središča ni).

Za nas, manj vajene tovrstnega položaja in slabše poznavalce italijanske prakse kot nemške, avstrijske in ameriške, so take posebnosti (bile) seveda presenetljive. Toda presenečenja so nepresenetljiv sestavni del spoznavanja in ničesar novega se ne moreš lotiti, če jih ne pričakuješ in sprejemaš čim bolj razumsko.

■ *NEKATERI OSNOVNI POGOJI DELOVANJA UMI*

Od vsega začetka smo se z vodstvom IAS dogovorili, da je delitev odgovornosti med IAS in UM taka, da je IAS povsem odgovorna za gospodarjenje, da se o konkretnih pogojih sodelovanja vsakega profesorja in obeh ustanov kot partnerjev sklene pogodba v splošnem in za vsak konkretni program v podrobnem, UM pa je povsem odgovorna za akademske vidike od kadrovanja učiteljev do izvedbe in njene kakovosti. Vsak angažirani profesor je izvoljen po povsem normalnem postopku, ki velja za vse profesorje UM, tudi kot sodelavec UMI. Med njimi niso nujno samo Slovenci, so pa nujno samo ljudje, ki povsem izpolnjujejo pogoje za habilitacijo univerzitetnih profesorjev in asistentov. Tako za zdaj kaže, da bo že v prvem obdobju poleg slovenskih sodelovalo nekaj italijanskih, hrvatskih in madžarskih univerzitetnih učiteljev.

Vsakdo izmed njih je izvoljen za normalni volitveni mandat, delovno pogodbo pa ima za posamično leto in jo UMI z njim podaljša, če se oceni, da je delal dovolj dobro, sicer pa se išče nov sodelavec.

Predavanja tečejo (po abecednem redu) v angleščini, italijanščini ali slovenščini, izjemoma tudi v katerem drugem jeziku, s tem pa se po potrebi zagotovi prevajanje (zaporedno, ne vzporedno, tisto s slušalkami na ušesih) v italijanski jezik (če so med študenti večinoma Italijani oz. študenti z znanjem tega jezika). Enako velja za preskuse znanja. Pri profesorjih brez znanja italijanskega jezika bodo po sili razmer izvedeni bolj v testni obliki, pri drugih pa v običajni obliki sestavkov in seminarskih nalog. V vsakem primeru bodo pisni, da bo dokumentacija dostopna za vpogled (enako kot vsa druga dokumentacija študentov bo tudi ta na ustreznih fakultetah v Mariboru normalno arhivirana).

Predavanja tečejo v ciklusih, kot je v delu UM običajno na Tehniški fakulteti, s tem da bo število predmetov posamičnega ciklusa omejeno na dva. Normalno torej vsak profesor potuje na predavanja štirikrat s po enim tednom presledka in vsakikrat opravi v dveh dneh in pol petnajst ur predavanj. Izmed primernih asistentov s tam domače univerze ima honorarnega asistenta ali asistente, ki v ostalem času delajo s študenti po njegovih običajnih navodilih.

Diploma je slovenska, običajna diploma UM, s tem da je njeno besedilo prevedeno tudi v angleški in italijanski jezik. Če pri izvajanju programa sodeluje razen fakultete, članice UM, še katera druga fakulteta tudi kot institucija, je stvar njunega dogovora, ali je v diplomi to posebej omenjeno in tudi potrjeno s podpisi ustreznih pooblaščenih fukcionarjev takih fakultet in/ali univerz.

■ *SKLEPNE MISLI*

Projekt, po katerem peljemo priprave, obsega opomnik s sedemdesetimi točkami. Vseh ni niti mogoče niti treba zajeti v takšno prvo predstavitev. Opomnik je res opomnik, rešitve je treba iskati sproti in ustvarjalno, ne togo na pamet in zato nespametno. Marsičesa se je treba naučiti sproti, kajti v primeru UMI ne gre za pristop UM v neki mednarodni konzorcij z mnogo partnerji in posebnim poklicnim vodstvom, kot gre v nekaterih drugih mednarodnih sodelovanjih obeh slovenskih univerz, ampak gre za enoto, ki je hkrati samostojna pravna oseba po italijanskem pravu in članica UM. Ker bo najbrže zajemala programe in diplome z več članic UM, ni imenovana za fakulteto niti nima dekana, ampak je imovana za enoto UMI, ki jo vodi akademski senat z dvema sorektorjema na čelu. Eden od njiju je imenovan na predlog IAS, drugi po sklepu sveta UM, ki je tudi imenoval celoten akademski senat in mu dal pristojnosti, ki so primerljive z znanstveno pedagoškim svetom UM, vendar kljub vsem pod njegovim nadzornim očesom.

Matjaž Mulej

foto: Vojko Stiplovšek

KDOR ŠTUDIRA, NAJ TUDI JÉ

RAČUN V SOLATI

ŠTUDENTSKI BONI ZA PREHRANO

V mesecu maju je za študente Univerze v Mariboru stekla organizirana prodaja bonov za subvencionirana študentska kosila. Največ zaslug za uvedbo bonov imata Študentska organizacija in Odbor za visoko šolstvo pri Skupščini Republike Slovenije. Razmišljanja, pomisleke, očitke in pohvale tega akta združuje pričujoče pisanje.

Ker je mariborski študent od republiškega korita oddaljen slabih 200 kilometrov, dejstvo, da je ljubljanski študent jedel ceneje že tri mesece pred uvedbo bonov v Mariboru, niti ne čudi - ali drugače: kdor je bliže, dobi več in prej. Omenjeno resnico lahko miselno tudi obrnemo: s kasnejšo uvedbo bonov v Mariboru je bila mariborskim študentom ponujena možnost cenejše prehrane, ki so jo v Ljubljani nekaj mesecev poprej že dodobra preverili v praksi. Nauk je jasen: mariborski študent ni za razliko od ljubljanskega nikoli poskusni zajček.

Smešno bi bilo vprašati se, kako ocenjujejo uvedbo bonov študenti sami. Dolga kača študentov pred sobo za prodajo bonov, kjer je ob 'špici' treba čakati tudi slabo uro, dokazuje, da boni rešujejo mnogo problemov povprečnega študenta. Problem prehrane študentov je socialne narave. Študirati enostavno ni mogoče ali pa je zelo oteženo, če se mora študent preveč časa ukvarjati s tako elementarnimi stvarmi, kot je čakanje, da dobi prosto grelno ploščo na štedilniku v kuhinji študentskega doma, da bi si spekel jajce. Potem gre študirat, študirat in študirat ..., po končanem študiju pa tako ali drugače ne dobi zaposlitve.

Mogoče se bo našel kdo, ki bi hotel socialni položaj študentov primerjati z godljo tistih, ki so s službo izgubili tudi svoj mesečni prejemek in prav tako ne morejo plačevati tega in onega. Vsaka podobnost je nična, saj je nekdo že rekel, da dandanašnji revežev ni - so samo lenuhi. In če je študent lenuh, slej ko prej obtiči - z boni ali brez njih.

Čas in denar sta v vsakdanu vsakega študenta neznanki, ki ju je treba čimbolje determinirati. Tu je treba uvedbo bonov pohvaliti, saj reši problem denarja in s tem povezanega časa. Pri denarju velja biti zelo previden. Za bon dobiš namreč vse, le pijače ne. Zato zna biti le-ta v nekaterih lokalih nadpovprečno draga.

Spisel lokalov, kjer lahko študent jé za bon, je dolg. Ti so študentska menza na Tyrševi, restavracije na pedagoški, tehniški, ekonomski in agronomski fakulteti, lokali TGP Pohorje (Astoria, Majolika, Štajerc, Zila, Izletnik, Urban), Emavs, restavracija na železniški postaji, Hallo pizza, Škorec, Želva, ribja restavracija pri hotelu Slavija.

Absolutni monopolist v številu lokalov, kjer dobiš hrano na bon, je **TGP Pohorje**. To pomeni, da se v njihovo blagajno steka največ bonov in s tem denarja.

Največ pa je tudi pripomb in očitkov s strani študentov, ki bodo, gledano v prihodnost, bore malo polnili njihovo blagajno. Najslabše je v *Astorii*, kjer je študent vse prevečkrat kot Kalimero žrtev trenutne volje strežnega osebja. Slišati je bilo že mnoge resnice, kot npr.: "Ko sem še jaz hodila v šolo, nismo imeli nobenih bonov." Hudo (za ušesa) zna biti tudi, če bona ne daš ob naročilu, ampak šele, ko svoj obrok poješ (se pač zgodi).

Ob neki priliki se mi je pripetilo, da mi je gospa natakarica, ko mi je po slastnem kosilu zaračunala pijačo, račun odvrgla kar v solato. Pa sem imel račun v solati.

Če študent naroči samo kosilo (brez pijače), je postrežba hudo ledena, če pa zraven naroči še pijačo, zna biti malo bolje, ampak še vedno plača 'samo' pijačo, kot da bon ne bi bil enakovreden denarju.

Zahtevana olika, ki jo mora pokazati vsaka gospa in gospod natakar, je na nivoju, ki ne zadovoljuje. Obvezni dober dan, ki naj bi bil hkrati tudi izraz dobrodošlice, je praviloma preveč hladen.

Sploh manjka strežnemu osebju nasmejanosti, komunikativnosti in sposobnosti prilagajati se situaciji pri mizi. Ob malenkostni iskreni prijaznosti, ki bi jo izkazali gostu (naj bo to študent ali ne), le-ta ne bi bil nič bolj sit, odšel pa bi z občutkom, da zapušča restavracijo, ki je drugačna od drugih in prepričanjem, da se bo v taisto restavracijo še zagotovo vrnil. Poceni reklama, mar ne?

Količinsko je kosilo v Astoriji primerno za študenta ali študentko z nekoliko manjšo prostornino želodca.

V *Majoliki* dobiš za bon poleg ostalih jedi okusno pripravljen mesno-zelenjavni krožnik s prilogo. Trije natakarji znajo biti zgovorni in prijetni.

Štajerc je eden redkih lokalov, kjer ne dobiš dveh decilitrov piva, ker take količine pač ne točijo. Dobiš lahko malo ali veliko pivo. Porcije so v zadnjem času nekoliko večje, kar je pozitivno. Za kosilo je v jedilnici najboljše izbrati mizo tik ob vhodu v kuhinjo, saj ti garantira hitro postrežbo, sicer se lahko načakaš.

Zila je prijeten lokal, ki ga obiskuje veliko študentov. Za bon lahko dobiš sočen velik dunajski. Postrežba je hitra.

Pri *Izletniku*, ki slovi po specialitetah italijanske kuhinje, ti za kosilo ljubeznivo prinesejo košarico s kruhom, še ljubezniveje te na koncu vprašajo: 'Koliko kruha je bilo?' - pa ne zaradi statistike - zaračunajo ti ga. Povsod drugod je kos kruha že vključen v ceno menuja. Dnevni menuji, ki jih pripravijo, so obilni in okusni. Postrežba: še kar.

Od **'nepohorskih'** lokalov je treba pohvaliti restavracijo *Emavs*, kjer ti v dušo pomirjajočem okolju ponudijo hrano, ki je slastno in domače pripravljena. Strežnice so prijazne - dober tek zaželijo vedno, ko prinesejo hrano na mizo.

Škorec je najmlajša 'restavracija na bone', kjer se lahko dodobra nasitiš. Zaenkrat zasluži vse pohvale in bi jo priporočal vsem, ki z ostalimi restavracijami niso zadovoljni. V ekstravagantnem interierju lahko dobiš maksi pice vseh vrst, rižote, lasagno. Svojo ponudbo bi lahko še razširili. Odnos do študentov, kakor tudi postrežba, je na odličnem nivoju. Pijača je nekoliko dražja kot drugod. Skratka lokal, kjer bo tudi študent zadovoljen na mizi pustil napitnino.

Na koncu liste ostane *Halo pizza*, kjer hrano honorarno pripravljajo sami študenti, in ki ti prinese pico še v tako razmetano študentsko sobo. Ideja o dostavi hrane na dom ne izvira iz naše dežele in je tudi pri študentih v tujini zelo popularen način prehranjevanja. V svoji ponudbi imajo tudi pohane gobice. Škoda le, da jih nimajo na jedilniku vsak dan. V bodoče bi lahko bili bolj natančni pri dostavi pic. Dogaja se namreč, da namesto napovedane pol ure čakaš poldrugo uro. Če pa ti jo obljubijo čez eno uro, jo lahko dobiš že čez pol ure.

To je bil pregled restavracij, kjer naj bi bili gostoljubja deležni tudi študenti. Ponekod so ga deležni bolj, drugod manj. Za vse lokale pa velja, da ponudba, postrežba in ostale prvine, ki štejejo v gostinstvu, nikoli niso tako dobre, da ne bi strmeli k njih izboljšanju.

Andrej Tibaut

naročam katedro 212-004

ARS ELECTRONICA

LINZ 1992

Je svet, v katerem živimo, le simulacija? Kajti, če lahko mi ustvarjamo simulacijo tega sveta, virtualne resničnosti, zakaj ne bi mogel nekdo ustvariti našega sveta kot simulacije svoje resničnosti? Ali to pomeni, da so naše kompjuterske simulacije le predprogramirane simulacije nekega, recimo, "oddaljenega programerja"? Je naš svet torej le ena plast v nizu resničnosti in ali je mogoče iz te resničnosti kadarkoli ali kakorkoli izstopiti? Kako je vprašanje o naravi resničnosti povezano z vprašanjem o naravi umetnosti?

Dajejo odgovore na nova vprašanja nove znanosti, npr. endofizika in nanotehnologija? Ali pa mogoče elektronska umetnost, umetnost novih vizualnih medijev, ki zaradi svojega interaktivnega in virtualnega značaja predstavlja vmesnik, interface, med našo in drugimi resničnostmi?

To so le nekatera od vprašanj, ki so se obiskovalcu utegnila zastaviti ob ogledu letošnje ARS ELECTRONICE, *festivala za tehnologijo, umetnost in družbo*, ki je potekal konec junija v gornjeavstrijskem mestu Linzu. Osrednja tema letošnje prireditve je bila *Svet od zunaj*, Das Welt von innen. (Po *Virtualnih svetovih* leta 1990 in *V mreži sistemov* leta 1991.) Na to temo je bil zastavljen tridnevni znanstveni simpozij, postavljene instalacije interaktivne umetnosti, izdelane kompjuterske grafike in animacije, izvedeni performanci, komponirana elektronska glasba, oddajal je eksperimentalni TV&radio laboratorij itd.

Simpozij nudi scientistično podstat tistemu, kar kasneje v razstavnih prostorih vidimo in otipamo kot umetnost, ars. Predavanja so namreč koncipirana tako, da ne predstavljajo le izhodišča za poglobljene znanstvene razprave, ampak dajejo (tudi laiku) primerno orodje za boljše razumevanje novih vizualnih umetnosti. Kajti brez vsaj splošnega uvida v nove znanosti je dojemanje kompjuterske, digitalne umetnosti, praktično nemogoče. Gre za nastajanje nove paradigme, saj sklop znanost-tehnologija-umetnost-estetika še nikoli po renesansi ni deloval tako koherentno kot v tem obdobju uveljavljanja nove umetnosti. Scientizacija umetnosti ali/in estetizacija znanosti?

Letošnji simpozij se je lotil dveh trenutno najaktualnejših in najprovokativnejših znanstvenih področij: *endofizike* in *nanotehnologije*.

Izhodiščno vprašanje endofizike je: Ali se zakoni, ki urejajo nek sistem, če se nahajamo znotraj, razlikujejo od tistih, ki jih lahko določimo, če se nahajamo zunaj sistema? Če povzamemo: fizikalni zakoni, ki veljajo, ko smo del tega, kar opazujemo, so drugačni, kot če smo zunaj sistema, ki ga opazujemo. To, čemur pravimo objektivna realnost, je nujno odvisno od opazovanja oz. opazovalca. Popoln opis kompleksnega sistema je zato možen le, če se nahajamo zunaj sistema. Perspektivo objektivnega, zunanjega opazovalca, pa lahko privzamemo le v primeru umetnih svetov, ki jih sami ustvarimo. Kot programerji imamo tako možnost, da kontroliramo vse, kar se zgodi v našem simuliranem svetu. Ker smo ga ustvarili, namreč natančno poznamo začetne pogoje.

Druga tema simpozija je zadevala nanotehnologijo. Predpona "nano" označuje milijardinko, zato lahko nanotehnologijo definiramo kot neke vrste stopnjevano mikrotehnologijo. Po drugi strani pa s tem pojmom označujemo

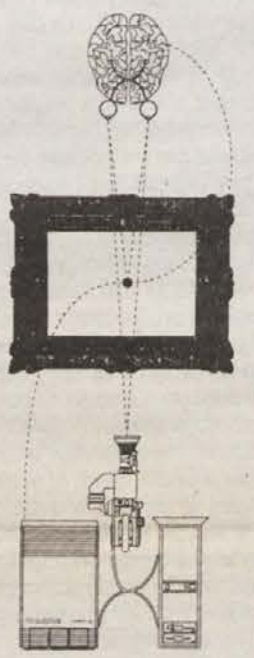

sintetično organsko kemijo, znanost, ki poskuša razvrščati atome v precizne in kompleksne razmestitve oz. strukture. Dejansko se razvija nanotehnologija v dveh smereh. Prvo predstavlja izgradnja ti. assemblerjev, mehansko-elektronskih strojev v velikosti nekaj nanometrov. Te naprave naj bi bile kompjutersko vodene in opremljene z robotskimi rokami. Njihova naloga bo konstruiranje-assemblanje snovi in naprav velikosti molekul. Assemblerji bodo zgrajeni iz "zobnikov", ki bodo sestavljeni iz atomov. Reproducirali se bodo tako, da bodo izdelali natančno kopijo samih sebe.

Podobno delujejo ti. bio-motorji, ki se jih trudijo izdelati na Japonskem. V glavnem gre za proteinske strukture, kombinirane s kompjuterskimi komponentami. Predstavljajo osnovo za izgradnjo bio-čipov, ki ne bodo več sestavljeni iz sillcija, ampak iz beljakovin, ki lahko preklaplajo tisočktrat hitreje in nudijo več spominskega prostora. Futuristične verzije nanotehnologije govorijo o biočipih, ki jih bo zaradi njihove beljakovinske strukture moč vgraditi neposredno v človeške možgane. Tako bo omogočena neposredna komunikacija z zunanjimi kompjuterji ter direkten vnos informacij v možgane in živčni sistem.

Elektronska umetnost zaradi svoje interaktivnosti in virtualnosti predstavlja svet notranjega opazovalca in nam odpira endo vrata k svetu. Najboljši primer tega so instalacije virtualne resničnosti, virtual reality machines, ki producirajo ti. cyberspace, kibernetski prostor. Toda kaj sploh sta *cyberspace* in *virtual reality*?

Cyberspace je nematerialni svet znotraj elektronskega medija, znotraj kompjuterja. Cyberspace je prostor, ki ga simulira kompjuter, in v katerm lahko uporabnik poljubno agira ali komunicira. Pri virtual reality (VR) gre za softwarske programe, s katerimi lahko doživimo cyberspace v kompjuterju. Le-ta grafično ustvari tridimenzionalno (3-D) umetno resničnost, po kateri se lahko uporabnik poljubno premika. Kako to dejansko deluje?

Uporabnik si na glavo nadene ti. data-helm oz. eyephone; gre za čelado z video-monitorjema s 120 stopinj vidnega polja, ki je povezana z računalnikom. Na roko si natakne data-glove, podatkovno rokavico, povezano s čelado. S premikanjem prstov ali vse roke dajemo ukaze o našem gibanju v cyberspacu. Z obračanjem glave pa lahko zajamemo celotno vidno polje okoli nas. V tem 3-D svetu kompjuterske animacije se lahko sprehodimo po virtualnih ulicah, vstopimo v virtualne hiše, se zaletimo v virtualne zidove - a brez panike, pri tem si ne bo nihče razbil glave! Prvzaprav lahko ostanemo kar v zidu, če nam je to všeč! VR-machines zaenkrat omogočajo le vstop in delovanje enega uporabnika v statičnem virtualnem svetu. Tisto, za kar si znanstveniki, ki delajo na tem področju, zlasti v ZDA, zdaj prizadevajo, pa je še pred zelo kratkim časom mejilo na čisto znanstveno fantastiko. Za kaj gre?

V prvi fazi želijo kreirati virtualni svet, ki ne bi bil statičen, ampak bi se dali objekti v njem poljubno premikati. Po eni strani bi imeli objekti svojo logiko premikanja, po drugi pa bi uporabnik v cyberspacu le-te sam premikal. Arhitektura bo npr. deloma postala cybertecture, kjer bosta naročnik in arhitekt skupaj zgradila virtualno stavbo, po kateri se bo lahko naročnik sprehodil, še preden jo bodo realno sploh začeli graditi. V drugi fazi naj bi z razvojem ti. data-suit, podatkovne obleke, omogočili boljšo percepcijo virtualnega prostora, ter poleg vizualne omogočili tudi taktilno zaznavo. Prej omenjeno sprehajanje skozi zid bi v tem primeru utegnilo biti celo boleče, seveda če ne bi prej izključili svoje data-suit. Izboljšana percepcija na taktilnem področju pa bi znala prinesti tudi povsem prijetne občutke. Menda neka firma v ZDA že razvija specifične dele data-suit, imenovane dildonicsi. Mimogrede, za te izdelke se zelo zanima porno industrija, zlasti v zvezi s tretjo fazo razvoja VR, ko naj bi v cyberspacu omogočili virtualno srečanje dveh realnih oseb, ki bi potem v tem prostoru lahko počeli, karkoli bi se jima pač zahotelo. Ko bo nastalo še telekomunikacijsko (kabelsko) omrežje, ki bo preko kompjuterskih centrov, podobno kot telefonsko omrežje, povezalo posamezne uporabnike, bo naenkrat nastalo nešteto svetov, v katerih bomo komunicirali. Znanstvena fantastika? Ne, zgolj televirtualnost.

Na ARS ELETRONICI vsako leto podeljujejo nagrade PRIX ARS ELECTRONICE - *Zlate Nice*, za dosežke na področju interaktivne umetnosti, kompjuterske grafike in elektronske glasbe. Letos se je za najvišje nagrade, ki znašajo od 100.000 do 300.000 šilingov, potegovalo preko 750 umetnikov iz 43 držav z okoli 1500 deli.

Na področju *interaktivne umetnosti* sta prvo nagrado dobila Monika Fleischmann in Wolfgang Strauss za VR-instalacijo *Home of the Brain*. Gre za segment obsežnejšega projekta, ki detajlno rekonstruira berlinski Potsdamer Platz, ob tem pa mu podeli popolnoma nove prostorske in simbolne pomene. Home of the Brain predstavlja spominske hiše štirih filozofov kompjuterske znanosti: Paula Virilia, Josepha Weizenbauma, Marvina Minskyja in Villema Flusserja. Srečanje štirih znanstvenih konceptov simbolno oblikujejo štiri barve, štirje elementi, štiri arhitekturne forme itd.

Naslednja nagrajena interaktivna instalacija je nosila naslov *Zerseher*, Uničevalec s pogledom, avtorjev Joachima Santerja in Dirka Lüsebrinka. Na zidu je visel okvir z vgrajenim monitorjem s posneto klasično sliko, kar je dajalo vtis realnega muzejskega objekta. Če si se sliki približal, si opazil, da se na točno tistih mestih, kamor si usmerjal svoj pogled, barvno in formalno razkraja. Pod sliko je namreč instalirana kamera, ki snema opazovalčeve oči in signal pošlje kompjuterju, ki določi koordinate pogleda; to pa rezultira v razpadanju slike na teh točkah monitorja. Avtorja pravita: "V tradicionalni umetnosti pušča delo v najboljšem primeru posledice na recipientu. V tako vzpostavljenem interaktivnem dialogu pa pušča opazovalec posledice na umetnini. Tako namesto pasivnega gledalca dobimo interakterja."

Tudi druge instalacije v linškem Brucknerhausu so usmerjale obiskovalčev pogled navznoter, v umetnostnem, filozofskem in znanstvenem smislu. V *Virtual Museum* smo se s pomočjo vmesnika v obliki stola sprehodili po realno neobstoječih muzejskih prostrih, v *Watch yourself* smo se opazovali znotraj klasične slike, ob instalaciji *The inner Observer* smo se zamislili, od kod prihaja notranja luč, pri projektu *Handsight* se ukvarjali z izventelesno čutno zaznavo, v *Globus oculi* pa smo z vmesnikom v obliki krogle skrajšali razdaljo med pogledom in dotikom.

V *kompjuterski grafiki* so se zadnja leta uveljavili zlasti trije pristopi: prvi trend je bil napraviti grafiko čim bolj podobno klasični sliki, drugi so na veliko uporablajli fraktale, tretji pa so črpali iz možnosti, ki jih nudi 3-D. Letos je žirija tovrstna dela izločila že na začetku, saj je postulirala predvsem umetniške, manj pa tehnične kriterije. Zato je zanimivo, da ravno dobitnika Zlate Nice za kompjutersko grafiko, Andrew Witkin in Michael Kass, prihajata iz znanstvenega, ne pa iz umetnostnega področja. Njuno delo *Texture Buttons* je kolaž vzorcev in struktur, ki nastanejo, ko kompjuter simulira reakcijsko-difuzijske procese. Gre za simulirano sintezo organskih substanc, postopek kompjutersko-laboratorijske obdelave nekaterih bioloških in kemijskih zakonov. Rezultat so domišljeno oblikovane, nenavadno kompleksne estetske strukture.

Tudi na področju *kompjuterske animacije* so letos poostrili kriterije. Komisija se je bolj osredotočila na personalizirane kompjuterske ekspresije v eksplicitno umetnostnem ali znanstvenem referenčnem okviru. Zato so izmed v zadnjih letih dominantnih skupin - komercialnih kompjuterskih grafik, znanstvenih vizualizacij in osebne kompjuterske umetnosti - izbrali le zadnji dve skupini. Iskali so dela, ki si jih ni mogoče zamisliti izven sveta kompjuterjev. Američan Karl Sims je letos že drugič zapored, a glede na to, kar smo videli, povsem zasluženo, pobral Zlato Nico ze deli *Liquid Selves* in *Primordial Dance*. Sims odkriva nove dimenzije kompjuterske umetnosti; gre za nove tipe programov, ki direktno kreirajo slike, in to tako, da je že proces samega programa kreacija dela. Avtor je na Künstlerforumu, forumu umetnikov, na katerem nagrajenci s predavanji in projekcijami razlagajo in s publiko diskutirajo o svojem delu, govoril o ti. "genetični umetnosti", kjer program prevzame vlogo umetnika in sprejema samostojne odločitve. V osnovi te animacije ležijo matematični modeli in formule procesov rasti v biologiji, ki predstavlajo "genotip", iz katerega po razvojnih mutacijah nastane "fenotipska" slika.

Čeprav ARS ELECTRONICA svoj pogled usmerja predvsem v pojutrišnji čas, letos pa ga je usmerila tudi navznoter, je obenem uspela pogledati še nazaj, v preteklost elektronske umetnosti. Ponudila je izjemno priložnost za seznanitev z deli, ki so še pred dvajsetimi, tridesetimi leti predstavljala avantgardo v elektronski umetnosti, danes pa že sodijo v kameno dobo elektronske ere. Razstava v Landesmuseumu je obsegala dvajset naprav s področja videa, televizije in elektronske glasbe, opremljenih z monitorji, zvočniki, kamerami in teksturami, da je lahko vsak obiskovalec z njimi interaktivno upravljal. Razstavo sta pripravila nemška video-artista Woody in Steina Vasulka.

V zvezi s tem je treba omeniti, da v Linzu gradijo ARS ELECTRONICA CENTER kot muzej 21. stoletja. Zanj bodo po besedah direktorja Hannesa Leopolsederja značilni trije faktorji: interaktivnost, scenariji v virtualnem prostoru in omrežja. V tem smislu naj bi AEC ne bil le center, ampak točka v dinamični strukturi.

Festival ARS ELECTRONICA nas je obširneje seznanil s stanjem stvari na novih, digitalno-kompjuterskih tehnologijah, in na le- teh sloneči umetnosti. Obiskovalcu, razpetemu med evforično navdušenje nad fascinantnim tehnološkim napredkom in intimno razmišljanje o spremenljivi naravi umetnosti, pa AE ne daje končnih odgovorov. Pravzaprav šele postavlja vprašanja.

Bo v prihodnosti sploh še obstajala razlika med tehnologijo in umetnostjo?

Dejan Sluga

ART D'ECO

EKOLOGIJA IN UMETNOST

Četrti zaporedni (in hkrati prvi mednarodni) trienale Ekologija in umetnost, ki je v začetku poletja potekal v Umetnostni galeriji Maribor in v starih prostorih Razstavnega salona Rotovž, je imel vse možnosti, da postane pravi mariborski kulturni hit poletja. Vsaj tako se je zdelo na otvoritvi, ki so se je udeležili ne samo avtorji in vsi tisti, ki jim je to službena dolžnost, marveč tudi številni obiskovalci. Prvi odmevi v časopisju so bili nadvse ugodni in že se je zdelo, da je Maribor končno dobil odmevno likovno prireditev - pa vendarle po dveh mesecih, ko so jo zaprli in vrnili eksponate, tega nihče ni več opazil.

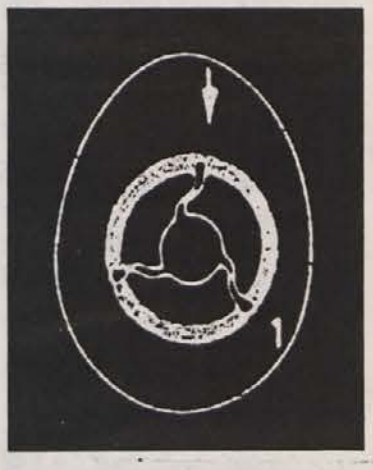

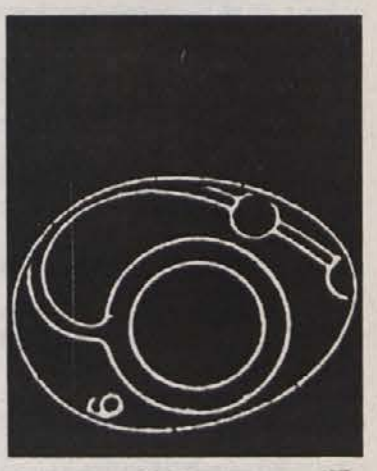

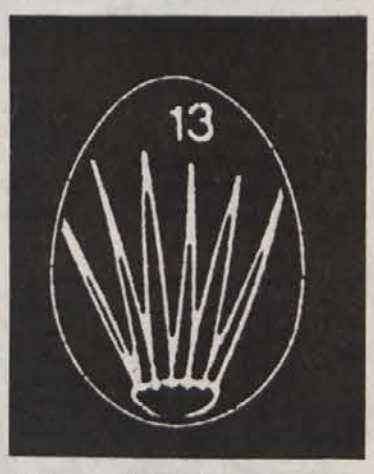

Ne da bi se lotevali vzrokov zakaj, kako in čemu (nekateri teh - včasih imenovani tudi *mariborski sindrom* - so tako ali tako že predobro znani in večkrat premleti), je v prid objektivnosti vendarle treba povedati, da se je neposredno po svečani otvoritvi že začela neke vrste protestna prireditev. Na Slomškovem trgu so svoje nezadovoljstvo po zvočniku javno razglašali "neki čudni mladinci, marginalci in sploh nebodijihtreba". Seveda njihovo kaljenje javnega reda in miru ni okrnilo umetnostnihh kvalitet trienala, prav lepo pa se je skladalo z njegovim drugim, torej ekološkim delom. Še posebej, ker je moč celotno prireditev povezati z "ekologijo duha".

Selektorji iz štirih držav, Ernesto L. Francalanci iz Italije, Želimir Koščević iz Hrvaške, Werner Fenz iz Avstrije in Meta Gabršek-Prosenc in Aleksander Bassin iz Slovenije, so se zavestno distancirali od dobesednega razumevanja ekologije kot varovanja neposrednega naravnega ali urbanega okolja. Pritegniti so ga skušali v širše kontekstualno razmerje splošnih miselnih in perceptivnih procesov, te pa aplicirati s svetom umetnosti. Dovolj indikativen je bil že sam naslov letošnjega trienala, Art d'Eco. Ta resda dopušča najraznovrstnejše aluzije, ki pa jih je večina selektorjev vendarle dovolj uspešno usmerila v relevantne duhovno-umetnostne intencije. Z udeležbo umetnikov in selektorjev iz več držav naj bi bila vsaka prireditev že per definitionem mednarodna, čeprav dejansko internacionalna postane šele zaradi njihovega dovolj smiselnega dela. In Art d'Eco je to po umetnostni plati v veliki meri uspelo.

V intervjuju za *Dialoge* je avstrijski selektor razmerje med statusno internacionalnostjo in realnimi lokalnimi (ne lokalističnimi!) izhodišči letošnjega trienala Ekologija in umetnost strnil z besedami: "Prepričan sem, da je na razstavi predstavljen izredno širok spekter vprašanj, ki si jih zastavljajo današnji umetniki. Cenim prav to, da ne skuša podati odgovorov, marveč gre dejansko za zastavljanje vprašanj, saj umetnost tudi ne more dati dokončnih odgovorov ali rešitev, lahko pa odpira določene teme. Dejal bi, da je dovolj razvidna ideja celotne razstave in tudi - tega seveda ne mislim nacionalistično - kako različni kulturni krogi in različne tradicije obravnavajo isto temo. Zame je pomembno videti, kako se je lotevajo Italijani, kako Hrvati, Slovenci in kako Avstrijci. Iz tega izhaja dovolj bogat dialog, in meni osebno je zelo všeč, da ne gre za v vseh pogledih "izbrušeno" mednarodno razstavo, na kateri bi bila na ogled izključno dela vodilnih umetnostnih zvezd posameznih dežel. Prav lahko si predstavljam, kako bi takšna razstava izgledala v Kölnu, Zürichu ali Berlinu, tukaj pa smo - s smo mislim nas, Avstrijce - neglede na tematski okvir dobili izredno zanimivo informacijo o hrvaški in slovenski likovni umetnosti. Seveda pa vsi najbolje poznamo tukaj predstavljene italijanske umetnike, saj smo se z imeni Merz, Plessi, Cucchi in Kounellis srečali že na mnogih mednarodnih prireditvah. Vemo, kako ti umetniki delajo in gotovo jih je zanimivo pokazati tudi tukaj. Velika presenečenja - če lahko razstavo ocenjujemo po presenečenjih - pa so drugje, rekel bi, da v tem ali onem prispevku Avstrijcev in slovenskih pa tudi hrvaških umetnikov."

Največ pogledov so seveda pritegnila paradna imena italijanske umetnosti prejšnjega desetletja, a ne zaradi morebitne izjemne kvalitete prav na tej prireditvi razstavljenih eksponatov, marveč predvsem zato, ker se v tem okolju tako sila poredko srečujemo z deli predstavnikov kozmopolitske umetnostne scene. In redke priložnosti je treba dodobra izkoristiti! Ne glede na to pa je treba vsebinsko-tematsko jedro italijanskega prispevka iskati v Francalancijevem uvodnem tekstu. V njem je postavil tezo, da osnov ekologije ne kaže obravnavati parcialno, marveč kot integralni del splošnih dimenzij razmišljanja, kjer pa jim pripada funkcija vozlišča kompromisne krize znanja.

Tradicionalistično pojmovanje je namreč doslej obravnavalo naravo in umetnost kot dva popolnoma ločena, v posameznih segmentih celo konkurenčna ali antagonistična sistema. To je povzela tudi klasična teorija estetike, ki postavlja ostro ločnico med naravnim (=ekosistemom) na eni in nenaravnim (=umetno ustvarjenim, kar implicira tudi umetnostnim) na drugi strani. Dogmatizacija naravne "lepote" in reduciranje umetnosti zgolj na njeno posnemanje, pa niti v svojih manj ortodoksnih modifikacijah ne omogoča vzajemnosti, s tem pa tudi ne dopolnjevanja obeh sistemov. Šele odmik od preproste mimetične funkcije umetnosti omogoča obema tisto avtonomnost izraza, pri kateri ni več pomembna zgolj estetska plat, marveč in predvsem vključevanje celovitih semantičnih funkcij umetnine. V tem kontekstu postane očitno, da izbrana umetniška dela zavračajo tezo o nepomirljivem nasprotju med sfero narave in sfero umetnosti, brišejo ločnico in vsako na svoj način odpira diskurz o pozicijah ekologije in pozicijah umetnosti. Izbor vseh selektorjev se je uspešno izognil raznim oblikam ekološkega agitatorstva in plakativnim ilustracijam z likovnimi sredstvi ponazorjenega onesnaževanja okolja, namesto tega pa odprl večdimenzionalno plat vzporednih dialogov, pri katerih gre tako za orientacijo odnosa do narave kot za definiranje - v tem sklopu relevantnih - izraznih form oziroma kreativnih impulzov tradicionalnih umetnostnih panog in nove tehnologije medijev.

Razstava je že končana, ostaja pa katalog, v katerem so reproducirana dela vseh sodelujočih umetnikov in objavljeni teksti, ki so se v veliki meri že za časa razstave zdeli tehtnejši kot njihova likovna ilustracija. Torej je s katalogom še zmeraj moč ujeti duha na trienalu izoblikovanih intencij in se vsaj posredno seznaniti z obrisno podobo večine eksponatov. V avstrijski selekciji Wernerja Fenza so ti bili delo Gudrun Bielz, Petra G. Hoffmanna, Gebharda Schatza, Andree van der Straeten in Uda Wida. Hrvaški delež je močno pod vplivom vojnega stanja (ali pa smo ga samo tako dojemali) sestavil Želimir Koščević, ki je izbral Nenada Dančua, Ivana Faktorja, Pina Ivančića, Ivana Kožarića in Vesno Pokas. Francalancijev izbor so ob že omenjenih umetnikih dopolnjevali Piero Gilardi, Maurizio Mochetti in Giulio Paolini, številčno najmočnejši pa je bil seveda izbor domačinov. Tako so se v selekciji Aleksandra Bassina pojavili Dušan Kirbiš, Zmago Lenardič, Tadej Pogačar in Nataša Prosenc, kustodinja razstave Meta Gabršek-Prosenc pa je svoj tekst podprla z deli Sandija Červeka, Bojana Štoklja in avtorske dvojice Zdravko Jerković/Oto Rimele.

Mitja Visočnik

Andrea van der Straeten: Paralizirana plodnost, 1992

POLETNI THRILLER

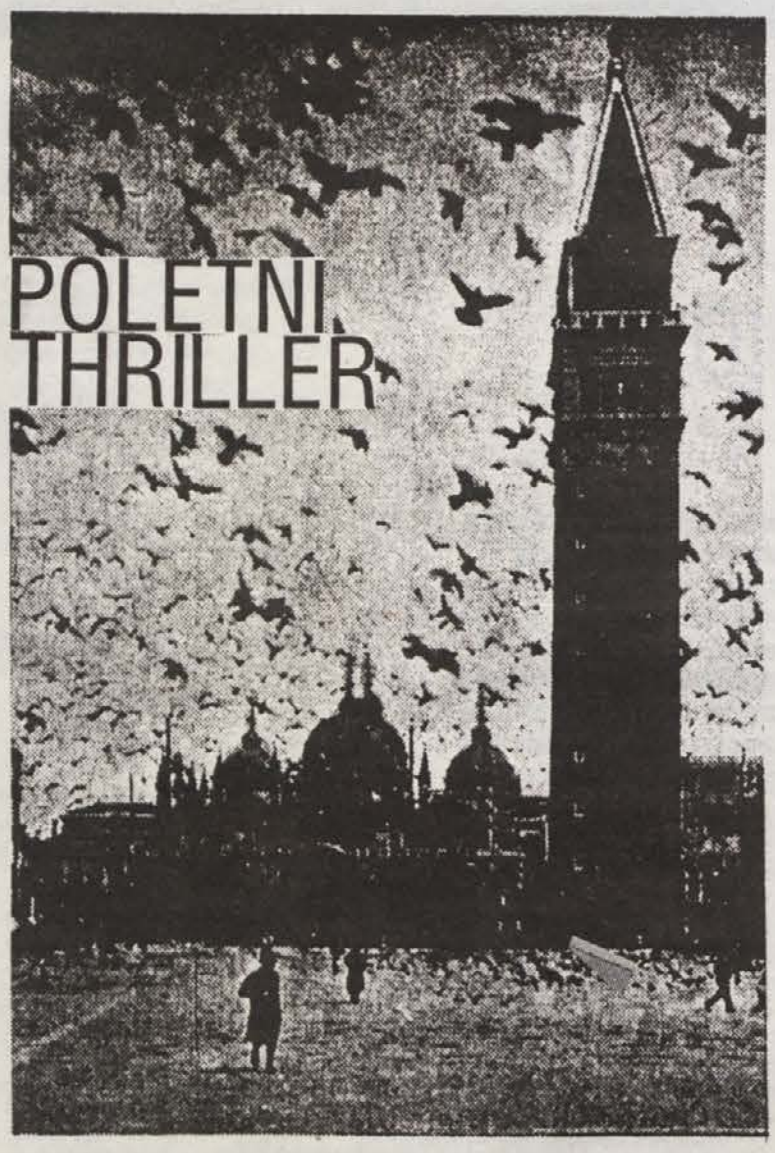

V poletju domačega mesta, v otrpli vročini in času, ki skoraj stoji, je življenje najbolj "normalno", svet na nek način najbolj idiličen. Takrat je gotovo pripraven teren, da se zgodi "thrill" - dreget, drhtenje, zona, napeta senzacionalna zgodba; močna presunjenost in pretresenost. Film, ki govori o *možnosti* drugačnega sveta, o neki prikriti grozi, ki je ves čas prisotna in neodstranljiva. Vzporedno z našim vsakdanom teče negativna variacija in kadar ga preseka, se pojavi takorekoč iz nič, vdre v svet, ki smo ga vajeni; takrat govorimo o thrillerju. Po Bonitzerju gre za perverzni element, anomalijo, madež v sistemu. To povzroči ogroženost nič hudega slutečih protagonistov. Naše sočutje je pogoj za "thrill" do končne razrešitve in katarze. Do te se prebijemo skozi mistifikacije, vpletenost nedolžnih, bitko s časom, zasledovanji, neprostovoljnim bojem posameznika proti zlobnemu svetu, dvojniki, psihologijo...

V prvem filmu, o katerem bo tekla beseda, so psihologijo vzeli zares in dobesedno. V *Final Analysis* Philipa Joanoa je junak zapeljani psihoanalitik Richard Gere, ki ga s pomočjo labilne sestre Ume Thurman uporabi za svoj načrt premetena fatalka Kim Basinger, po pravilu blondinka. Tu in pa z nekaj praznimi vzporednicami (svetilnik je zvonik iz *Vertiga*...) se pa Hitchcock tudi konča. Trenutek morale, ko se Richard sprašuje, ali je združljivo z zdravniško etiko, da se zaplete s sestro svoje pacientke, je šibek, sicer ga zamenja psihoanaliza, ki je motor in past za vse delujoče. Uokvirja zgodbo od špice, kjer se sučejo sanje, do dramatičnega trenutka na podirajočem se svetilniku, ko kriči veliki junak svoje psihoanalitsko razkritje sestrske zgodbe bolj zločinski od njiju, in zaključi film z analizo tiste, ki ji je bila za orodje.

Vsa ta glasna modrovanja nadomeščajo stvarnejšo motivacijo dogodkov in odvzamejo ves suspenz odnosu glavnega junaka do sester. Nekaj ga ostane le v stiku Kim Basinger s svojim brutalnim možem, ki ne pade v znanstvene kremplje Richardu Geru. Postavo uteleša bad, bad guy, črni detektiv z zlobnim pogledom in poštenim srcem, za katerega ne vemo čisto dobro, zakaj se je znašel v zgodbi.

V *The Hand that Rocks the Cradle* (Roki, ki ziblje zibko) imamo striček Tom varianto mentalno zaostalega črnca. Družino, glavnega junaka, opredeli kot široko in človekoljubno. Sprejmejo in najamejo ga, da bi jim postavil ograjo, ki bi jih naj varovala pred svetom in svet pred njimi. Nobena od namer ne uspe. Noseča mati, ki (zdi se da) jo nadleguje ginekolog pri pregledu, se odloči, da ga bo tožila. Zdravnik se kar ustreli, ob strašnem šoku pa njegova tudi noseča žena izgubi otroka. Vendar za to zlo, ki ga je povzročila, družina za ograjo niti ne izve. In s tem je vprašanje moralne upravičenosti ovadbe odpravljeno, vrata za negativko-maščevalko z izgubljeno družino pa odprta. Kot varuška si sistematično poskuša pridobiti, kar ji je bilo odvzeto: na skrivaj doji dojenčka, si pridobi zaupanje hčerke, odstrani črnca, ki jo spregleda, nastavi past svoji tekmici, a vanjo ujame njeno prijateljico, ki jo je po naključju razkrinkala. Umrla pusti dovolj sledov, da končno odkrije njeno pravo identiteto tudi ogrožena mati sama in jo v krutem finalnem boju s pomočjo črnca, ki se pojavi kot deus ex machina v ključnem trenutku, premaga. Njen mož je bolj ali manj naivni opazovalec, ki se mu stvari dogajajo. Iz končnega obračuna je izločen, ker mu je varuška že prej polomila nogi. Ženski morata obračunati sami med sabo, ker: "Roka, ki ziblje zibko, vlada svetu."

Družina je ena od najvišjih vrednot in maščevanje se ne izplača in podobno - so morale te zgodbe.

Vprašanje identitete pa zadnji film v trojici tistih, o katerih govorimo, spaja z obema prej omenjenima. V *Deceived* (Prevarani) Damiana Harrisa gre za popolno uganko, v katero se na neki točki spremeni mož glavne junakinje, igra jo sicer prvenstveno komična Goldie Hawn. Kot po naključju je tudi v tem filmu scenarist ženska, kakor je to v Roki, ki ziblje zibko. Bi lahko rekli, da sta to filma iz ženske perspektive?

Sume glavne junakinje sprožijo banalnosti, ki jih najde v moževih žepih, smrt njegovega sodelavca, izginotje dragocenega eksponata iz muzeja, kjer dela njen mož... Mozaično zgradbo gradi vrsta večjih in manjših vprašajev in presenečenj, ki vzpostavljajo napetost.

Osnovna konstanta v vseh treh filmih pa je hoja po spolzkih tleh: Ali poznaš človeka ob sebi? Niti ne gre toliko za to, ali je zver ali svetnik, ampak za maske, ki si jih nadeva z igro, in utvare, ki smo jih polni.

Konec je, kot se spodobi žanru, v vseh treh filmih labirint, zasledovanje in boj za življenje. Zmaga pa saj vemo kdo in vsi smo potešeni. Zakaj ne ostaja film grožnja? Verjetno je ravno zato film.

Katarina Klančnik

Laibach
Kulturni dom, Rogaška slatina, 17. 10. ob 20.00

POTOPIMO BENETKE*

Zgodilo se je pravo indijansko poletje, ko so se avgusta živosrebrni sokovi termometrov stegovali v povprečju sedem stopinj višje in se je vročina nadaljevala v septembru. V Ljubljani si se počutil kot v L.A.ju, z odprtimi avtomobilskimi okni, nabito glasbo in fotokemičnim smogom. Govorimo o L.A.ju iz filmov, o tistem, ki si ga vsi želimo in nam je še pred kratkim predstavljal sanje o ameriki, srfu in beach walleyu, divah in lepi koži, dolarjih in veselju, ne pa L.A.ju, ki ga prenaša CNN, kjer resda uprizarjajo filmske premiere, a niso kos ekološki apokalipsi. Avgusta so se tam klali tako kot še nikoli do sedaj, črnci so popizdili in okrasili kronike s povsem originalnimi vzorci nasilja, klanja, razsuvanja, umiranja. Rasna nestrpnost in glamour. In to tam, kjer reklame sfrizirajo potrošništvo v substitut za demokracijo, tako da od gnusa in nesreče čutiš nepremagljivo slo po klanju.

Vsega je pa krivo podnebje. V L.A.ju in okolici so imeli rekordno toplo, sušno, sončno, smrdeče poletje, in v Californiji gorijo neocenljive dragocenosti gozdov in druge vegetacije.

Puščava je, kakor kaže, letošnji absoutni zmagovalec. Dezertifikacija je zrušila krhko "novokomponovano" ekološko ravnovesje zahodne obale mogočne mame Amerike in kurbini sinovi ostajajo glavni šefi. L.A. je svetovni rekorder v proizvodnji smeti, ki jih uspe povprečni megapoličan L.A. cosmopolisa zbrati ..... Odpadke sestavlja raznolika embalaža. Corn flakes, pakiran v pol kubika zraka, tako da ga vidiš v drive-in supermarketu in te tak nakup še osreči ne.

O krivdi ne govorimo, saj je krivec tisti, ki gospodari z resnico. Letošnji požari se niso pustili ugasiti, ker je bilo prevroče, ker je ogenj mogoče res zanetil kak otipljiv weekend picnic party gost v Yellowstonu, ki je ničhudegasluteč odvrgel ogorek v presušen smetnjak, ki je stal ob potki od snack bara do atraktivne lokalne zanimivosti, najstarejše sekvoje, ki je bila orjaška še preden je Kolumbo izvajal trike z jajci.

Prihajalo pa je tudi do samovžigov, ker so ti značilni, ko temperatura doseže prag ... stopinj celzijev in ogenj noče več ugasniti, ampak neustavljivo golta vse organsko, kar sreča z jezikom. In prav ta ogenj se dimi, puha ogljikov dioksid, znani plin tople grede.

Topla greda je ime hipoteze. Hipoteze, ki lahko prestraši tudi korenjake, ki se ne bojijo fronte. Ker se CO_2 razprši v atmosferi, tako da se učinek lagoma razprši po celotni atmosferi, po celi Zemlji. Plin absorbira toploto in globalna temperatura eksponencijalno narašča, kakor narašča tudi intenzivnost sončnega obsevanja. Začne se topiti led na Arktiki in Antarktiki, dvigne se vodna gladina, in že pol metra je dovolj, da so Benetke potopljene.

Marko Gabrijelčič

*Namesto poročila iz 49. *Mostra Internazionale d'Arte Cinematica*

naročam katedro 212-004

HAPPY NEW BABILON

PRVIČ JE BOG LJUDEM, KI SO ZDRUŽILI SVOJA HREPENENJA, ZMEŠAL JEZIKE. JIM BO DRUGIČ ZMEŠAL ŠE GLAVE?

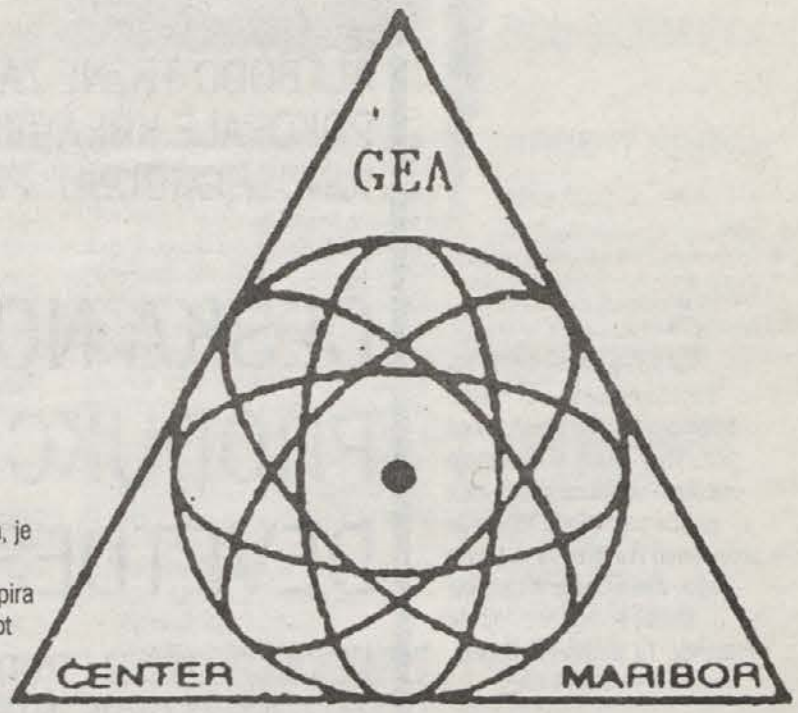

Ko je dr. Boštjan M. Zupančič v zdaj že bivših Naših razgledih raziskoval razloge za trdovraten obstoj slovenskega provincializma, je postavil na prvo mesto slovensko odročnost "tostran Alp". Njegov pojem odročnosti ni vključeval le posvečene gmote kamenja, ki zapira ljudem ogled proti zahodu, onstran Alp, ampak tudi slovenščino kot jezik, v katerem komunicira le določeno število ljudi ("dva milijona pridnih glav in štirje milijoni pridnih rok").

Tudi če pristanemo na stereotip o vsesplošni pridnosti komunikatorjev, moramo namreč slej ko prej priznati, da je tako skromni komunikacijski domet neposredno povezan s slabo cirkulacijo idej. Pri tem ne gre samo za to, da razen svoje zaplankanosti ne moremo svetu ponuditi ničesar "svojega", ampak predvsem zato, da zaradi svoje jezikovne omejenosti ne znamo in ne moremo sprejeti nič "tujega", torej drugačnega od nas samih. S to odročnostjo lahko delno pojasnjujemo tudi aktualni razvoj nacionalističnih in nacističnih diskurzov, brezdušno prakticiranje liberalno-kapitalističnih metod in znanstveno podprtih represij, ki jih uho vladajočega človeka v Sloveniji tako zlahka prestreže. To, kar ga v svetu, v katerem se "pogledi na svet" vsakodnevno fabricirajo, zanima, je njegov eho. Zato ni nič čudnega, da tam, kjer govori človek "nove dobe" o življenju in zdravju, razmišlja podalpski domorodec o bolezni in smrti. Nič čudnega: od njega pač ne moremo pričakovati pripadnosti novi civilizaciji in novemu svetu, v katerem so ljudje občutljivi zase in za druge in obzirni do sebe in do drugih na tih, nebeseden način. Drugi niso samo ljudje: so živali, rastline, duhovi, zvezde; vse tisto, zaradi česar osamljen človek ni sam na svetu.

S slovensko odročnostjo lahko pojasnimo tudi pozen izid sicer odličnega zbornika "Happy New Age", ki šele zdaj prevaja v slovenščino prakse, ki spodkopavajo "racionalnost" razvitega kapitalističnega sveta že od hladne vojne naprej. Še huje: poskusi razlag "new age" kot "nove paradigme" prihajajo v te kraje v času, ko so tamkajšnji dečki cvetja že odcveteli. To pomeni: svoje sprehode v "druga stanja zavesti" so že spremenili v industrijo zavesti. Ne gre za golo tripanje; nekaj tako banalnega bi zelo malo prispevalo h koncentraciji moči. Nova paradigma se naslanja na nove in zelo dobičkonosne šole zavesti, agrarne tehnike, prehranjevalne vzorce, razne fosfat frei pripomočke, za drugačno industrijo oblačenja, ličenja, druženja, izkoriščanja. Taylorizem zamenjuje Harrisonova skupinska meditacija kot zelo pomembna tehnika za povečanje storilnosti. Da o horoskopih, branju prihodnosti za 100 DEM, magijah in čarovnijah za preganjanje bolezni sploh ne govorim. Če k vsemu temu dodamo še univerzum, prihajajočega boga, duh pragozda, zemlje, uroke, dobi vsa stvar tudi nekakšen globlji smisel.

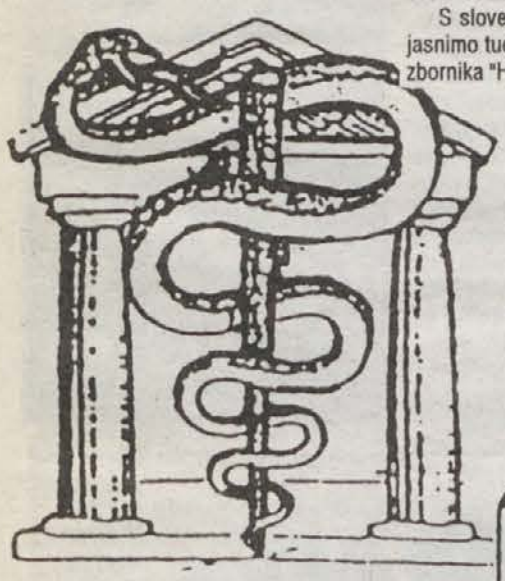

Gre za svet, v katerem ne bo več zadoščal Kantov napotek, da se kljub pomanjkanju dokazov za bivanje božje velja obnašati, kot da Bog je; ta svet bo terjal od nas tudi vero v Boga. Ni nujno, da bo terjal od nas, da verjamemo v samo enega boga. To pomeni, da bo zlasti v tem delu sveta imel krščanski Bog-Oče veliko konkurenco in da bo morebitni razmah vzhodnjaških religioznih praks prignal cerkveno hierarhijo v Rimu do spoznanja o skrepenelosti obstoječih religioznih institucij. Prav lahko se zgodi, da bo zaradi strahu pred to preizkušnjo vsa ta početja zaokrožila z islamsko nevarnostjo in tako samo še povečala razloge za zapiranje sekt in za razmah različnih ortodoksij.

Pogled na slovensko novodobstvo v zborniku že tako ni razveseljiv: večina respondentov nam ponuja povzdignejne fraze pristojnih mojstrov o smislu življenja, ljubezni, svobodi, seksu, AIDSU, ki je po nakaterih "božja kazen za greh". Točno to trdi tudi rimska hierarhija, ki se sicer resda ponaša s svojimi latinskimi citati. Za razliko od nje slovenska nova doba ponuja modrosti v angleščini.

Ti "pogledi na svet" so poslednje, zaradi česar bi me nova paradigma, ki naj bi sovpadala s prelomom tisočletja in začetkom Vodnarjeve dobe, ko bo menda spet vse lepo in prav, zanimala. Namesto ene dogme ponuja množico drugih, namesto ene iracionalnosti vsiljuje druge. To, zaradi česa si ta paradigma zasluži spoštljive obravnave, je njeno sesutje človeka kot krone stvarstva in njeno dopovedovanje, da ne moreš uničiti drugega, ne da bi uničil samega sebe. Toda: šele ko bo padel Amazonski gozd, bodo vsi Američani priznavali svetost vsega, kar obstaja. Kljub velikemu upanju, ki ga danes izpostavljajo govorci nove dobe, bo nova doba imela strašen zemeljski obraz, ker so novi milenaristi na praktični ravni povsem podobni prejšnjim: so nepragmatični in so imposibilisti. Tako prvi kot drugi verujejo v radikalno in kompletno družbeno spremembo, ki se bo zgodila v času enega tisočletja. Tako prvi kot drugi govorijo o aktualnem svetu kot o spriJenem, zlobnem, in tako prvi kot drugi verjamejo, da bo do te spremebe prišlo na univerzalni ravni. Oboje povezuje prepričanje, da se zgodovinski napredek dogaja. Ničle v letnicah očitno zmeraj proizvajajo slepila, isto hrano za obupane ljudi. Tako prejšnji kot sedanji milenaristi so nepraktični in utopični. Zlasti v Italiji, Španiji in Franciji so centralne oblasti mesije, ki so prihajali oznanjevat novi moralni in civilni red, ki je temeljil na ideji bratstva, pravičnosti in svobode, preganjale. Samo upamo lahko, da se ta zgodba ne bo ponovila, če se že ponavljajo "znamenja časa", iz katerih novi odrešeniki odčitujejo "konec tega sveta". Sicer pa je ideja konca ideološka ideja par excellence. "Nehajmo že s tem koncem," nas svari Habermas. To, kar je umrljivo, bo umiralo še naprej, morda se bodo spremenili komemorativni rituali, morda bodo izgube drugače bolele in morda bo kdo koga pogrešal. Tudi ljudje nove dobe namreč lahko delajo dobro in zlo; od drugih se danes lahko razlikujejo samo po tem, da živijo ravno toliko v sebi kot zunaj sebe in da se zmeraj ukvarjajo s svojo dušo. Samo zdi se, da bodo srečnejši.

To, kar me ta hip zanima, je, kaj lahko promotorji nove dobe storijo za lačne v Somaliji, Indiji, zaprte na Kitajskem, vojskujoče se v Bosni? Ne kaže, da bi jih vse to posebej zanimalo in vkolikor jih zanima, jih zanima kot argumentacija za negacijo obstoječega sveta, kot "znamenja", da se ta čas izteka. Pri tem se zavedam civilizacijske pogojenosti tega vprašanja; izhaja namreč iz prepričanja, da zoper vse to sploh lahko kaj storimo in da naše mirovanje ne more biti odgovor. Zanima me tudi, kaj bi storil Bog, če bi se novi Babilonci vendarle spet združili pri zidanju stolpa. Enkrat že je tako človeško slogo označil za človeški napuh. Zadnji čas je torej, da sesujemo tako nadutega Boga. Happy New Tower torej.

Dragica Korade

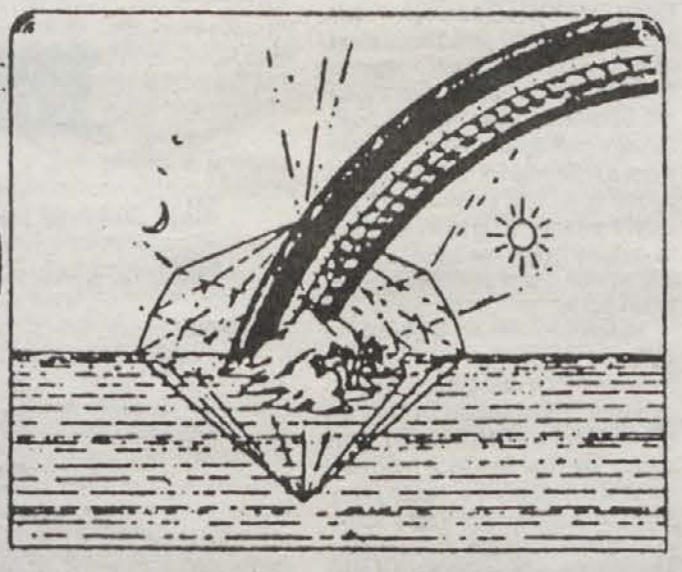

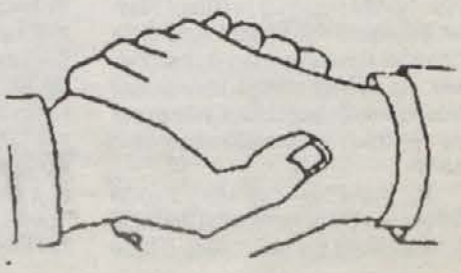

KLUB 2001
NOVA GORICA
MAVRIČNI OTOK

naročam katedro 212-004

ALI BODO TRŽNE ZAKONITOSTI POKOPALE KREATIVNO MARGINALNO "UNDERGROUND" PRODUKCIJO?

ČEŠKA NOVOROCKOVSKA PRODUKCIJA NA ZAČETKU DEVETDESETIH

NEKAJ PLOŠČ IZ PRODUKCIJE NEODVISNE ZALOŽBE GLOBUS INTERNATIONAL IN "DRŽAVNE" PANTON

Če vas pot slučajno kaj zanese na Češko, si oglejte bogato ponudbo plošč - med njimi jih je nekaj, ki presegajo ponudbo sodobne avant-rock glasbe na zahodu. Poleg že preverjenih **Ive Bittove** in **Pavla Fajta**, **Jima Čerta** in skupine **Dunaj** je mogoče najti še marsikaj. Tu je nekaj napotkov.

Okoli leta 1990 je na Češki rockovski sceni prav završalo, saj je bil projekt demontaže jekleno sive variante realsocializma izjemen impulz za vse kreativne sile, ki so dotlej životarile na obrobnih (pogosto tudi dobesedno podzemnih) scenah. Takrat se je zgodila poleg "taprave" tudi svojevrstna kulturna revolucija, saj je rock kot eden od temeljnih paralelnih življenjskih sistemov (tako je rock scena na Češkem in Slovaškem dejansko delovala skoraj dve desetletji) postal ena od dominantnih potez "nove stvarnosti". Angažiranje Franka Zappe kot svetovalca (česa že?) ni bilo naključje, saj je bil rock dejansko eden od glavnih nosilcev svojevrstne avtonomije misli (vzporedno z literaturo). Če morda ne veste: ena od najboljših evropskih underground rock skupin sploh (ki je doživela sodno preganjanje skupaj z ostalimi podpisniki Listine 77), **Plastic People of The Universe**, je posnela material za eno izmed plošč na posestvu **Vaclava Havla**.

Skratka, po "žametni revoluciji" je rockovska produkcija na Češkem dobesedno eksplodirala. Eden od glavnih nosilcev te eksplozije izdajanja plošč je bila gotovo založba **Globus International**. Pri tej založbi je izšlo nekaj ključnih čeških rockovskih produktov, ki vlečejo korenine iz avant-rockovske scene ob koncu 60-tih let (Zappa, Velvet Underground, psihedelija), pa tudi iz punka ob koncu sedemdesetih. Založba Globus International se lahko pohvali s prav impozantno zbirko glasbenikov, skupin in projektov, vezanih predvsem na dve močni subkulturni središči, Prago in Brno. Ni pa založba Globus edina in ne pokriva vsega, tukaj je še veliko drugih: Panton, Pavian, Bonton, pojavilo pa se je še veliko manjših, "samozaložniških".

Češka (deloma tudi slovaška) scena je izjemno pestra, produkcija pa lahko igra na karto dovolj velikega tržišča, da se jim izplača izdajati tudi nekomercialne plošče (konec koncev se je okus publike pod socialističnim jarmom tako radikaliziral, da je bila češka publika najbolj hvaležno poslušalsko okolje za inovativnejše in radikalnejše zvočne projekte).

Toda časi se spreminjajo in sedaj je na Češkem na pohodu iskanje avtentičnega domačega popa - prisoten je pač standarden post-komunistični efekt "drenjanja na sredini", stara underground produkcija pa je v največji meri bržkone zapisana propadu. Eden od redkih underground glasbenikov je še vedno **Jim Čert**, ki smo ga pred meseci spoznali tudi v živo, sicer pa so se nekateri starejši radikalneži preusmerili v pop. To velja predvsem za **Milana Hlavso**, basista in vodjo Plastic People of the Universe, ki sedaj vodi pop skupino **Pulnoc**. Na podlagi starega underground renomeja so **Pulnoc** dosegli velik uspeh na ameriških in evropskih koncertnih odrih.

Kot glavni novo-pop artikel založbe Globus se ponuja skupina **Psí Vojáci**, ki je doslej izdala dve plošči: *Nalej čistyho vína, pokrytče...* iz leta 1990, leto kasneje pa *Leitmotiv*. Skupino **Psí vojáci** bi lahko uvrstili med svojsvrstne avant-pop skupine, saj združuje bogate instrumentacije (temelječe na klavirju), kvalitetno (prav nič komercialno) liriko in potrebno popularno spevnost. Dejansko gre za eno od najbolj zanimivih skupin, kar jih trenutno deluje na Češkem.

Manj uspel je zvočni konglomerat konceptualnega "dark" popa skupine (ali projekta) **Jižní pól** na istoimenski plošči iz lanskega leta. Izgubljeni pop projekt, bi rekli.

Za češke skupine je zelo značilna bogata orkestracija, ki se pozna tudi skupini **Ešte jsme se nedohodli**, ki se na istoimenskem prvencu iz leta 1990 predstavlja v sicer všečni art-rockovski luči, toda stvari prevečkrat zaštrena v pretirano eklektičen artizem. Po pristopu - podrejanje zvočne slike liriki - morda tu in tam spominjajo na **Art Bears**.

V okvirih pop rocka (z izčiščeno produkcijo - mimogrede: češki producenti odlično obvladajo svoj studijski posel) ostaja tudi skupina **Pul tváre** in plošča *Destiny* iz leta 1990 - kljub temu, da so uvrstili tudi povsem off komad *Operace Prírody* radikalne frakcije Plastic People iz začetka sedemdesetih, **DG 307**, katere skrajno radikalno izzivalne posnetke je izdal Globus lansko leto.

Nič posebnega ne ponuja nemško-češka skupina **Krysa**, ki se na plošči *Bigbitovej Podraz* predstavlja s sicer dobro izvedenim, a inventivno precej ostarelim (post)punkom.

Zunanjemu tržišču so namenili ploščo skupine **Ospaly pohyb** z naslovom *Flowers of Exhaustion*, na kateri najdemo obilico zanimivih zvočnih rešitev artistične vrste (nekje med tem, kar je v sedemdesetih počel Brian Eno in konceptualnimim popom, ki ga je v osemdesetih lansirala založba 4AD), vendar pade ves projekt pod paradoks "izvoza", saj se preveč prilagaja "imaginarnim" zahtevam nekakšnega zahodnega tržišča, odpoveduje pa se češkemu "domorodnemu" pečatu, po katerem pravzaprav hlepi Zahod.

Povsem off glasbo pa ponuja skupina **Frontální porucha**, ki se igračka z elektroniko in orglami - delno na kraut rockovski način iz zgodnjih sedemdesetih, deloma na sakralno organističen tradicionalen način (z iskanjem navdiha pri srednjeveških koralih), pogojno pa sega celo v nekakšno newageovsko meditativno zvočno transcendenco. Ta "spiritualna" glasba zamejuje najbolj eklektične domete sodobne češke alternativne produkcije.

Pri Globus International skrbijo tudi, da nekatere legendarne stvari iz "prejšnjih" časov (ko ni bilo možnosti, da bi jih izdali na vinilu) ne bi šle v pozabo. Poleg **DG 307** in **Plastic People** (še pred zimo kanijo izdati njihova zbrana dela na osmih CD-jih v luksuzni vezavi z obsežno dokumentarno knjižico) ter **Umele hmote** je **Mikoláš Hadima** gotovo največja legenda češkega undergrounda. Njegov **The Extempore Band** je v začetku osemdesetih let sodeloval na nekaterih jazz ali off festivalih, kjer so fantje očitno improvizirali, tako da lahko na dvojnem albumu *Velkomesto/The City* najdemo nekaj izjemne rockovske eksperimentalne improvizacije. Razsuto sicer, a izzivalno in neponovljivo ter neprimerljivo s čemerkoli, kar se je dogajalo drugod.

Ena izmed zvočno najbolj izzivalnih plošč pri Globusu je gotovo album skupine **Pro pocit jistoty** iz leta 1990 z izjemno dodelano strukturacijo samih komadov, dinamičnim pletenjem zvočne mreže in izvrstnim muziciranjem vseh glasbenikov.

Eden od zadnjih projektov založbe Globus International sega na področje etno revivala. Gre za veseljačenje kvarteta pod imenom **1. Českomoravská nezávislá hudební společnost** na plošči *Dovecnosti*: plesno, poslušljivo, zabavno in prepričljivo.

Letos je izšla še plošča skupine **Znouzecnost** pod naslovom *Ukolébavky pro nehodné loutky*, ki pa se kaže le kot tipičen primer (neuspešnega) iskanja sredine med rockovskimi izhodišči in pop cilji.

Na koncu je tu še deklarirano "underground" izdaja skupine **Umelá hmota**. Plošča *Barbara* prinaša rekapitulacijo dvajsetletnega dela: nekaj psihedelično navdahnjenih komadov in solističnih izpadov neukrotljive flavte, toda leta 1991 se je skupina žal ustavila ravno nekje na pol poti med neulovljivim underground eksperimentom in množicam dostopno spevnostjo.

Letos založba Globus International ne izdaja več toliko domačih novitet, ampak se vključuje v tržno dirko, tako da se sedaj ukvarja predvsem z distribucijskimi posli in izdajanjem licenčnih plošč. Škoda, kajti na Češkem se še vedno igra veliko izvrstne glasbe, kar nenazadnje dokazujejo tudi nekatere plošče, ki izhajajo po drugih založbah.

Najbolj zanimiva je **Domácí kapela**, ki jo vodi nekdanji član skupine Plastic People, **Jan Brabec**. Na plošči *Nedele*, ki je izšla v nekakšni samozaložbi **Ujezd**, najdemo glasbo, ki dejansko korenini na zvočnosti **Plastic People**: torej z izrazitimi basovskimi repeticijami, podkrepljenimi z "masivnimi" bobni in nadgrajenimi s psihedeličnim lebdenjem klavirja, kitar in vokalov. Izjemno prepričljiva zadeva dokazuje, da je tudi v letu 1992 še mogoče izvajati minimalistično hipnotičen rock s prav zanimivimi perceptivnimi učinki!

Na koncu naj omenim še dve zvočno intrigantni izdaji večje (prej) državne firme Panton. Tu je najprej izvrstna (njihova druga) plošča skupine **Už jsme doma**, *Nemilovany svet*. Gre za art rock z izjemno bogatimi aranžmaji (predvsem kar se tiče vloge pihal) in pestrimi kompozicijskimi idejami, ki jih sicer v art rocku v zadnjih letih precej pogrešamo. Predstavljajte si **Begnagrad** in **Art Zoyd** skupaj!

Zvočno dokaj sorodna je kolaboracija dveh skupin: **Z kopce** in **Ošklid** na plošči *Ješte porád tady je nadeje II*. Posebej izstopa komad *Lokomotivám se motají kola*, ki z bobni in ritmiziranim zlogovanjem zares imitira učinek vlakovnega ritma, sicer pa gre za mnogočlanski art-rockovski projekt, ki v nobenem trenutku ne zaide v strukturno zvočno štrikanje, ampak ostaja na nivoju lucidnih zvočnih rešitev z ravno prav zapleteno strukturiranimi aranžmaji.

Na Češkem se seveda poleg omenjenih reči dogaja še marsikaj. Reči je treba, da je češka scena vendarle izjemen primer na vzhodu, saj se je znala takoj adaptirati na nove tržne pogoje in doslej - vsaj v večini primerov - ohraniti pridobljeno tradicijo radikalnejših pogledov na kreativno produkcijo, obenem pa se prilagajati duhu sodobnega časa. Prav lahko pa se zgodi, da se bo celotna inventivna scena sesula pod težo zahtev trga, toda popolne regresije ali zatona ustvarjanja najverjetneje le ne bo. Ob takšni količini izdanih plošč se bo na Češkem še zmeraj dogajalo marsikaj zanimivega - in če smo pred meseci trdili, da je postala Praga evropski center sodobne kreativne mejne rockovske produkcije, potem to sicer še velja, vendar sedaj že z določeno skepso. Pomembno pa je, da kvaliteta izdanega materiala krepko ruši sterotipno predstavo o tem, da se vse, kar je v popularni glasbi pomembnega, dogaja na zahodu, predvsem onkraj luže - to za Evropo že od sedemdesetih let dalje ne velja več, le da se kreativni prostor avant-rocka veselo seli po celini: od francoske in nemške psihedelije v sedmdesetih, preko evropskega pojava rocka v opoziciji ob koncu sedemdesetih do nemške hrupnosti in berlinske depresivnosti v osemdesetih ter vzhodnoevropske underground kreativnosti v začetku devetdesetih. Kaj še hočemo več?

Rajko Muršič

DOMÁCÍ KAPELA

NEDĚLE

RADIO MARIBOR

MM1 90,4 in 93,1 MHz 5.40—19-00

MM2 102,8 MHz 0.00—24.00 Ilichova 33, 62000 Maribor

TIN MUSIC

Ste se odločili za snemanje v glasbenem studiju ?
Potrebujete pomoč vrhunskih glasbenikov, aranžerjev in producentov ?
Ste razmišljali o kvaliteti vaših posnetkov ?
Želite snemati po zmernih cenah ?

Pokličite 069 82-512 in vaše želje vam bomo uresničili.
Pri nas se boste ukvarjali samo z glasbo - vse ostalo uredimo mi.

O odličnem majskem nastopu skupine **The Cynics** v Ljubljani smo v Katedri že pisali. **The Cynics** so ena od tistih skupin, ki ne namerava spreminjati sveta, ampak preprosto igra pošten in zdrav rock'n'roll. Tako kot **Miracle Workers, The Cramps** ali **Fuzztones**, tudi **The Cynics** jadrajo na nasledstvu tega, kar so jim zapustila bogata šestdeseta, in mu dodajajo poseben ameriški način pristopa h glasbi ("killer instinct"). **The Cynics** je skupina, ki verjetno ne bo postala nikoli popularna (v "pop" smislu), vendar pa gre za iskren r'n'r bend, ki si gotovo zasluži veliko več pozornosti, kot je je deležen. Zaradi tega, in še zaradi česa drugega, vam ponujamo pogovor s pevcem **Michaelom Kastelicom**, ki smo ga napravili po njihovem nastopu v KUD-u France Prešeren.

INTERVJU:

THE CYNICS

ROCK'N'ROLL: ŽIVLJENJE BREZ PRETENZIJ

KATEDRA: *Kakšne vtise imaš po koncertu?*

Michael: Nocoj je bilo v redu. Naš novi bobnar je igral dobro.

KATEDRA: *Novi bobnar? Od kdaj?*

Michael: Na tej turneji. Z njim smo vadili dva meseca, ker naš pravi bobnar ni mogel z nami. Ni namreč mogel biti tako dolgo odsoten z dela; dva meseca in pol. Zato smo vzeli novega bobnarja. Želeli smo promovirati nov album, ki pa žal še ni izšel. Ko smo začeli s turnejo, je bilo prepozno, da bi kaj spremenili. Bobnar, ki je sedaj z nami, nam ni preveč všeč, toda včasih - tako kot danes - igra zelo dobro.

KATEDRA: *Seveda, toda vseeno sem imel občutek, da mu manjka preciznosti.*

Michael: Da. Ni ravno prijetno čakati vsak večer in se spraševati, če bo dobro, ali ne. Pri Tomu Hohnu, našem pravem bobnarju, smo vsak večer vedeli, da bo O.K. Vsak večer. Sedaj pa se počutim neprijetno, napeto. Ne vem, kaj bo. Če izpade dobro, potem je pač O.K. Še vedno pa se ne počutim prijetno, sproščeno. Na Toma sem lahko zmeraj računal; vsakič, ko sem mu namignil z glavo ali pokazal s prsti, sem vedel, kaj se bo zgodilo. Sedaj smo soočeni z veliko mero presenečenja. Za nekatere bende je tudi to O.K., toda mi nismo Jimi Hendrix Experience. Greg in jaz piševa zelo precizne skladbe. Vsak del pesmi mora biti točno takšen, kot sva si ga zamislila in zapisala. Midva hočeva igrati najine pesmi točno tako, kot sva jih zapisala.

KATEDRA: *Presenetila me je Gregova hladnost, "scooliranost", na odru.*

Michael: To je kot pri The Cramps. On je kot Poison Ivy, jaz pa kot Lux. On pač igra, brezizrazno, in igra pravilno. Jaz pa kot Lux, odvisno je pač od tega, koliko se raznorim, koliko popijem, toda zmeraj zmorem odpeti pravilno.

KATEDRA: *Povej mi, koliko je star Lux?*

Michael: Oh, on je že v petdesetih. In še zmeraj je izvrsten. Gledali smo jih tik preden smo odšli na turnejo, in to je bila ena od najboljših predstav, kar sem jih doslej videl. The Cramps in Iggy Pop sta mi ponudila najboljši "show". Iggy je Frank Sinatra punk rocka. Vsaka beseda, ki jo izgovori, je resnična, ali pa je bila takrat, ko sem ga gledal, videl pa sem ga štirikrat. Vsakokrat sem bil očaran. Lahko veš, da zares stoji za vsako besedo, ki jo izgovori. Živi za glasbo. Zanj in za Franka Sinatro lahko rečeš isto. Ko sem gledal The Cramps, je šlo za isto stvar, čeprav delujejo na povsem svoj način. Poison Ivy igra kot Greg, brez izraza, Lux pa nori - toda oni to zares mislijo, resnični so. Vidi se, kako radi imajo to, kar počno. The Ramones so nekoč bili takšni, sedaj pa ni več tako, zdaj delajo samo zato, da pač opravijo svoj posel.

KATEDRA: *Kako dolgo se poznata vidva z Gregom?*

Michael: Deset let. Nisva sicer igrala skupaj, sva se pa poznala. Všeč mi je bil njegov način igranja kitare, njemu po moje petje. Nekaj časa, ko sem bil še v neki drugi skupini, je bil moj "sound man".

KATEDRA: *V kateri skupini?*

Michael: The Wake. On je takrat skrbel za zvok, igral pa je v skupini Prototype. Všeč mi je bil način njegovega igranja, skupaj pa nisva igrala vse do leta 1986. On je tisti, ki je ustanovil The Cynics, potem pa napodil pevca. Po koncertu z Ramonesi sem mu rekel, da so dobri, da pa bi morali odpustiti pevca in bobnarja. Greg mi je odvrnil, da je pevca že odslovil, in me vprašal, če bi prevzel posel. Odgovoril sem mu, da bi, in tako se je tudi zgodilo. Takrat mi je začel predstavljati plošče iz 60-tih let. Teh stvari takrat nisem poslušal, bližji so mi bili kakšni Velvet Underground, Iggy Pop, ali punk sedemdesetih - kot npr. Richard Hell, Television, Ramones. Do takrat še pravzaprav sploh nisem slišal za garažni rock iz 60-tih. Ko mi je predstavljal te stvari, me je opozarjal, naj bom še posebej pozoren na način kričanja takratnih pevcev - ti fantje so to res obvladali! Joey Ramone ali Iggy Pop tega nista počela na ta način. Vštekal sem, da je to dobro, tako da sem začel vežbati kričanje, in bilo mi je všeč. Greg me je navdušil nad tem.

KATEDRA: *Kdaj si pravzaprav prišel v skupino?*

Michael: Pred snemanjem prvega albuma - pred tem so že imeli en single.

KATEDRA: *Sedanja zasedba se precej razlikuje od prvotne...*

Michael: Da, ostala sva samo Greg in jaz. Na začetku sva imela še basistko in nekega tipa na orglah, kasneje pa neko klaviaturistko in basista.

KATEDRA: *Kako si kaj zadovoljen z vašimi ploščami?*

Michael: Mislim, da smo v živo boljši. Gotovo nas je bolje gledati v živo, kot pa poslušati naše plošče. Plošče so sicer čisto v redu, toda ko jih poslušam, pomislim, koliko boljše je v resnici v živo. Če recimo poslušam verzijo Close To Me iz plošče Rock'n'Roll, je to O.K., toda ta pesem zveni v živo neprimerno bolje.

Ne maram snemanj, še zmeraj se nisem navadil na studio. Tam so štirje zidovi, mikrofon visi v zraku, ne smem ga držati, ni ljudi, ni svetlobe, ni dima, nihče ne pleše - sovražim to. Studio je kot snemanje v bolnici. Sovražim snemanja, zato pa obožujem koncerte. V živo smo boljši, ker gradimo na vzdušju, v studiju pa sem nervozen. Tip za mešalno mizo me gleda in iz grimas lahko zaključim: 'To je grozno, daj ponovi še enkrat'. Našo novo ploščo bomo napravili še enkrat. Tokrat z Butchom Wigom.

KATEDRA: *Za katero založbo?*

Michael: Za Get Hip. Butcha Wiga poznamo že dalj časa, še preden je bil producent Nirvane. Vedno smo si želeli, da bi napravili ploščo z njim. On je iz Madisona v Wisconsinu, tam smo pogosto igrali. Prihajal je na nastope, dober tip ... Poznali smo se pač že od prej, še preden je napravil ta sranja; sam nam je rekel, da bi z nami napravil novo ploščo.

KATEDRA: *Zakaj ste se odločili ponovno posneti isto ploščo?*

Michael: Nekatere od pesmi smo zaigrali prepočasi (npr. Learn To Loose), drugim manjka intenzivnost (npr. Right Here With You). Na posnetkih preprosto ni pravega razpoloženja. Vse bomo posneli še enkrat.

KATEDRA: *V kakšnem odnosu ste z izdajateljem?*

Michael: Poslušaj, tu ni nobenega izdajatelja, Greg in jaz sva lastnika založbe Get Hip, tako da svoje plošče izdajamo kar sami.

KATEDRA: *Nekaj časa pa ste delali s Skyclad, mar ne?*

Michael: Da, toda s tem je konec. V marcu smo ponovno dobili nazaj pravice za naš prvi LP, Blue Train Station. Sedaj posedujejo samo še pravice za ploščo 12 FLights Up. Pri Skyclad je tehnično sicer izšel tudi album Rock'n'-Roll, toda brez podpisa pogodbe, tako da je glede avtorskih pravic ostal naš. Pravice za drugi LP nam bodo vrnili drugo leto.

KATEDRA: *Zakaj ste se odločili za turnejo brez izdane plošče? Mislim, da je brez nove plošče pravzaprav težje igrati.*

Michael: Termini so bili pač že dogovorjeni. Morda se bomo na krajšo turnejo vrnili še enkrat v jeseni, kakšne štiri tedne bomo igrali po večjih mestih. Jaz bi bil zmeraj na turneji, sploh ne bi hotel prenehati, konstantno bi igral, sploh ne bi šel domov. Neprestano na odru. Kot Kiss v sedemdesetih: igranje, igranje. To bi hotel.

KATEDRA: *Očitno ti veliko pomeni reakcija publike.*

Michael: Da, zelo.

KATEDRA: *Ali po tvojem obstaja kakšna razlika med ameriško in evropsko publiko?*

Michael: Ne, približno enaka je, odvisno pač od mesta. Nekatera mesta v Ameriki so v redu, nekatera ne. Za nas je nekaj mest prav odličnih: Philadelphia, Chicago, NYC, Washington, Seattle je prav nor, ravno tako kot zahodna Kanada. V Evropi Madrid in Ženeva. V Franciji je bilo izvrstno. Francija je moja najljubša dežela, nora je. Mularija je zelo iskrena, poštena, kar se tiče okusa.

KATEDRA: *Kakšen pa je Pittsburgh?*

Michael: Luštno mesto, toda jaz sem iz St. Louisa, Missouri. William Borroughs je tam hodil v šolo. Ga poznaš?

KATEDRA: *Da, toda ni mi všeč.*

Michael: Napravili so film, ki še ga nisem videl. ("Naked Lunch", režiserja Davida Cronenberga, op. av.).

KATEDRA: *Ali si videl Hooka?*

Michael: (poje melodijo iz filma) Da, jaz sem kot Peter Pan. Ne bom odrasel. Biti v rock'n'roll bendu in biti na turneji - to je nekakšna "Never Never Land". Ne moreš odrasti. Vsak dan je kot sobota.

KATEDRA: *Tvoje besede so zelo enostavne.*

Michael: Hočem, da bi bile takšne. Rad bi jih zvedel na same enozložnice. Trenutno uporabljam besede z največ dvema do tremi zlogi, rad pa bi pel enozložnice, kot npr. The Stooges: 'No/fun/my/baby/no/fun'. Hočem bazičnost. Naj povem, kaj se je zgodilo v Italiji ob našem zadnjem koncertu. Imeli smo intervju na neki TV postaji, postavljali pa so nam vprašanja, kot: kaj misliš o politiki, o uporu v Los Angelesu, o tem in onem. Saj pa nisem govnar, prekleto! Naše pesmi govorijo o zelo osebnih, univerzalnih stvareh: 'Baby, what's wrong with me?...' Vse moje pesmi govorijo o stvareh, ki so se mi zgodile in bi se lahko komurkoli. Menda ne bom pel o neki usrani revoluciji na Češkoslovaškem! Vsi vemo, da je vojna grozna stvar. In ne potrebujem usranega Stinga, da bi mi povedal, da je onesnaževanje škodljivo. To ni za rock'n'roll koncert - pozabi to, popij pivo, zabavaj se! R'n'R ne bo ničesar spremenil, tudi jaz ne. Nočem imeti zveze s politiko, vem v kaj verjamem, in vsak z vsaj malo možgani bi moral vedeti, v kaj veruje.

KATEDRA: *Ko si že omenil Stinga, on je izjavil, da je rock'n'roll regresiven.*

Michael: Regresiven?

Kaj pa je potem to, kar počne on, menda pa ja ni progresivno? Genesis, Yes štosi, pop-rock-jazz, to sranje je vendar uničilo rock'n'roll!

KATEDRA: *Kako izbirate priredbe, ki jih izvajate?*

Michael: Ponavadi jih izbira Greg, ima namreč veliko zbirko plošč. Poslušamo veliko glasbe, pogosto v pisarni založbe. Izberemo pesem, potem jo preizkusimo, na koncu pa jo zares vzamemo le, če jo lahko izvedemo bolje, če zveni bolje. Če ne, je ne vzamemo.

KATEDRA: *Ali smatrate, da ste "underground band"?*

Michael: Oh, da.

KATEDRA: *In kaj je zate pravzaprav "underground band"?*

Michael: Skupina, ki ne zasluži veliko denarja, ki snema za neodvisno založbo in igra v malih prostorih.

KATEDRA: *Za časa plošče Rock'n'roll ste igrali v prostorih za 2000 poslušalcev. Kako se počutite sedaj, ko vas pride poslušat kakšnih 300 ali 400 ljudi?*

Michael: Naš čas bo ponovno prišel. Z Gregom lahko kadarkoli piševa nove pesmi. Ni važno, bova pač kot Lux in Ivy, zmeraj bova lahko našla basista in bobnarja, da bomo te pesmi izvajali. Na tej turneji sem napisal že štiri nove pesmi in ko pridemo domov, bo Greg pripravil še kitarske parte, tako da bomo imeli takoj nekaj novega materiala.

KATEDRA: *Ali bi podpisali pogodbo z veliko založbo?*

Michael: Kar se mene tiče, bi mi bilo prav, tega si želim bolj kot Greg. On misli, da bi tak prehod skupini preveč odvzel, jaz pa menim, da je možno podpisati tako pogodbo, obenem pa ohraniti in nadaljevati to, kar počnemo. Mislim, da bi bilo mogoče podpisati takšno pogodbo, da bi bili zadovoljni tako izdajatelj kot mi, da bi prodali dovolj plošč in bi še naprej pisali dobre pesmi, saj bi se lažje osredotočili na pisanje pesmi in na igranje na koncertih. To bi nas razbremenilo marsikaterega pritiska.

KATEDRA: *In kdaj te je pritegnil rock'n'roll?*

Michael: To je dolga zgodba. Moj dedek je bil policist v St. Louisu, kjer sem odraščal. Imel sem majhen gramofon in otroške plošče v stilu Winnie The Poo, Peter Pan... To sem poslušal. Takrat je nekdo okradel radijsko postajo in ukradel okoli 50 plošč. Ko je policija našla storilca, je zajela plošče, radijska postaja pa jih ni vzela nazaj, saj je medtem že nabavila nove. Tako so plošče visele na policijski postaji, dokler se ni dedek spomnil, da imam gramofon in mi jih je prinesel domov. In kaj vse je bilo! Eric Burdon & The Animals, The Little Rascals, Beach Boys..., kup norega rock'n'rolla. Jaz pa sem do tedaj poslušal Winnie The Poo! Prva plošča, ki sem jo dal na gramofon, je bila The Best Of The Animals Vol. 2, prva pesem pa When I Was Young. Ko sem spustil tisto debelo iglo... To ploščo sem izbral kot prvo zato, ker so bile na ovitku živali, pa sem mislil, da je to dobro. Bil sem ob sapo, eksplodiral sem! Najprej instrumental, potem pa vokal Erica Burdena! Konec je bilo z mano! Imel sem osem let. To je bilo neverjetno! To niso bile več Disney plošče. Nisem mogel verjeti, navdušen sem bil, in od tistega trenutka sem se hotel ukvarjati s tem.

Terens Štader

Pod skalpelom

ROCK IZ SRBIJE (drugič)

Od zanesenjakov iz Beograda prispe vsake toliko časa kakšen nov nosilec zvoka. Ker gre za avtonomno sfero, ki v tistih krajih še zmeraj ohranja predvsem nekaj normalnega duha, bomo si na kratko ogledali, kaj srbska alter rock scena v letu gospodovem 1992 pravzaprav ponuja.

FAKE MADONNA'S UNDERWEAR:

SCUB

Happy House Records/Take It Or Leave It (kaseta)

Fake Madonna's Underwear *je gotovo ena od najbolj zanimivih stvari iz srbskega undergrounda. Gre za sodobni rock z nekaj punkovskimi reminiscencami (ob petju pevke si ne morem kaj, da se ne be spomnil na dandanes že skoraj pozabljeno Polly Styrene). Skladbe se druga od druge dovolj razlikujejo, vse pa nekako veže vezivno tkivo žlahtnega rockovskega "drivea". Na trenutke zazvenijo že povsem "poppy", potem pa zavijejo v sodobno rockovsko ostrino ali celo reggejaško recitacijo. Prepričljivo. Morda celo navdušujoče.*

RUPA U ZIDU:

SAMO HLADNO

Take It Or Leave It/Happy House, (kaseta)

Upam, da prvenec tuzlanske skupine ni tudi njihova povsem zadnja izdaja, saj so se fantje - če niso pravočasno pobegnili - kmalu po tem, ko so posneli material za to kaseto, (najverjetneje) znašli v peklenskem obroču. Pred nami je pač še en dokaz, da Bosna ni v Tretjem svetu, ampak sredi dobre stare Evrope in tudi rock'n'roll skupine **Rupa u zidu** *je vse prej kot "balkanski". Preseneča odlična produkcija, brezhibno sodobno "rockiranje" celega benda, utemeljeno na klasični rockovski tekstovni podlagi (mladost, življenje, ljubezen).* **Rupa u zidu** *se predstavljajo kot odlična skupina, ki ve, kaj hoče, in samo upamo lahko, da je okoliščine ne bodo utišale za zmeraj.*

RITAM NEREDA:

NIKOG NEMA

Ghost House, (kaseta)

Oster punk-hardcore iz Odžakov (kje je sploh to? Ali ni nekje v "krizni coni"?). Energična in adrenalinska zadeva, vendar za okus devetdesetih preprosto zastarela - kljub nespomi punkovski iskrenosti hrupnega kvarteta. Skladbe so sicer zelo melodične, toda preveč nabite z neko zastarelo silo, ki je iz rockovskega voza izstopila že pred leti, le tu in tam napravijo kakšno osvežilno premeno, pa tudi kakšen bolj sodobno zveneč komad. Vzpodbudno, vendar še vedno predvsem za prave ljubitelje.

KLINIČKI MRTAV

His Masters Noise, (single)

Rock s pečatom beograjske scene (od Partibrejkers do Ekaterine), sicer s svojim, a preveč riffovsko enorazsežnim zvočnim izrazom, ki zaide celo v dinamiko krešenda ali dekrešenda. Mogoče se tu in tam da zaslediti tudi kaj sledi "noise" osemdesetih, vendar brez avtentične dodelave, ki bi postala zaščitni znak skupine, poudarjajoč depresivnost paranoidno- urbanih tekstov.

INSTANT KARMA:

PAZI KAKO HODAŠ

Carlo Records, LP

Venček značilnih najstniških rockabilly pesmic. Infantilno v svojem bistvu. Simpatičen dolgčas. Kar srh me spreletava ob misli, da v marcu 92 v Beogradu izide takšna poletna, mladostno neobremenjena plošča (kar bi pravzaprav moralo biti povsem normalno), istočasno pa se začne Golgota Sarajeva. Kje je sedaj "novi primitivizem"?

Rajko

naročam katedro 212-004

Pod skalpelom

NEKAJ IZ NOVEJŠE HRVAŠKE ROCK PRODUKCIJE

KAIN:

EVERYTHING IS POSSIBLE

RM Film, LP

Na Hrvaškem je okoli leta 1990 prišlo do prave eksplozije kvalitetne rock produkcije, ki jo je spremljalo brstenje različnih neodvisnih založb predvsem v Zagrebu. Po koncu vojne (če sploh lahko govorimo o tem) je še zmeraj čutiti močan impulz tovrstnega delovanja, vendar stvari še zmeraj ostajajo v njeni senci.

Založba **FM Film** *nam je poslala dva metalska produkta. Prva je plošča skupine* **Kain** *z naslovom* **Everything Is Possible**. *Gre za oster sodoben metal, z žal nekoliko slabšo (garažno) produkcijo (preveč zapostavljenimi vokali), a celota vendarle deluje vzpodbudno - še najbolj razveseljuje premišljena in prav nič naivna strukturacija komadov. Metal z okusom.*

DRINKING SKULL:

AMALGAMATION

RM Film, (kaseta)

Zagrebška neodvisna založba RM Film je izdala tudi kaseto s posnetki metal skupine **Drinking Skull**, *katere temeljna referenca so Slayer (+ značilni death metal vokali), sicer pa po prikazanem s kakšno lastno izraznostjo prav posebej ne izstopajo. Priznati pa jim kaže precej obrtniške spretnosti, čeprav se vse prepogosto zapletajo v zvočno (kitarsko) "štrikanje". Na eni strani so ponudili studijske posnetke, na drugi pa koncertne - zagrebški metalci so odločno prepričljivejši na koncertu.*

Še to: metal fani lahko omenjeni izdaji izbrskajo v ljubljanskem **Rec Recu** *ali* **Vinilmaniji**, *če vam je bližji Zagreb, pa kar na licu mesta:* **RM Film, Ulica Rade Končara 80 A**.

KUD IDIJOTI:

GLUPOST JE NEUNIŠTIVA

Helidon

"Pametnim ni treba pojasnjevati. Tepci itak ne bodo ničesar razumeli."

Pravzaprav mi res ni jasno, kaj je, če sploh je, neuničljivo. Neumnost gotovo sodi v to kategorijo, kaj pa rock'n'roll? Po ne vem koliko letih in po ne vem koliko zatonih in renesansah stvar še vedno deluje. Rock'n'-roll izgleda neuničljiv, **KUD Idijoti** *to potrjujejo na najbolj učinkovit način: z ironičnimi rock'n'rollerskimi izpadi v humorju - niti črnemu - prav nič naklonjenih časih. In kar je najlepše, kljub temu, da ponavljajo rock'n'roll štose,* **KUD Idijoti** *to počno na prav vznemirljivo svojski, "istrijanski" način. V ponavljanju istega so iz leta v leto celo boljši. Njihov standarden (kao) neo-retro-pa-še-vedno živ punk ostaja tam, kjer je zmeraj bil - in kjer je njegovo mesto. Ramones in istrske sopele, zakaj pa ne? To všečno zadevo priporočam starim in mladim, suhim in mokrim, pametnim in neumnim - vse bo zadela. Ne priporočam sicer prevelikih porcij naenkrat, jemati jo je pač treba kot zdravilo: po žličkah.*

Pa še to: to naj bi bil njihov zadnji LP. Morda res - čakamo na CD.

Rajko

KONCERT SKUPINE FUGAZI V LJUBLJANI

DO ZADNJIH MEJA

O koncertu skupine **Fugazi** v Ljubljani, 10. 6. 1992 v dvorani študentskega naselja, je bilo že precej napisano. Milko Poštrak je poudaril *"popolno predanost (...) in silovit avtorski pečat"* (Stop, 18. 6. 1992, 56). Koncert ga je zanimal predvsem kot dejanje doživetosti, sporočilnosti in prepričljivosti glasbe skupine Fugazi. Dušan Hedl je primerjal ta nastop s prejšnjima dvema in podobno kot Poštrak ugotovil udarnost, zgoščenost ter zavzetost skupine (Večer, 16. 6. 1992, 36). V Mladini so se koncerta dotaknili v par vrsticah, povedali pa niso ničesar (Mladina, 16. 6. 1992, 42). V zadnji številki M'Zina označi Iztok Dimc glasbo skupine Fugazi kot *"direktno fotonsko prelivanje energije instrumentov (...) v publiko"* (M'Zin, št. 10, 22). Vse ocene se torej lotevajo koncerta s strani poslušalcev, s strani recepcije neke glasbene govorice. Nihče pa se ni dotaknil glasbenega izraza skupine, kar je, menim, osnova vsakega sprejemanja glasbe. Koncerti so tudi ugodna priložnost za primerjavo zvoka, kompozicije posameznih komadov, izvedenih v živo, z njihovo izvedbo na plošči. Ta vidik koncerta bo skušala podati ta ocena.

Predskupino **Junkfish**, ki naj bi bila *"avant core, rockin'grad in kombinacija Fugazi hardcora in meat beat manifesto houserapa (?)"* (Večer, 8. 6. 1992, 18), je doletela usoda vseh predskupin - nihče jih ni prav pozorno spremljal, zato so poželi le bledo odobravanje. Sicer pa tudi njihova glasba ni nikakršen eksotično zveneči spoj različnih vplivov, pač pa le, kot so ugotovile že omenjene ocene, uspešno in povprečno povzemanje že znanih vzorcev. Glasba deluje monotono, precej noisovsko (Killdozer), vendar osnovni ritmični liniji niso znali dati potrebne nadgradnje kitarskega hrupa, kot to znajo že omenjeni Killdozer in nekoč Big Black, sedaj pa to izredno trdo počno Melvinsi. Junkfish so še daleč od teh imen, res pa je, da njihovi studijski posnetki govore o čisto drugačni usmeritvi, ki pa je na koncertu niso znali izraziti.

Fugazi so s svojo zadnjo ploščo *Steady Diet of Nothing* (Dischord Records, 1991) opazno "umirili" svoj glasbeni izraz. V primerjavi s ploščo *Repeater* (Dischord Records, 1990) je njihova glasba sedaj pretrgana s številnimi zvočnimi pavzami; prehodi iz hitrejših ritmičnih delov v počasnejše so manj siloviti, manj odsekani; manj je poslušljivih refrenov in sugestivnih večglasij; prodoren bas se je umaknil značilni fugazijevski kitari in predvsem vokalu Iana Mackaya. Vse navedene značilnosti so označevale prve izdelke Fugazijev. Vse skladbe bi lahko razdelili v tri tipe. Prva dva tipa sta prevladovala v fazi do zadnje plošče, zadnji tip pa opazimo na novi plošči. Prvi tip zajema skladbe, kot so Waiting Room, Bad Mouth, Burning too itd. Struktura skladbe daje značilno valujočo zvočno sliko. Skladbo ponavadi odprejo basovski akordi, nato se vključijo bobni in kitara, ki nadgrajujejo osnovni motiv ter ga nato skupaj z vokalom ostro in zasekano prekinejo, da ga potem ponovno povzamejo na isti tonski višini. Drugi tip predstavljajo skladbe, kot so Blue Print, KYEO, Suggestion, Promises. Ta tip za razliko od prvega ponavlja osnovni zvočni motiv skozi vso strukturo pesmi in nima značilnih prekinitev in padcev, pač pa rastočo zvočno strukturo, ki se stopnjuje do vrha, nato pa se sunkovito, odrezano konča ali pa počasi sestopa v konec, kakor je prej naraščala. Zadnji tip predstavljajo komadi z nove plošče; reprezentativni so zlasti Reclamation, Steady Diet of Nothing, Long Division, Nice new Outfit itd. Struktura teh komadov je spoj prvih dveh tipov z dodatkom zvočnih pavz, bogatejšega vokala in posebnega zategnjenega zvoka kitar. Tako dobimo stopnjevanja, ki se prepletajo z uvodnim vzorcem, ga trgajo s pavzami in nato zopet povzemajo stopnjevanja. Zato je glasba skupine Fugazi na zadnji plošči njihovo doslej najzrelejše delo, kjer so našli spoj med drvečo valujočo hitrostjo in naraščajočo napetostjo prvih dveh tipov.

Na koncertu vsega tega ni bilo mogoče opaziti, kajti Fugazi so izvedli silovit, drveč koncert, zato se je omenjena raznolikost in bogata strukturiranost posameznih komadov izgubila. Poudarek je bil na novi plošči, v zadnjem delu koncerta pa so z igranjem svojih "klasik" dvignili dvorano. Tisto, zaradi česar se koncerti sploh organizirajo, se je zgodilo v bisu (15'). Gre namreč za ustvarjanje občutka *doživeti glasbo slušno-vizualno*. Ta spoj ustvarja presežek, ki naj bi ga ustvarjali koncerti in ki je ena od osnovnih prvin in specifičnosti rock glasbe. Ta presežek so Fugaziji ustvarili v fenomenalni izvedbi komada Keep your Eyes open (KYEO). Pevec Mackaye ga je pospremil z besedami, da je namenjen vsem grdim stvarem, ki se odvijajo v naši bližini (bivši Jugosaviji). Fantje so dobesedno zlezli v instrumente in doživetje njihovega ekspresivno-sunkovitega napora, kako se preliva v strukturo pesmi, kako ideja oživi v pesmi, je tisto, kar daje koncertu najvišjo oceno.

Fugazi so prispeli tako v glasbi kakor tudi v nastopih do tistega roba, s katerega jih vodi le troje poti: biti vedno znova odlični, padec kvalitete in prepričljivosti, iskanje novih rešitev - kar pa je dvorezen meč, ki lahko prinese neustrezne rešitve ali pa nadgradnjo, obogatitev glasbenega izraza skupine.

Gorazd Beranič

foto: Andreja Bahar

STRELNIKOFF

ZVOČNI ZADETEK V GLAVO

"Enga dajmo, kirga bomo?" se je spraševal pevec Vasja in tako napovedoval komade na koncertu pred KUD-om France Prešeren. Koncert je bil organiziran v okviru poletnih prireditev *Trnfest*, v petek, 28. 8. 1992. Igrali so 25 minut, ker "novih komadov nimamo, pa vam bomo zašpilali stare dvakrat". Folk pa nič. Kakšnih 200 zdolgočasenih poslušalcev, vmes pa loveča se mularija in prijazne gospe, ki so posedale po bližnjih klopeh ter sramežljivo mežikale proti čudnim bitjem na in pred odrom. A to nas ne zanima.

Sam koncert so **Strelnikoff** solidno odšibali. Ozvočenje je bilo na povprečni ravni. Če so "Strelci" edini slovenski tehnocore band, ne vem, gotovo pa so najboljši, kar jih poznam. V prvem trenutku se človek vpraša, kje je že slišal monotono, ubijalsko hitre udarce ritem mašine; spomni se Lardov, Ministry. Bo to? Že..., toda Strelnikoff prepričajo. Na eni strani ironično zabavni pevec, ki s svojim pristopom k nastopu in glasbi vnaša zabavljaško distanco, po drugi strani pa uigranost banda, znoj in ekspresivnost vokalov pove o resnosti početja skupine. Tako bi vzdušje koncerta lahko označil kot *"avtoposmehljivo zaskrbljenost"*.

Glasba "Strelcev" udari s svojo brzino. Ritem mašina s svojim kovinsko-hladnim, nezmotljivim "semplanjem 120 na uro in več" ustvarja v poslušalstvu nekakšno zvočno steno, ki glede občutenosti glasbenega izraza ne prodre tako pod kožo kakor bobni, toda ravno ta brezosebnost zvočne stene, v katero nato ostali instrumenti in vokala tkejo svoje zvočne linije, ustvarja otopelo utrujenost poslušalcu, ko le-ta poskuša slediti posameznim delcem v zvočnem zidu. To je čar izraza *"tehno-"*. Kaj pa *"core"*? Ustvarjata ga vokal in kitara. Specifičnost "Strelcev" pa sta dva vokala ter saksofon. To dvoje in pa ritem mašina omogoča bandu ustvariti nek presežek v primerjavi s klasično zasedbo rock skupine. Vokala ostro kričita frenetične stavke, zdaj eden, zdaj drugi, ali pa skupaj. Ko eden bruha "besedilo", drugi na ustreznih mestih dopolnjuje "povedano" s krikom ali kratkim refrenom, ki ga lahko odkričita tudi skupaj. Vsekakor gre za izvrsten dialog obeh vokalov. Mislim, da sta v ospredju zvočnega zidu, kitara in saksofon pa sledita temu drvenju. Kitara je uglašena prodorno-trzljajoče punkcorovsko. Poseben čar predstavlja saksofon, ki v določenih delih komada prevzame vodilno vlogo. Tip odsaksofonira svoj solo, katerega zvoki nosijo v sebi govorico rušenja, agresivnosti. Solo kot da hoče odgovoriti akrobacijam vokalov. "Strelci" so bili dobri, hitri in prepričljivi, mi, poslušalci, pa v vsem tem udaru na naša ušesa nismo znali razbrati, kaj se je pravzaprav zgodilo. Šele ko začneš po koncertu razmišljati, se ti počasi izluščijo drobci.

Gorazd Beranič

PTUJ ROPOT 92

Malokdaj lahko za domačo rock sceno napišemo neverjetno zgodbo. Mariboru bližnji Ptuj si že nekaj časa piše izredno pestro dogajanje. Za Ptuj lahko trdimo, da ima svojo razgibano sceno. Le ta je kulminirala na letošnjih Open Air koncertih številnih domačih skupin v središču mesta. Novi uspeh pa je pridobitev prostorov bivšega JLA skladišča na Potrčevi ulici (blizu centra), v katerem se je 2. oktobra dogajal koncert Ptuj Ropot 92, ki je potrdil znana dejstva. Čeprav je Ptuj napram Mariboru le zaselek (je pa staro mesto), ima dvakrat več rockovske publike oz. živi bolj urbano (ubrano) kulturno življenje. Staro skladišče so bodoči člani društva Mladinska komuna v borem tednu spremenili v underground koncertni prostor, kakršne lahko vidimo le v zahodnih zasedenih tovarniških halah. Ptujsko skladišče ima svojo vsebino, če skelepamo le po notranjem videzu ali vsebini pozitivističnih grafitov. V Ptuju so se stvari pričele še hitreje premikati z vrnitvijo na sceno gospoda Ptuj Ropota Vilijema Muzeka, katerega precizna izpeljava zamišljenih projektov zagotavlja uspeh.

Na Ptujskem Ropotu so nastopili pred osemsto razgretimi in dojemljivimi poslušalci kot prvi **Hic et Nunc** (Vrhnika, NR 92) in podmazali skoraj maratonski žur. Hic et Nunc, če bodo nadaljevali v zadani smeri, bodo kmalu lahko pobirali naj tantieme poštenega rock and rollanja. Njihova fora je večja dinamika proti koncu nastopa.

Drugi band, **The Silent Order** (Lj), je pokazal napako (edino) v organizaciji, t.j. predolgih nastopih posameznih skupin. Sister of Mercy ali lastni glasbeni komadi, je vprašanje. Počakajmo na razvoj, potencial je tu.

Višek večera so brez konkurence predstavljali **AMD** iz Budimpešte, ki so predstavili svoj prvi LP. Pred kratkim so neupravičeno nastopili v praznem MKC (Mb). Neverjetna energija, živalski nastop pevca, angažiranost, HC, rap, brzina, točnost izvedbe kopleksno zastavljene glasbe. Pod odrom norišnica. Nič drugega ni potrebno za pravi rock band. AMD so pravi.

Težko delo so imeli **Sleazy Snails**, ki so nastopili za njimi, vendar so se pogumno držali.

Posebnost koncerta je bila zadnja skupina **The Search for What** (Lendava). Kako dolgo že nismo videli in slišali pevke v domači skupini. Zgodba zase je tudi njen nastop. Večino časa je publiki obračala hrbet. Po vsej celovečerni rockovski agitaciji te takšen nastop zmede. Še bolj bi skupina lahko obdelala mešanje trdega ostrega metala in darkovske lirike, kar deluje šokantno. The Search for What se prikradejo nazaj v spomin po koncertu in ostanejo.

Ptujski Ropot je dokazal, da je možno dobiti nekdanje vojaške prostore za alter kulturo, če se le v kraju samem znajo zmeniti (bodite pozorni na Muzekove pozdrave občinskemu funkcionarju preko ozvočenja). Čeprav je marsikomu v Ptuju še vedno všeč dark, pe se črnih pogledov mladini v Ptuju ni treba bati.

Do novega leta se obetajo še tile koncertni dogodki: 16. 10. Pure Laine, It's not for Sale, Milk; 6. 11. Partibrejkers, Saxeus, Razzle Dazzle, CZD; 20. 11. Veliki beli slon, Pozidni matija, Buwala; 14. 12. Obojeni program, Pridigarji, Benefactor; 18. 12. Targent of Demant, Železobeton, Beerbusters.

Hedl

NOVI ROCK 92

BREZIZHODNA KRIZA ALI POVRATEK H KORENINAM?

ODGOVARJAJO NASTOPAJOČI

In tako se je zgodil dvanajsti Novi Rock. Marsikaj bi lahko natvezili za in proti temu dogodku. Toda dvanajst let je lepa doba in najboljše bi bilo, če bi se tradicija nadaljevala. Kar se letošnjega Novega Rocka tiče, mislim, da je prenehal životariti na slavi svojih predhodnikov, kar je bilo več kot opazno lansko leto. Letos tudi ni bilo dinozavrov iz preteklosti, kot recimo Let 3 ali Miladoyka Youneed, ni bilo niti kvazi-projektov, kar so ponudili lanskoletni Italijani (kako so se že imenovali?), ali Tektona.

■ *RES NULLIUS (Velenje)*

KATEDRA: *Kako ste bili zadovoljni z današnjim nastopom?*

Res Nullius: Ni bil optimalen. To ni tisto, kar lahko dosežemo.

KATEDRA: *Koliko koncertov ste imeli doslej?*

RN: Petnajst, več kot petnajst.

KATEDRA: *Kaj vam pomeni nastop na Novem Rocku?*

RN: To je predvsem zastonj reklama, to je največji medijski dogodek. Dobro je, da javnost spozna skupino in da naše ime pridobi na ceni.

KATEDRA: *Obeti za prihodnost?*

RN: Če bi le padla kakšna plošča!

KATEDRA: *Tudi to. Ali se vam je že javil kak založnik?*

RN: Imamo ogromno kontaktov. Po Novem Rocku imamo nekaj dobrih špilov: Zagreb, Maribor...

KATEDRA: *Kako je skupina nastala?*

RN: Mi trije, kitarist, basist in pevec, se že dolgo poznamo, pa smo naredili skupino in vključili še bobnarja.

KATEDRA: *Samim skupinam je najtežje opisati glasbo, ki jo igrajo, kako bi vi opisali svojo?*

RN: To je Res Nullius glasba, celotna forma, koncept. Saj vidiš, da je originalna. To je eden od najbolj iskrenih bendov.

■ *HIC ET NUNC (Vrhnika)*

KATEDRA: *Kako je skupina nastala?*

S. Solarović: Tako, da sem se ji pridružil preko oglasa.

KATEDRA: *In kako se je glasila ponudba?*

S.S.: Nekak' v tem smislu: underground bend išče pevca.

KATEDRA: *In kakšen je bil tvoj prvi vtis?*

S.S.: Dost fajn se mi je zdel', nekako zagreto za glasbo. Že ob prvem poslušanju se mi je zdel' v redu.

KATEDRA: *A je vse skupaj že takrat zvenelo podobno kot danes?*

S.S.: Nekaj komadov, ki smo jih igrali danes, je mojih, nekaj pa jih je že od prej.

KATEDRA: *Prej si igral pri Ghostridersih. Kaj se je zgodilo z njimi?*

S.S.: Tam so bili sicer čist' v redu ljudje, le da sva jaz in kitarist vodila zadevo in dala bendu dušo. Potem je bobnar umrl. Dobil' smo sicer novega, sam' vse je ostalo na isti liniji in se ni premaknil' naprej.

KATEDRA: *Kateri nastop ste imeli danes?*

S.S.: V bistvu tretjega. Dvakrat smo igrali v Ljubljani.

KATEDRA: *Nekaj sem opazil: ne "težiš" več s svojimi "speachi".*

S.S.: Ja, to je noviteta.

KATEDRA: *Kako pa?*

S.S.: Ne vem, mogoče smo se tako zmenil'. Jaz se spreminjam, odločil sem se pač, da ne bom govoril, ampak samo igral.

KATEDRA: *Igral si pri Ghostridersih, pri Berlinskem zidu, pa tudi pri drugih skupinah. Kaj želiš doseči z nekim bendom?*

S.S.: Z enim bi rad dalj časa igral.

KATEDRA: *Kaj pomeni Hic et nunc?*

S.S.: Tukaj in zdaj. Ime se je spomnil bobnar.

■ *BUTCHERS BILL (Kutina)*

Kina: Za Katedro: jaz sem Kina iz skupine Butchers Bill, prihajamo iz Kutine in smo nastopili na Novem Rocku. Delujemo približno osem mesecev, v tej zasedbi pa približno mesec dni. To je bil naš prvi večji nastop, odigrali smo ga pač tako kot smo ga. Verjamem, da je ljudem bilo všeč. Nadaljnji načrti: da bi normalno igrali, vse boljše in boljše. Kako bo izpadlo, bomo še videli.

KATEDRA: *Kakšna je bila prejšnja zasedba?*

Kina: Druga sta bila basist in kitarist, dva mlajša fanta. Takrat sem bil jaz najstarejši v skupini. Izpadla sta zaradi določenih težav, fanta sta namreč raje pila kot igrala. Danes sta z nami igrala kolega, ki sta nam že prej pomagala pri snemanju. To sta dva brata, izkušena glasbenika, ki igrata bas in kitaro že deset let.

KATEDRA: *Kdo piše pesmi in glasbo?*

Kina: Jaz. Glasbo pripravljam le v smislu riffov, potem pa se aranžmajev loti cel bend. Brez ostalih seveda ne bi bilo nič.

■ *MESSERSCHMITT (Pula)*

Miro Kusačić (kitara, vokal): Velik problem je ozvočiti cel oder, da bi to zvenelo kot na vaji: nabito, da ima "shoot", da te popelje. Tudi nam je zelo težko, bilo je nekaj velikih napak, verjetno pa se to od spodaj ni slišalo.

KATEDRA: *Kako dolgo delate s to zasedbo?*

M.K.: Nekaj več kot pet mesecev.

KATEDRA: *Kaj se je zgodilo s prejšnjo?*

M.K.: Razdelila se je v dve frakciji.

KATEDRA: *Ali si kdaj mislil, da je z vsem konec, ali pa ti je bilo jasno, da boš zbral nove ljudi in nadaljeval?*

M.K.: Ja, veš, ko so se odločili, da mi povedo, da bi delali nekaj drugega, mi je bilo zelo težko. Ostali pa smo dobri prijatelji, ni bilo nobenega prepira. Oni so enostavno šli v neke bolj psihedelične vode, bolj v eksperimente, jaz pa sem se pravzaprav vrnil k bazičnemu stilu. To je to, kar smo igrali danes, vsaj približno.

KATEDRA: *Pula je glasbeno zelo ploden teren, toda ali si vseeno imel probleme, da si našel prave ljudi?*

M.K.: Veš, to so veliki problemi, toda ker me ljudje že poznajo in vedo kaj ter kako igram, in ker imam v Puli že določen status, ni bilo težko najti glasbenikov. V bend pa seveda ne moreš vzeti kogarkoli.

KATEDRA: *Našel si dobrega basista.*

M.K.: Veš, potiskam ga naprej, bas prej ni bil v prvem planu. Ne moreš dobiti "Def American" zvoka, če nimaš dobrega basa. Boš videl pri Black Crows in pri Danzig.

KATEDRA: *Ena stvar je očitna: pri Messerschmitt nekoč ni bilo pavz, danes pa so. Ne vem, ali si hotel imeti toliko pavz?*

M.K.: Pavze pravzaprav ne bi smele biti tako dolge. Prej smo koncert pripravljali v dveh delih z eno pavzo v 40-ih minutah. Danes se je pojavil tudi problem velikega odra - nisem videl bobnarja, lahko bi se mu kaj zgodilo, pa jaz tega ne bi videl. Veš, imel je nekaj problemov s pedalom.

KATEDRA: *Kakšna bo vaša naslednja poteza?*

M.K.: Sedaj sem pravzaprav testiral novi material, da vidim, katera stvar funkcionira in katera ne.

KATEDRA: *Ali ste igrali samo novosti?*

M.K.: Da, v glavnem, samo dve starejši skladbi smo odigrali. Najraje igram stvari, ki sem jih napravil najbolj dovršeno.

KATEDRA: *Zaradi fair odnosa?*

M.K.: Da, ostali igrajo Miss Jackie Daniels. Danes smo imeli konkretne razgovore o plošči, toda nikoli ne moreš vedeti. Upam, da bo vse v redu, ker mora bobnar na operacijo, probleme ima z veno na roki.

KATEDRA: *Vseeno se zdi, da si zadovoljen s stvarmi, takšnimi kot so sedaj.*

M.K.: Da, trenutno sem, mislim, da je ljudem to všeč in da ne gre na račune slave starega Messerschmitta.

Terens Štader

KONCERTI, KONCERTI

V treh poletnih mesecih se je na koncertnih odrih kljub manjšemu zatišju vendarle nekaj dogajalo, vendar sedaj ne moremo obdelati prav vsega. V prvi vrsti pa se velja spomniti na zgledno organiziran, spodobno obiskan in glasbeno več kot zadovoljiv nastop **Joeja Cockerja** na bežigrajskem stadionu. Tovrstne ponudbe pravzaprav pogrešamo še več - še posebej, ker so nekateri "stari prdci" še zmeraj (ali že zopet) hudičevo dobri. Samo tako naprej!

Omeniti velja še različne lokalne koncerte (ali mini festivale) ter dinamično poletno dogajanje v KUD-u France Prešeren, kjer so organizatorji poskrbeli za brezplačno koncertno ponudbo (na zgražanje okoliškega prebivalstva) na prostem.

Po odpadlih Metal festivalu (**Napalm Death** si bodo morda vendarle upali k nam še pred koncem leta) in kontroverznih ter na videz neustrašnih **Public Enemy**, pa na september prestavljenem **Nicku Caveu** (ki ga tokrat ne bomo recenzirali, saj se je Katedrin akreditiv nekje izgubil) se nam tudi v jesenskem času ne obeta bogvekoliko (srednje) večjih koncertov, zato pa bo toliko bolj bogato klubsko dogajanje, ki sta ga uvedla **Eugene Chadbourne** z mini slovensko turnejo (končno je nastopil celo v Mariboru!) in izvrstna madžarska rock atrakcija: **Vagtazo Halottkemek**.

Z ventili in novo programsko ekipo se je okrepil klub K 4, ki na začetku veliko obeta - za sedaj v oktobru (20. 10.) napoveduje vračanje sodobnega jazza v Kersnikovo klet: njujorški pihalec **Ned Rothenberg** v duetu z eno najizzivalnejših vokalistk tega trenutka, **Sainkho Namtchylak** iz Sibirije; pustili se bomo presenetiti. Še en termin v K4 lahko napovemo: predstavitev stripovske publikacije *Stripburger* in koncert **2227** ter **Stan Red Fox**: 15. 10. 92 - seveda v režiji Stripcore-a.

Najprijetnejše presenečenje jesenske ponudbe je gotovo ponovno uvajanje jazzovskih (in off) projektov, predvsem nas navdušuje najavljen nastop **Elliotta Sharpa**, ki naj bi skupaj s Korejcem **Jin Hi Kimom** nastopil 27. oktobra v KUD-u France Prešeren (pobrskajte po arhivu in si osvežite spomin s pogovorom z **Elliottom Sharpom** v Katedri št. 4, feb. 92!). Na istem prizorišču (bo)sta 8. oktobra nastopila **Anthony Coleman** in **Roy Nathanson**. V ta okvir spada še en obisk dueta **Sabot** (28. 10.), sicer pa bodo v KUD-u 13. novembra nastopili še Italijani **Pankow**.

Buba nam obeta izvrstne novorockerje **Alice Donut**, 21. oktobra v Ljubljani in (verjetno) 22. oktobra v Mariboru, v novembru pa se nam obetajo še **Tar Babies** ter **Assassins Of God**.

Cankarjev dom ponuja veliko, toda žal le preverjene klasike ali domače projekte: tolkalsko-bobnarski improvizatorsko jazzovski nastop **Zlatka Kaučiča** (13. 10.), etno-pop-rock projekt **Martina Lumbarja, Samotna ptica kristal** (15. 10.), **Billy Cobham Band** (22. 10.), edina obetavna izjema je solo nastop legendarnega harmonikarja **Luisa Di Mattea**, v torek, 27. oktobra; v novembru pa še: **Charlie Haden Quartet West** (3. 11.), duet **Joe Pass** in **Elliot Fisk** (16. 11.) ter **Odean Pope Trio** (25. 11.).

Rajko

RAZPIS JAVNEGA NATEČAJA ZA

SLOVENIJA-ROCK '92

1. FESTIVAL ROCK GLASBE SLOVENIJE

SLOVENSKE NOVICE in Glasbena agencija LOKVANJ razpisujeta **javni natečaj** za 1. festival **Slovenija-rock '92**, ki bo v 2. polovici novembra v Mariboru. Natečaja se lahko udeležijo vsi **ustvarjalci rock glazbe iz Slovenije** s skladbami, ki še **niso bile javno predvajane ali posnete** in z **neobjavljenimi besedili**. Posamezni avtorji bodo na festivalu lahko nastopili z **največ dvema** skladbama.

Skladbe pošljite na kaseti kot "demo" posnetek skupaj z natipkanim besedilom v treh izvodih. Šifriranim skladbam priložite v posebni ovojnici naslov, ime in priimek avtorjev glasbe in besedila ter predlog za izvajalca in aranžerja (organizator si pridržuje pravico do končnega izbora izvajalca ter manjših popravkov v korist večje kakovosti glasbe). Vse skladbe morajo nastopajoči na festivalu izvajati **v živo**.

S sodelovanjem na razpisu avtorji soglašajo, da se njihova dela snemajo za radijski in TV program, predvajajo ter izdajajo na ploščah, kasetah, video kasetah in v notni knjižici oz. da sodelujejo na festivalu v skladu z razpisom. Po izboru avtor sprejete skladbe ne more več umakniti iz konkurence, saj se že s samo prijavo strinja z razpisnimi pogoji.

Skladbe pošljite najkasneje do 6. novembra 1992 na naslov:

Glasbena agencija LOKVANJ, Koroška c. 120, 62000 Maribor, s pripisom SLOVENIJA-ROCK.

Nagrade:

1. za najboljšo skladbo po izboru organizatorja
2. nagrada občinstva ("zlati lokvanj" in "zlati znak Slovenskih novic")
3. nagrada strokovne žirije.

K prijavi priložite še kontaktno številko in ime in priimek vodje ansambla ali posameznika z naslovom.

Pod skalpelom

MÖTÖRHEAD:

MARCH OR DIE

Epic/Sony

Lemmy Kilmister *še naprej razvija svojo inačico skrajno intenzivnega rock and rolla, kot jo je recimo dokončno utemeljil že na kar manifestni plošči* **Rock And Roll** *pred nekaj leti. Da ne bo pomote: tista plošča - vsaj zvočno - zares predstavlja najbolj prečiščeno izhodišče za njegovo sedanje početje, vendar ne pomeni preobrata ali preloma. Kontinuiteta njegovega dela (in hkrati viri, iz katerih črpa: rhythm and blues, na novi plošči recimo najbolj izrazito v skladbi* **You Better Run**) *je jasna že od vsega začetka, že od prvih plošč, ki smo jih, kot je sedaj videti oz. slišati, nekoliko preveč na hitro strpali v okvire heavy metala (takratna produkcija, pa tudi sodelavci so opravili svoje), ter seveda na ploščah v osemdesetih, kjer so bile te navezave toliko očitnejše. Vendar je v tem trenutku pomembnejši drug vidik, ki opredeljuje Lemmyjevo ustvarjanje. Na zadnjih dveh ploščah se namreč v vse bolj izraziti obliki pojavljajo nekakšne ljubezenske teme, spomini na mladost oz. preteklost (***1 Ain't No Nice Guy***, celo z akustično kitaro) in podobno. Svojevrsten izraz življenskega obdobja, v katerem je Lemmy. Skoraj da bi rekli, da sta zadnji plošči, lanskoletna* **1916** *in pravkar izdana* **March Or Die**, *njegovi najbolj zreli deli, če to ne bi zvenelo nekoliko preveč površno. Vsekakor pa obe omenjeni plošči tvorita povezano celoto, je to morebiti napoved trilogije, ki ji bo sledil še zaključni del? In vsekakor sta izredno večplastni, skratka, njegovi najboljši deli doslej.*

Milko Poštrak

ALICE DONUT:

THE UNTIDY SUICIDES OF YOUR DEGENERATE CHILDREN

Alternative Tentacles Records

V zadnjih dveh letih se je v rocku dogajalo bore malo razburljivega. Če odmislimo hrup, povezan s skupinami, ki so izšle iz Sub Pop scene (z za moj okus vendarle premalo izzivalnim zvokom), potem težko naštejemo nekaj plošč mlajših skupin, ki bi "zvokom devetdesetih" dejansko orale ledino. Edina rockovska plošča, ki me je v zadnjih dveh letih prepričala že ob prvem soočenju, je bila **Revenge Fantasies of the Impotent** *njujorških* **Alice Donut**. *To je bil izrazno zrel izdelek, na katerem je bilo zares mogoče začutiti nekaj inventivnega duha, nekaj avtentično novega.*

Zato sem s skrbjo in pričakovanjem čakal na nadaljevanje. **Alice Donut** *so tudi na novi plošči potrdili, da je ves hec inovativnosti v tem, da se spreminjaš tako, da ohranjaš identiteto, ali drugače: da so ravno spremembe v delovanju podlaga identitete, da pa vseskozi ostaja nek duh, spiritus zadeve.*

Alice Donut *so ponovno zaigrali na izhodiščno karto čvrstega rockovskega zvoka, vendar obenem ponujajo še več raznolikih komadov, ki se jim pozna pečat "noise NY" (Sonic Youth) zgodovine, in tudi nekaj prav liričnih pesmi, ne branijo pa se niti "hard" rockovskih obrazcev po vzoru zvoka iz osrednjih predelov Amerike, tu in tam jih zanese tudi v psihedelijo, uporabiti pa znajo tudi (za moj okus sicer premalokrat) trobila z vonjem po plehmuziki. V tej paleti rockovskih možnosti lahko vsakdo najde kaj zase - ker pa gre za eno od najboljših zadev, kar nam jih v tem trenutku ponuja svetovna rockovska produkcija, nikar ne zamudite priložnosti koncertnega preverjanja zgoraj zapisanega (na koncertu so namreč še udarnejši in še bolj prepričljivi!),* **Alice Donut** *bodo nastopili 21. oktobra v Ljubljani, zelo verjetno pa tudi* **22. oktobra v Mariboru!**

Rajko Muršič

RADIO smarje

naročam katedro 212-004

Na slovenskem Ministrstvu za notranje zadeve, ki ga, česar seveda ni potrebno prav posebej poudarjati, vodi eden glasnikov slovenske pomladi, se radi pohvalijo, da so med najbolj državotvornimi resorji. Ali pa najbolj državotvorni, ker so na Štefanovi 2 odrejali, kdo je lahko in kdo je slovenski državljan. Temeljni dokument, rezultat vseh postopkov s tem v zvezi pa je Potrdilo o državljanstvu, neugleden rumen papirček, s katerim lahko državljani Slovenije uveljavljajo svoje državljanske pravice in na podlagi katerega so dolžni izpolnjevati državljanske obveze, torej plačevati davke in kar je ostalih sitnosti.

Slovenija kot suverena država vseh svojih državljanov ima seveda svoj pravni red. In državljani resne države so lahko samo državljani na podlagi zakonov **svoje** države. Polna suverenost ne dovoljuje zunanjih intervencij pri tako občutljivih vprašanjih, razen seveda upoštevanja mednarodno dogovorjenih konvencij, npr. o človekovih pravicah... In pri potrdilu o državljanstvu, spomnite se, prva serija je bila itak zavrnjena, ker je bil papir napačen, se je pri novih, torej rumenih, v dispozicijo potrdila usidrala dikcija, ki je ne moremo spregledati. Gre za to, da se notranje ministrstvo sklicuje in potrjuje državljanstvo **na podlagi zakonov SFRJ**, torej države, ki je ni več. Še huje, sklicuje se na zakon, objavljen v državi, iz katere smo najprej šli, potem nas je napadla in kasneje crknila.

Kdorkoli si je že dovolil tolikšen lapsus, je kriv. Kriv zato, ker je bila pridobitev državljanstva za marsikoga trnova pot od birokrata do birokrata, in kriv zato, ker je bil ob tem sila dlakocepski, na koncu pa površen kot kak pubertetnik. In da se prav s potrdili o državljanstvu dela kot svinja z mehom, hkrati pa poudarja svojo strokovnost in profesionalnost, je smešnica, ki dela ministra in njegove dosti manjše, ne samo kot so, ampak kot si je kdorkoli upal misliti, da so. Iz rumenega potrdila fame niso delali državljani. Delala jo je oblast. In se osmešila.

Morda bodo razlagali, češ, Slovenija še nima polnega pravnega sistema, zato uporablja določene zakone iz rajnke Jugoslavije. O.K., vendar ne v isti sapi govoriti, koliko boljša da je, koliko bolj urejena. In če že, potem ne mistificirati potrdila o državljanstvu, na katerem je samo en stavek in v njem samo en lapsus. A ta dovolj velik, da je lahko ministra in vse njegove profesionalce sram do kosti.

Tudi na Ministrstvu za notranje zadeve so samo ljudje. Če so o sebi dajali vtis, da so najboljši, naj še povedo, koliko je stalo davkoplačevalce to, da so ga s potrdili o državljanstvu dvakrat posrali. Verjetno dovolj, da jih zamenjajo manj zmotljivi. In še enkrat: sami so mistificirali in problematizirali državljanstvo, sami naj godljo, ki so jo skuhali, tudi požrejo. Tako ali tako pa so pred nami volitve. Boste volili za policijskega ministra, ki vam govori, da ste slovenski državljani samo zaradi tega, ker ste bili prej jugoslovanski?

Datum:

Zaporedna številka potrdila:

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana, Štefanova 2, na podlagi 171. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list SFRJ, št. 47/86) v zvezi s 4. členom Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o neodvisnosti in samostojnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91-I)

POTRJUJE, da je

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

61001 LJUBLJANA, ŠTEFANOVA 2

POJASNILO

Zaradi lažjega uveljavljanja vaših pravic, ki so vezane na državljanstvo Republike Slovenije in na prebivališče v Sloveniji, je Ministrstvo za notranje zadeve po uradni dolžnosti izdalo potrdilo o vašem državljanstvu. Potrdilo boste lahko uporabili kot dokaz državljanstva in prebivališča v vseh postopkih pred državnimi organi, organizacijami in skupnostmi, zato priporočamo, da v teh postopkih potrdilo predložite le na vpogled. Potrdilo je izdano na podlagi centralne računalniške evidence državljanov Republike Slovenije po stanju ob izdaji potrdila. Vsakršno kasnejšo spremembo stanja ste dolžni urejati pri upravnem organu za notranje zadeve občine, kjer imate stalno prebivališče.

Igor Bavčar
MINISTER

E.L.O

BIROSTROJ Computers

PRECIZNA MEHANIKA d.o.o.

SERVIS BIROTEHNIKE,
Gregorčičeva 24, Maribor, tel. (062) 23-686

SALON BIROOPREME
Gregorčičeva 7, Maribor, tel. (062) 26-992

Poleg servisa in prodaje biroopreme in računalnikov vam nudimo ves pripadajoč potrošni material

NOVO!
Nudimo tudi storitve s področij informatike, inženiringa in računalniškega izobraževanja na vseh zahtevnostnih stopnjah.